

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

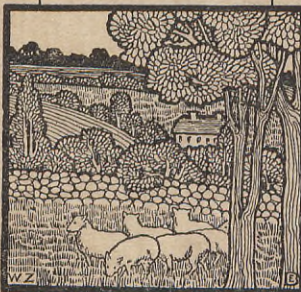

UPPSALA
UNIVERSITET

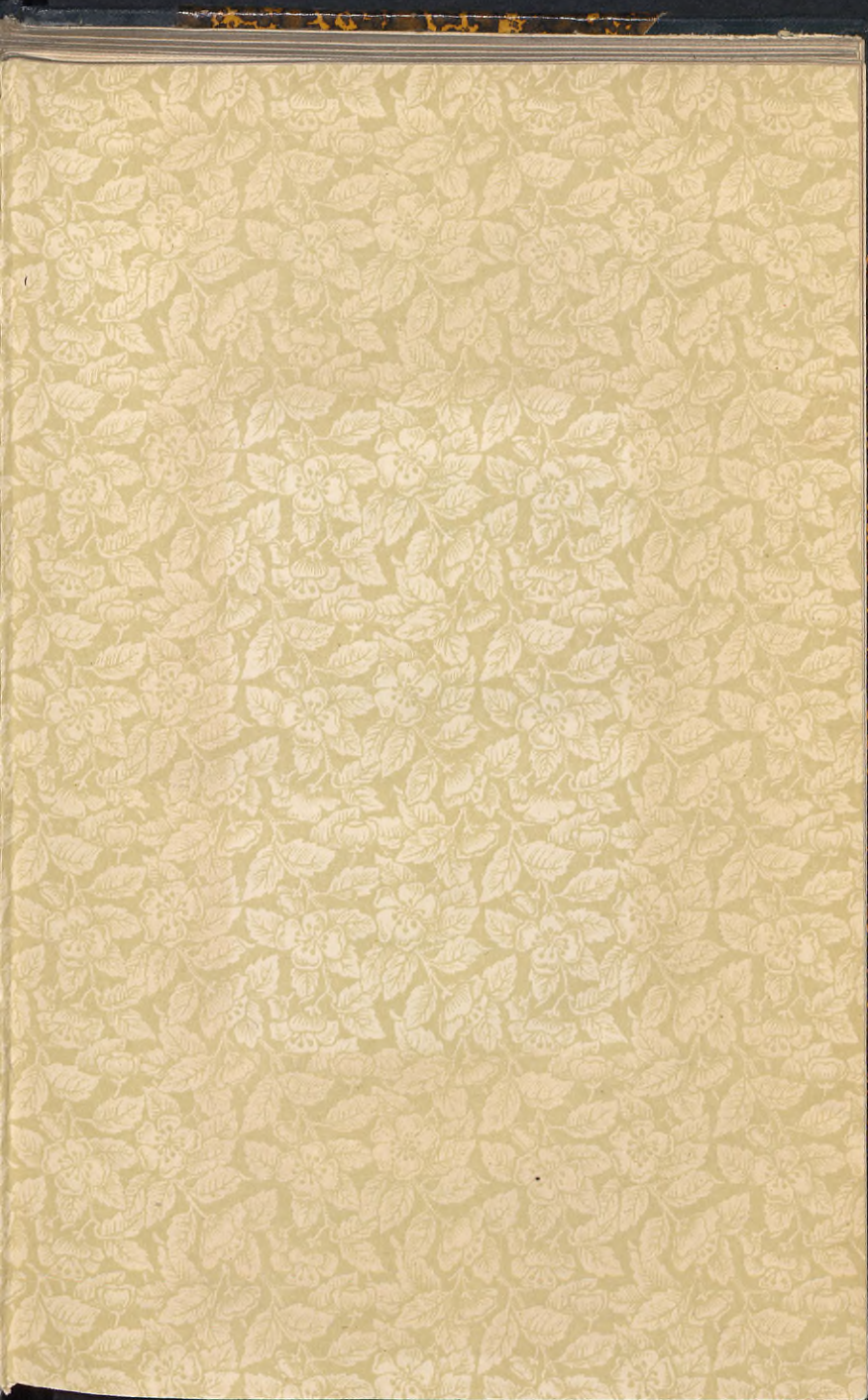
Litt.
Sv.

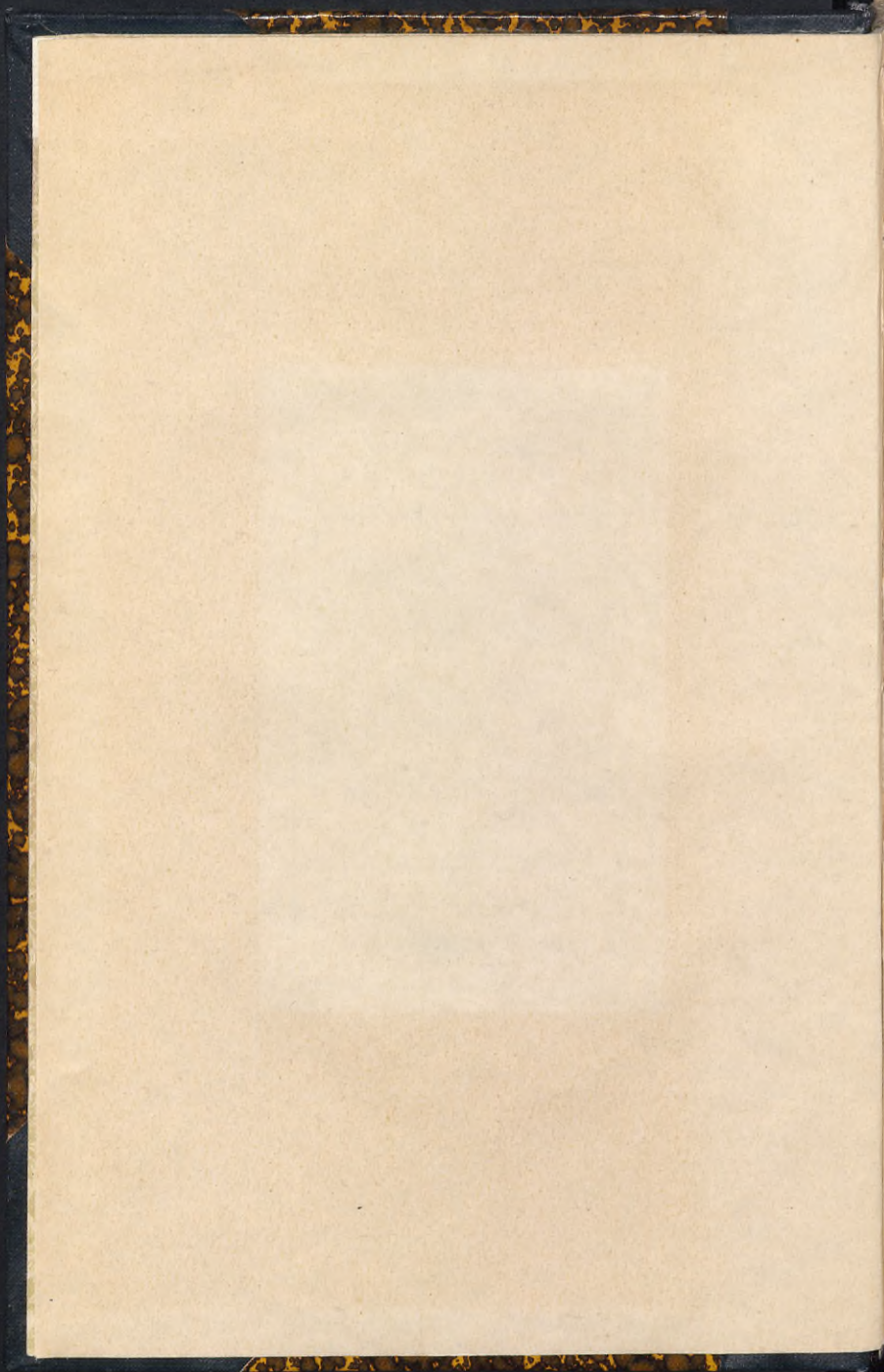
TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

REALISTISKA BERÄTTELSE
AF YNGRE SVENSKA FÖRFATTARE.

III.

CAFÉ-STUDIER

I

STOCKHOLM,

JEMTE ANDRA FÖRSTUDIER TILL ROMANEN.

AF

PHOCAS.

[J. F. Lindholm]

STOCKHOLM 1885.
BOKFÖRLAGSFÖRENINGEN SVEA.

REALISIERA BERÄTTELSE
AF HERR ERIKSSON TORSTENS

CAFÉ-STUDIER

STOCKHOLM.

EMTE ANDRA FÖRSTUDIE I DEN ROMANS

PHOENIX

STOCKHOLM.

J. W. HOLMS BOKTRYCKERI, 1885.

En ny tid.

Här skulle egentligen vara ett företal; men jag vet verkligen icke om jag skulle lyckas få detta som sig bör. Jag kan inte för tillfället hitta på några fraser, hvilka icke förut blifvit yttrade i företal och gamla företalsfraser vill jag ej begagna mig af; ty ginge det gamla igen redan i företalet vore fara värdt att hela boken toges för ett plagiat. Nog låter det bra, förstås, när man talar om »luckan i vår litteratur» och dylikt; men jag har aldrig riktigt trott på den der »luckan». Frågar någon mig hvarför jag skriver, så skall jag svara: »när så många andra skrifva, så kan väl äfven jag få försöka mig en gång som författare.» — Men sådant kan man inte säga i ett företal. Derfor utesluter jag företalet och inskjuter i stället följande inledning.

* * *

»Nya tider varda kommandes», är ett gammalt uttryck, som jag hört eller läst någonstädes. Hvar och när, vet jag icke; men det måtte varit för mycket länge sedan. Orden innebära en stor sanning, men äro dock icke mera djupsinniga än hvem som heldst kunde ha sagt dem.

Ja, nya tider ha verkligen kommit, hvilket icke hindrar mig från att tro det »nya tider än varda kommandes.» De, som begagnat detta antediluvianska slagord ha vanligen noga aktat sig för att närmare förklara hvad de egentligen menat dermed.

Låt oss antaga, att de menat en sådan tid, som vi lefva uti, en sådan tid, som började med »Röda rummet» af August Strindberg.

Det är verkligen en högst märkvärdig tid, så märkvärdig, att vi kanske en gång räkna oss till ära blott det att hafva lefvat under denna tid. Jag tror detta; ty efter en sådan öfveranstängning, som vårt tidehvarf är utsatt för, måste en betänkelig slapphet följa. Och då, när vi se vår afföda ligga och lata sig, kunna vi skryta för dem och berätta dem, att verlden en gång — på vår tid — sett upp och nedvänd ut, att femvånings stenhuss bygdes fortare än fordom envånings trähus, att skriftställarne ej längre räknade sina arbeten arkvis utan per bal, att skyltmålare dominerade den måleriska konsten och dylikt. Blir det då icke klart för dem att vi sjelfva uträttat något, så kunna de åtminstone föreställa sig att våra samtida arbetat mycket.

Men det är icke om vår afföda, jag vill tala, det är om oss sjelfva och vår märkvärdiga tid.

Jag börjar mina observationer från Stockholm, derifrån kan man ju se hela verlden. Oändligt gerna skulle jag vilja se hvad amerikanarne ha för sig; men jag lider af det stora europeiska lytet att ej kunna följa med ett idogt och prak-

tiskt folk längre. Stackars Europa! Du kommer till korta i kapplöpningen med Amerika. Hvad gagnar dig din engelska fullblodshäst eller din franska, eleganta sadel, då Tyskland, Ryssland, Turkiet, Italien och Spanien behänga dig med militarismens och okunnighetens centner tyngder? Du kommer ovillkorligen att stanna en gång och då skall du liksom China taga dig en liten lur på några tusen år. Asien hänger Europa i kjolarna men håller Amerika i handen. Der finnes något att göra af och något blir det också till slut. Asiens uppfostran kommer Amerika att handleda. Afrika har i Sahara utmärkta magasin stomter till salu åt de amerikanska grosshandlarne, någon annan nytta vågar man ej hoppas af verldsdelen i fråga. Australien tyckes nyss vaknat upp ur en lång sömn och yrvaken kan den ej annat än utropa: »det var sjelfva fan, hvad jag är efter, nu gäller det att raska på!» Åtskilliga öar slutligen, placerade här och der i oceanerna, erbjuda rätt goda barrackplatser, när den stora bostadsbristen börjar. — Så står det till på jorden.

Och i himlen? Ja, sannerligen jag vet det; men man kan trygt antaga att de stackars älskogskranka könlösa englarna tröttnat på att blåsa basun och sjunga psalmer och att de längta hit ned igen. Här nere var det ju ändå roligt ibland. —

Se så der ja, nu har jag åter igen kommit ifrån ämnet och i stället skrivit en verlds- och himlakronika. »Vår tid» är ämnet och vår tid

befattar sig icke alls med himlen. Himlen tillhör kyrkomötena och dessa stå utom tiden, åtminstone blyges hvarje tänkande menniska för att räkna dem till vår tid.

Man kan inte beskylla vår tid för att ha sina sidor. Vår tid är temligen ensidig, men den behöfver ej vara dålig för det. Nej långt derifrån!

På alla områden märkas de förbättringar den nya tiden medfört. Se bara på vår lilla stad Stockholm! Huru snygg har den icke blifvit på några få år! Öfverallt nya hus, hvar och ett med sitt lilla torn på. Om någon skulle få det infallet att falla ned från skyarne, utsätter han sig för faran att bli spetsad och, om han lyckligt och väl passerar tornen, löper han risken att trassla in sig i telefontrådarna. I detta fall är han verkligen att beklaga all den stund trådarna åtnjuta lagligt skydd. Tack vare samma trådar är det numera omöjligt för poeten Daniel att sväfva »från rännstensvattnet upp till himlens höjd.»

Nya stadsdelar uppväxa, gator planeras och regleras och allt går så fort att man snart alldeles glömt de delar, som utgöra eller rättare en gång utgjorde staden Stockholm. Men det kan man icke undra på. Sådana saker tar man inte itu med förr än kriserna inträffa. Och när nästa kris inträffar så blir nog Helgeandsholmen ombygd.

Som sagdt, Stockholm gentilnar till och det göra äfven Stockholmarne.

En ofantlig massa bodbetjenter ha blifvit sina »egna»; kryddbodarne äro samt och synnerligen försvunna, i deras ställe ha vi fått specerimagasinen; rakstugorna ha utbytts mot frisérsalonger; handtverkarne ha avancerat till konstnärer; till och med renhållningsverkets bullersamma nattfarare låta nu på sina visitkort trycka titeln »platsagent». På caféerna, som förökat sig till oroväckande grad, är allt nytt och — naturligtvis — utländskt från de granna skyltarne ända ned till de af härsken pomada stinkande »ganymederna.» — Arbetarne omtalas i tidningarna och i broschyrer. Den nya tiden har till dem medfört stora förmåner. Numera lida de af ingenting annat än af en betryckt ställning, fattigdom och af medvetandet om att vara lika föraktade som någonsin af de bättre lottade. — För de fattige har man satt ned tullen på kaffe och så dessutom låtit dem få äran af att vara förklädet för ett särskildt slag af societetsnöjen. Mera kunna de väl icke begära heller? — Om emigrationen »gruffar» man ej numera så mycket. Man är så viss om att den har någon orsak, att det är alldeles öfverflödigt att söka reda på hur denna orsak ser ut. Derför har man kommit öfverens om att tillskrifva emigrationen alla möjliga orsaker — välförståendes med undantags-rätt för den verkliga orsaken. — Sedlighet har tagits på »entreprenad» af en viss fru Andersson och herr Steyern. Religionen handhafves af fru Bernadotte — gift med kungen af Sverige och Norge — och grosshandlar Berg,

hvilken sednare äfven är stor amatör af lefvande rebus — »Lejonmød och krokodilmød», »Döden i grytan» med flera — och sjelf brukar stafva sitt namn på följande kuriösa sätt: A. B. C. D. i E. F. G. H. af Vadmanska genren*). Dermed vill han låta andra förstå att han är den nykt-raste och tråkigaste karl i de förenade konunga-rikerna. — En tiotusen nya föreningar, nykter-hets- och arbetarfånerier ha bildats — till hvil- kas bildande arbetarne dock äro alldeles oskyl- diga. — Det bästa af allt är dock att pennin- garne förökadt sig och gjort två nya banker nöd- vändiga, arbetarbanken och postsparbanken.

Och allt detta har skett på några få år! I sanning en högst märkvärdig tid?

Detta var medaljens ena sida, nu till den andra! — Här kanske är rätta tillfället att på- peka det egendomliga förhållandet, att medaljer finnas, som äro lika vackra på båda sidorna.

En massa snillen har den nya tiden också gifvit oss på konstens, vetenskapens och littera- turens områden. Jag sade nyss att vår tid var ensidig och det står jag fast vid oaktadt de många snillena. Jag har nyss citerat ett gam- malt betydelselöst slagord. Se här ett till: »så många hufvuden, så många sinnen.» För- sök att tillämpa detta ordspråk vis-à-vis våra ljushufvuden och ni skall få se huru illa ni går i land med ett dylikt vägstycke. Granskar man nogare finner man sig böjd för att utropa: »så

*) Obehagligt skriffel. Bör vara »grenen.»

många hufvuden» — så långt är ordspråket sant och eger tillämpning — »men så få sinnen»! Ja, så är det verkligen. Vi hafva några stora konstnärer och flere hundra copister, några goda och originella författare; men flere hundra afskrifvare, bearbetare och öfversättare. Tusentals böcker skrivas och tusentals konstverk utföras och ibland alla dessa förekomma kanske en enda ny bok och kanske ett enda nytt konstnärligt arbete. Och ändå så öfveranstränga sig vår tids snillen! Nå ja, det får man heller icke undra på. De öfveranstränga sig med att uttänka nya former, hvaruti de bäst kunna dölja sina plagiat. Men hvarföre de göra det är svårt att säga. Hela verlden vet ju ändå att det ej finnes »något nytt under solen.» Det är under dessa försök att gömma tjufgods som de nya stilarne tillkomma och de nya skolorna skapas. Ty den, som var den förste, den egentliga upphofsmannen till något nytt, glömmes alltid. Det är först andra eller tredje efteraparen, som märkes och blir erkänd af mängden.

Poesien har blifvit afskaffad och i dess ställe ha vi fått »nutidsvers», utan rim och meter, det vill säga meningar utan innehåll och sammanhang, uppställda i olika långa rader på papperet. När en författare ej har något att skriva om och hans rastlösa själ ej tillåter honom någon hvila, skrifer han »nutidsvers.» Sådana tillkomma äfven då man asprofvar de nyanlända pappersbalarne, bläckfaten eller stålpennorna.

Ni tror mig inte! Ni påstår att jag öfver-

drifver, att vår tid inte är så försigkommen, som jag beskrifver den. Nåväl, då återstår mig att söka bevisa hvad jag sagt.

Vill ni följa med mig till en bokhandel? Vi gå till den största i Stockholm. Redan skylten, »Kongl. hofbokhandel», slår oss med häpnad. Hur nytt och pikant och så ytterst tidsenligt sedan!

Vi inträda!

På disken ligger det nyaste bokmarknaden har att uppvisa, både in- och utländska böcker huller om buller. Marie Colombier och Farrar, Felicien Champsaur och professor Klencke, alla finnas här i vild oordning om hvarandra, från de största skriftställare som någonsin lefvat ända ned till de alldagliga moraliserande blåstrumpornas teaterpjäser.

— Vi vilja ha några nya svenska arbeten!

Bitrådet ser på oss med frånvarande blick, ett hånleende krusar hans läppar och halfhögt mumlar han för sig sjelf:

— Besynnerligt, svenska arbeten bli allt mer och mer efterfrågade, hvad kan väl orsaken vara dertill? — Högt fortsätter han: — Nå i det fallet äro vi synnerligen väl försedda. Var så god, se här: »Nya grisar» af X af Z; »Klenoder i skizzväg» af Kunigunda; »Falska sedlar» af L; »Kipp-skodd»; »Kallbrand»; »Vansinniga försök»; här fins allt!

Vi slå upp en af böckerna. Början är rörande och stämningsfull! »Men det var mån-sken» — — —; vi se i en till: »Utan solen sken — — —»; den tredje börjar med orden:

»Då lyste stjernorna — — —». Vi förvånas icke öfver det egendomliga i att börja en bok med adversativa och temporala bisatser; ty för det första veta vi att detta är en af nya skolans igenkänningstecken och för det andra är det ju mycket möjligt att hufvudsatsen finnes någonstädes längre fram i boken. Men vi förvånas öfver det poesirika i början.

Ni säger till mig: »ser ni, jag visste att ni öfverdref. Poesien är inte afskaffad, det var bara förtal af er. I dessa böcker finnas säkerligen stora skatter af poesi.»

— Kanske att jag har orätt. Låt om oss se hvarom de handla. Denna skildrar sjäarlifvet nere vid Nybron; den andra sysselsätter sig med politiska kannstöperier, den tredje romantiserar sina besök hos de prostituerade, den fjerde — — —; men nu kan det vara nog. Herr bokhållare, ni förstod oss icke riktigt nyss. Det var icke allenast nya utan äfven moderna arbeten vi ville ha. Till exempel något af Strindberg.

— Det måste vara en af de äldre författarne? frågar bokhållaren med ett allvar, som verkligen förskräcker oss.

— Huru! Är ni tokig? Strindberg, han är ju den störste och modernaste af våra skriftställare!

— Har varit det, herre; men sedan hans »Svanesång» konfiskerades, har ingen människa frågat efter honom.

Tid, du är verkligen sublim! Du gör stor-

heter på några veckor och låter dem glömmas igen om några månader.

— Nå, har ni några nya romaner?

— Min herre, ni tycks vilja skämta med mig. Hvem tror ni nu har tid att skriva romaner? — Men eftersom det ännu finnes folk, som läsa sådana der böcker, så ha vi gifvit ut en samling valda romaner, öfversatta från gamla skolans svenska, se här en af Viktor Rydberg till exempel.

Medge att det är obehagligt att gå in i en bokhandel, om man icke är fullt hemmastadd i de ny litterära rörelserna.

Vi vilja icke byta flere ord med karlen. Vi känna oss till mods som kineserna, då de, efter en fyratusenårig hvila, åter uppvaknade.

— * *

Åh, det var synd att ni icke vill följa med mig längre! Jag skulle velat visa er så mycket nytt. Vi skulle tillsammans företagit små ströftåg. Vi skulle på konstutställningarna kommit till alldeles samma resultat som i bokhandeln. Vi skulle noga och omsorgsfullt studerat vår märkvärdiga tid öfverallt, hvar vi hade tillfälle dertill. Vi skulle i grund och botten lärt känna nutidsmenniskorna. Men tröttnas ni eller fattas eder viljan, så skall jag ensam försöka lära känna vår tid. Jag skall studera de promenerande på gatan. Jag skall iakttaga de olika kunderna på hufvudstadens caféer. Jag skall titta in då och då i ateliererna. Jag skall göra visiter hos famil-

jerna, besöka välgörenhetsbazarer och sällskaps-
spektakler.

Jag upptecknar hvad jag hör och ser, icke
allt, ej ens det mest utmärkande för tiden; utan
blott det som mest tilltalar mig. Jag vill icke
lofva att gå i någon viss ordning. Likt en må-
lare på studieresa går jag ut och aftecknar hvad
som för tillfället behagar mig mest. Ni får der-
före ha öfverseende med oordningen och det bri-
stande sammanhanget i mina anteckningar. Ni
behöfver blott läsa igenom dem och säga mig
om de äro möjliga eller öfverdrifna, med andra
ord: *om de äro så som ni vill ha dem eller icke.*

Afgjordt således och jag kan då utan vidare
betänkligheter börja mina studier.

icke, besöka valborgsfestparter och sällskaps-
 spektakler.
 Jag upptecknar hvad jag hör och ser, icke
 allt, ej ens det mest utmärkande för tiden; utan
 blott det som mest tilltalar mig. Jag vill icke
 följa att på i någon viss ordning. Lätt en må-
 tecknar hvad

Ett samtal »très pchutt».

»Ovettigt är hans tal, fast meningen är god.»

Shakespeare.

I en lumpbod — — Nej, så var det inte.
 I en atelier, inredd enligt den nyare tidens for-
 dringar på sund smak suto två vänner vid ett
 frukostbord. Målaren på modet, den store mä-
 staren, som skapat en alldeles ny skola, och stu-
 denten, som ämnade bli litteratör; men ännu ej
 publicerat någonting. Honom fattades ej för-
 mågan, endast tillräckligt mod att lemna ett
 förstlingsarbete i allmänhetens milda och kriti-
 kens fruktansvärda händer. Dertill var han fattig.
 — Det är ju alldeles klart att en person i lugg-
 slitna kläder ej kan väcka någons intresse och
 därför låta vi honom vara i fred, för att i stället
 betrakta den intressanta målaren.

Det är en liten spenslig gestalt. Ramsvert,
 tunt hår, pannan dold af en slät, jemnt skuren
 lugg; starkt markerade ögonbryn, ögonen till-
 talande oaktadt de ej ega någon viss färg, en
 fin näsa, slät haka och öfver hela ansigtet en
 sjuklig blekhet, som icke förbättrades af pudret.

Till sin klädsel är han ovanligt vårdad och
 högst modern, man skulle nästan kunna säga

yttererad. Parisarne hafva uppfunnit ett särskildt ord för de moderna ytterligheterna af »très-chic». De kalla dem: »Pchutt». Målaren — vi kunna ju kalla honom Herman — är pchutt från topp till tå. I sitt sätt lika mycket som han är det i sin klädsel. Ingenting fattas. Broderad krage, spetsmanschetter, den outhärliga svarta näsduken och de icke mindre viktiga guldarmbanden, förutom hvilka hela kostymen skulle vara skämd och personen i fråga upphöra att vara pchutt.

I hans väsen ligger något onaturligt qvinligt och i röst och gester söker han inlägga något, som man finner förtjusande hos skälmaktiga aktris-ännen; men som ej riktigt passar ihop med karlkläder.

Hur kommer det sig att denne lille elegante artist vill nedlåta sig att frukostera med den luggslitne studenten, på hvilken han dock icke skall helsa, när de mötas på gatan? De antagliga skälen ligga nära till hands. Artisten är för stor för att bry sig om att högfärdas i sin egen atelier helst han vet att ingen skall öfverraska dem. Vidare äro de vänner, verkliga vänner och artisten vet att värdera den andres omdöme; ehuru han väl aktar sig för att följa hans råd med afseende på val af ämnen för sina taflor.

Studenten lät sig väl smaka läckerheterna på frukostbordet, hvilket vore förtjenst att skildras af Erckmans-Chatrian's matfriska pennor. Herman, som inför sin vän bortlade all förställning, åt mera än han annars brukade, nemligen en och en half caces med Limburgerost och en kopp

starkt the utan socker och grädde; men också blef han alldeles öfvermått och med ett våltaligt pustande kastade han sig rak lång i chaise-longuen.

Med stor ansträngning tryckte han på klockan på bordet och hushållerskan kom in, dukade af bordet och satte fram en låda utsökta cigarrer samt en butelj lättdrucket rehnskt förmiddagsvin.

Samtalet kom i gång. I början talades det om hvarjehanda ämnen; men så småningom antog dialogen en mera bestämd karakter.

— Du påstår således att den sanna förtjensten har svårare att arbeta sig fram än humbugen, yttrade studenten.

— Ja, det påstår jag, och jag går än längre. I allt, som rör konst och litteratur är det sällsynt att de verkliga förtjensterna vinna något erkännande. Storheterna skapas af en lycklig slump, relationer, penningar och framför allt af kritiken. Hvarför blef Rubens en storhet? Inte var det väl hans konstnärlighet, som gjorde honom stor?

— De mortuis nil nisi bene, invände studenten.

— Ja, der ser man de sorgliga följderna af latinläsningen i skolorna. Det är nästan allt latin, man mins sedan studierna äro slut och just den der frasen har man alltid till hands, då det gäller någon af tiden storhets minne. Om du lofvar mig att spara ditt latin till dess det bättre behöfves, så lofvar jag dig i stället att ej för-

gripa mig på de döda storheterna. Det är dem, som sjungit deras lof eller förföljt dem, som jag tänker angripa. Eller om du heldre vill det, kunna vi tala om de lefvande. I våra dagar är humbugen den största och nästan den enda konstkännaren.

— Det förvånar mig att höra dig tala på det sättet. Än du sjelf då? Du är ju en ryktbar målare, hvars taflor betinga oerhörda pris. Du är medlem af flera akademier, dekorerad och umgås i de högsta kretsar. Detta rykte har du ej skaffat dig genom penningar; ty du var ju fattig, då du reste ut. Ej heller har du blifvit hvad du är genom relationer, enär du blott kände några få inflytelserika personer och dessa till på köpet voro emot dig. Således kan jag ej inse annat än att du genom din egen skicklighet och ingenting annat skapat dig ett namn. —

— Det är sant att jag hvarken egde relationer eller penningar, ehuru jag skulle velat ega bådadera. Men när du säger att min talang, mitt snille, gjort mitt namn känt och ansedt, så kan du näppeligen draga till med en större lögn. O, om jag varit oberoende af penningar! Då skulle jag sträfvat för att gifva smaken en sund riktning. Då skulle jag blifvit en reformator för smak och konst. Måhända hade jag då med stolthet hört mig berömmas i stället för att jag nu hänler inom mig, när jag hör mängdens bifall. Jag hade sunda åsigter när jag började måla; men alltför snart fann jag

hur omöjligt det är för en fattig människa att genomdrifva hvad hon anser vara rätt. Jag behöfde lefva och ville lefva godt. Hvad som gjorde mig stor var en lycklig slump, en småsak, som jag sjelf ej hade en aning om. Slumpen är ingen konstkännare; men den har dock uppammat många fler konstnärer än både relationer, penningar och kritik tillsammans. Men slumpen är opålitlig, så du bör aldrig räkna på den. Mig gynnade den och därför är jag den så lagom tacksam.

— Slumpen? Nu förstår jag dig inte alls. Hvad menar du med att slumpen skapat ditt namn, och att slumpen gjort dig stor?

— Ser du den der lilla taflan derborta? Jag sätter mer värde på den än på alla de andra, jag målat och sålt till orimligt höga pris. Det är mitt första arbete och det oaktadt är det bättre än någon af de taflor, hvilka gjort mig stor och ryktbar. Hör, skall du få lära dig något.

— Ser du, jag var fattig den tiden, gick i luggsliten rock, alldeles som du, och hade inga handskar på händerna. Men jag arbetade flitigt på akademien och den kungliga medaljen med åtföljande resestipendium syntes mig lätt att erhålla. Jag blef snart uppflyttad i modellskolan och inom kort ansågs jag som den mest lofvande af eleverna. Jag ämnade utbilda mig till landskapsmålare och tillbringade mina lediga stunder med att studera naturen. — Så kom den årliga täfingen. Jag insände ett landskap, en li-

ten duk, på hvilken jag arbetat i lång tid och hvilken jag hoppades skulle ådraga sig allas uppmärksamhet. Det var just den der taflan. Se på den, du! Europas störste mästare hafva förklarad den för ett konstverk af sällsynt skönhet; men här hemma blef den kasserad, ohjelpigt, och medaljen kneps af en annan, som var slägt med direktören. Och orsaken var att jag gjort en upptäckt, som slog professorerna med häpnad och därför glömde de mig. I stället för det ängsliga pinsamma sättet att pricka löfverket målade jag med bred pensel, hvarigenom jag kunde återgifva löfmassornas karakter utan att behöfva trötta åskådaren. Taflan fick en undangömd och ofördelaktig plats, längst in i det innersta rummet, dit knapt någon menniska gick. De enda, hvilka beundrade den voro mina kamrater; men de aktade sig nog för att göra någon uppmärksam på min tafla. — De aldra flesta af dem generade sig dock icke för att tillegna sig det nya manéret. En af dem blef en storhet just genom att begagna det till öfverdrift. — Utställningen fortgick i tre dagar, sammanlagdt i femton timmar. På denna tid ansér akademiens styrelse att den konstälskande delen af Stockholmare bör hinna se frukterna af de studier eleverna gjort under årets lopp. Efter dessa tre dagar återfick jag min tafla tillika med många uppmaningar att ej söka originalitet i vårdslösa manér etc. etc. i oändlighet. Det var för mig ett svårt slag, må du tro. Jag hade bygt hela min framtid på min tafla.

Och så ramlade alltsammans på en gång. Jag blef förtviflad. Nu hade jag ohjelpigt stött mig med professorerna och kungliga medaljen skulle aldrig tillfalla mig. Jag var nära att begå sjelfmord, då jag kom att tänka på att jag hade njutit för litet af lifvet för att dö. Jag ville till Paris, midt i verldsvimlet, lefva och njuta och sedan — — —

Jag realiserade mina skizzer, och studier till hvad man bjöd för dem. Mitt mästerstycke gick bort på en konstauktion för trettio kronor — ramen hade kostat mig tjugufem —. På detta sätt lyckades jag hopskrapa några hundra kronor och gaf mig i väg.

Jag kom till Paris och lefde der tills pengarne voro slut utan att göra annat än sköta mina nöjen. Då inträffade en händelse, som plötsligt gjorde mig bemärkt.

Jag mötte en dag på boulevard Sebastopol en man med ett egendomligt utseende, fult men ändå ovanligt tilltalande. När jag kom hem, utkastade jag med ritkolet skizzen till ett landskap och så placerade jag en figur på landsvägen. Utan att behöfva anstränga mig lyckades jag afbilda den person, som jag mött på boulevarden.

Som jag behöfde pengar beslöt jag att utföra min skizz i färger och efter några dagars arbete hade jag ett medelmåttigt konstverk färdigt. Det hela föreföll mig sjelf som halfgjordt arbete och jag väntade mig just ej så mycket deraf. Figuren var dock bäst utförd. Jag skickade tafflan till salongen och mot min förmodan blef

den exponerad och hvad som ännu mer nade mig, den väckte uppseende. En lycklig slump hade fogat det så att personen med det egendomliga utseendet, hvilken jag porträtteradt var en högt uppsatt embetsman, som afidit strax innan min tafla exponerades. Dertill kom att svenska taflor började blifva moderna i Paris. Hvarannan svensk — så vida han icke målade allt för uselt — blef prisbelönt och så blef äfven jag. Taflan inköptes för Luxembourgsamlingen något, som blott händer hvar femte eller sjette svensk, och sedan behöfdes blott mitt namn på en aldrig så usel duk, för att göra den till ett konstverk af största värde. Nu egde jag inga fel. Jag blef först agréé af vår akademi, sedan ledamot af densamma. Jag målade raskt och förtjenade hastigt en förmögenhet, som tillät mig att lefva som det anstår en man på modet och jag nekade mig ingenting. Jag höll mig ekipage, ridhästar och betjenter. Min atelier var samlingsplatsen för det mest lysande i Paris. Jag drack mig rusig af de utsöktaste viner, spelade högt — men dess bättre med tur — och böt om älskarinnor en gång i veckan, tills alltsammans började äckla mig och jag återvände hit trött på allt, utlevad och med erfarenheten att man blott behöfver ha ett något så när rymligt samvete och en liten smula talang för att i våra dagar bli en stor man, — —

Studenten, som hittills inskränkt sig att spela rollen af förvånad åhörare, insåg att han borde säga något och, som han icke visste hvad, så blef det naturligtvis en dumhet.

— Men förstörde du icke ditt rykte genom det lif, du förde? Väckte icke ditt lefnadssätt anstöt?

— Anstöt? Och hos hvem? Vet du hvad man säger om en person, nota bene en storhet, — om andra talar man sällan — när utsväfnigarne satt sin stämpel på honom? Jo, då säger man en mängd fraser om honom, som låta bra. När den svage spenslige Rafael hade arbetat ut sig hos den alltför starka bondtösen Fornarina, — men det var sant: »de mortuis nil etc. Dessutom har du nog sjelf läst Diethricsons försvarstal för honom. Den store mannen är ingen roué. Han är en varelse »sammansatt af intelligens och nerver.» Han dukar icke under för det öfverdådiga lefnadssätt han för, utan »i striden att nå målet, som är — i nittionio fall af hundra — sanningen.» Skulle den store dö af fylterigalenskap, så har »hans inre glöd förtärt honom.» Är han en ohederlig karl, en skurk med andra ord, så kallas han för »en rik, men sönderbruten harmoni.»

— Det låter som om vi nu ha kommit in på ett annat område. Du vill väl aldrig förebrå kritiken orättvisor? Om kritiken användt förmildrande uttryck om personerna så är det därför att deras stora förtjenster, de storverk de uträttat uppvägt och försonat deras personliga svagheter.

— Kritiken skall du aldrig tala om. Den borde aldrig blifvit uppfunnen och har ännu ej uträttat något godt; men väl skadat och i detta

fall ohjelpigt. Nu, när den en gång finnes, kan den icke borttagas, den är ett nödvändigt öndt, som bidrager att försämra smak och goda seder. Har du någonsin läst en kritik, som varit skriven utan partiskhet, utan att några personliga hänsyn legat till grund för densamma? Jag tror det icke; ty sjelf har jag aldrig funnit någon sådan.

Min första tafla, mitt lilla förträffliga landskap blef ej omnämndt; ty små konstverk vare sig målningar eller skulpturarbeten recenseras aldrig. Hur skulle man också kunna begära något sådant? Kritiken är till för allmänheten och allmänheten ser blott de stora konstverken, det vill säga de till omfånget stora. Derfor äro Vinges »Thors strid med jättarne» och »Loke och Sigyn» odödliga mästerverk under det att Lindholms små genremålningar knappast äro kända af amanuëserna vid Nationalmuseum.

Min andra tafla, den der med figuren, den blef recenserad. Somliga tidningar berömde den och andra klandrade den. En god vän till mig berömde den i en tidning men som han hade till fiende en annan kritikus, så anföll denne mig mycket skarpt i en annan tidning, som till min lycka var ett af de stora bladen. Ett par dussin småblad upptogo saken och på en månads tid hade man hunnit meddela min lefnadshistoria, illustrationer af min tafla; mitt porträtt pryde framsidan af flere tidningar — jag var nog blygsam att teckna det sjelf — och fotograferna erbjödo mig stora summor för att få uteslutande

rätt att sälja fotografier såväl af mig som af mina taflor. Och här hemma aftrycktes alla de fördelaktiga omdömena om mig med en rubrik öfver, som man numera ser hvarje dag i hvilken tidning som helst: *Svensk konstnär, hedrad i utlandet.*»

Och hvad gjorde jag sjelf för att bli en storhet? Jag målade stora dukar i ett afskyvärdt grått manér, och de ämnen jag valde voro ovärdiga att målas. Uppflutna lik liggande på en öde strand; trasiga ungar, som letade efter ohyra; nattstycken från de smala grändernas portgångar, hvilka mina motståndare förklarade för oanständiga och mina försvarare för mästerstycken »utmärkande sig för en djup och sann realism». Sjelf förvånades jag öfver att någon ville köpa dem. — Sedan när jag fann att jag kunde förtjena lika mycket med vida mindre arbete, målade jag små taflor i kolossala ramar och exponerade dem. Företaget var djerft; men lyckan står den djerfvom bi. Jag var nu en gång på modet och de små taflorna betalades med tiotusen francs stycket.

— Det tyckes mig som om en krass egoism skulle varit driffjedern till allt hvad du företog dig. Hvarför skickade du icke hem några af dina konstverk? Jag tycker nästan att det är orätt af en ryktbar konstnär att glömma den tacksamhet han är skyldig sitt fädernesland.

— Det der var ingen dum fras. Hvad har jag att tacka mitt fädernesland för? Det förnekade mina förtjenster. Men jag vill inte klandra

din åsigt. Ser du, jag fick sjelf liksom en släng af hemlängtan en gång. Och då tänkte jag att det kunde vara roligt att ha några taflor i Sverige också. Jag skickade hit tre stycken som du nog mins exponerades i Fritzes bokhandel. På dessa hade jag nedlagt mycket arbete, de voro icke manierade och sjelf var jag belåten med dem, hvilket jag icke varit med en enda af dem som väckt så mycket uppseende. Som jag visste att Stockholmarne ha ondt om pengar och till och med mæcenaterna gerna se att de få konstverken så billigt som möjligt, satte jag ett jemförelsevis ringa pris på dem. Efter hvad jag erfor af tidningarne hade de blifvit bemärkta och efter ett par veckors förlopp fick jag ett bref, hvori jag till min stora glädje underrättades att alla tre voro sålda. I mitt hjerta började något att röra sig, som jag skulle vilja kalla för längtan efter fosterlandet. Men mina fosterländska känslor svalnade hastigt, då jag längre ned i brefvet läste att en engelsman köpt dem. O, hvad detta grämde mig! En främling, en engelsman hade fått mina bästa taflor för rakt ingenting, dessa taflor som jag ämnat åt Sverige. Men nu aktade jag mig för att göra om försöket. — En af mina kamrater från Stockholm, en framstående figurmålare och mycket firad utomlands, gjorde också ett försök. En allegori, »Vären» kallad, som konstnärer emellan kunde varit värd lika mycket som Hans Makarts bästa arbeten, utbjöd han åt Nationalmuseum för tio-tusen kronor. Museum hade icke råd att göra

så stort inköp. Det förfogade endast öfver några tusen kronor och för den summan skulle det ha en mängd konstverk, så att vår konstälskande och upplysta allmänhet såg hvart penningarne togo vägen. Några konstvänner satte sig då i spetsen för en subscription och efter åtskilliga års förlopp hade man hunnit teckna — tre tusen kronor. Är det under sådana förhållanden underligt om fosterlandskänslan slappas och om man hyllar sig till dem, som först ä uppskatta och betala en.

— Förlåt mig en fråga: Behöfde din vände der tiotusen kronorna?

— Nej, han är rik och kunde mycket väl undvara dem. Hvarför frågar du det?

— Hvarför skänkte han icke sin tafla till nationalmuseum, som med förtjusning skulle emottagit den? Han hade ju då dokumenterat sig icke blott som stor konstnär utan äfven som frivillig donator.

— Det anade mig att du skulle komma med en dylik invändning. Men, ser du, kritiken, som öfverallt är till hinder, hindrade honom derifrån. Han hade nyss blifvit varnad af något, som hände en målare för någon tid sedan. Denne utställde en tafla å museum och kritiken prisade den mycket — kanske oförtjent. — Den förestälde Adam och Eva före syndafallet och alla »konstförståndige» voro ense om att det var något präktigt, som skulle blifvit en värdefull tillökning för hvilken tafvelsamling som helst. Konstnären trodde kritiken. Som han var i goda omständigheter;

men egde den förlåtliga svagheten att vara äre-
girig, så ville han blifva en donator och skänkte
våra första föräldrar åt Lundastudenternas tafvel-
galleri. Det skulle han aldrig ha gjort. Kritiken,
som nyss yttrat sig så fördelaktigt om honom,
ändrade nu ton och några tidningar kallade hans
handlingssätt rent ut för »ett sätt att bli af med
en tafla, som skräpar i ateliern och som man
inte vill måla öfver.»

Nej, det dummate man kan göra är att
skänka bort sina arbeten, heldre då låta dem gå
bort på konstauktioner, eller rifva sönder dem
i små, små bitar.

* * *

Hvad du nu sagdt kan väl vara sant,
yttrade studenten, ehuru det tyckes mig som om
såråd egenkärlek skulle ligga till grund för ditt
hat för allt hvad kritik heter. Säg, är det icke
så? Du har blifvit förargad öfver några små
orättvisor den begått och så skär du alla kri-
tici öfver en kam. Det är just icke vackert gjort
af dig. — Låt vara att kritiken är inkompetent
i bedömandet af taflor och statyer; men dess
kompetens och noggranhet då frågan är om an-
dra saker, till exempel musik och skönlitteratur,
vågar du väl icke draga i tvifvelsmål heller?
— När skall jag väl kunna dra den der
dumma vidskepelsen ur dig? Det låter som om
du aldrig jemfört ditt eget omdöme öfver en sak

med tidningarnes. Har du verkligen aldrig gjort det?

— Jo bevars, flera gånger.

— Nå, till hvilket resultat har du då kommit?

— Jag har funnit att mitt omdöme i de flesta fall varit omoget och förhastadt, ehuru jag måste tillstå att herrar kritici ofta kunnat uttrycka sig något mildare om det, de funnit klandervärdt och litet manligare om det berömvärda.

— Du är verkligen ett beskedligt får. Du nämde just musik. Det är den gren af konsten, som är minst utsatt för tidningarnes utfall eller äckliga smicker. Ibland — men det händer icke ofta — får man se opartiska recensioner af någon stor musiker, skrifna med stor sakkännedom. Men gud bevara oss från de andra musikrecensenterna! Det ser ut som om de alla följde en gifven regel. Alla svenska kompositörer höja de till skyarne, utan att göra den ringaste skillnad mellan dem, som hafva förmågan att skapa något nytt, eller dem, som blott bearbeta utländska mästare. Märkvärdigt nog äro, när det gäller ett nytt opus, nästan alla kritici af en åsigt. Ville man vara elak; men så elak vill jag inte vara, så skulle man kunna säga att detta kommer sig af deras okunnighet. En af de stora tidningarne börjar med att berömma stycket och så aftrycka de andra den förstes omdöme med några obetydliga förändringar. Kritiken beror således i fråga om kompositörer blott på den, som först afhandlar saken och denna behöfver

icke ens höra eller se för att yttra sig. Han skrifer efter gammal vana. Han har färdigskrifna formulär, der han blott behöfver fylla i namnen på kompositören och hans opus, lokalen och datum, då stycket uppfördes. Har han tid att vara närvarande så är det möjligt att han lägger till några ord; men annars betyder det mindre om han sjelf ej fått minsta hum om det, han recenserar. Små missöden inträffa ibland, så till exempel recenserades en gång en konsert oaktadt den blef instäld och uppträdande konstnärer berömmas ofta fastän de annonserats förhindrade att uppträda. Hvad virtuoserna beträffa, så bedömmas de på samma sätt som kompositörerna, om de äro utländningar eller debutanter. Äro de deremot svenska och mera kända, beror det helt och hållet på dem sjelfva att hålla sig väl med herrar kritici. De lyriska och dramatiske artisterna äro i deras förhållande till kritiken mycket att jämföra med författarne. Men de hafva på sätt och vis större hopp om att blifva bemärkta än författarne, enär de äro mera utsatta för att blifva berömda och klandrade än andra människor. Kritiken är icke hänsynslös om det också ibland ser ut, som om den ginge hänsynslöst tillväga. Nej, långt derifrån den har sin favoritteater och alla som uppträda på denna äro utmärkta; så har den sina favoritpjäser och de deri medverkande blifva alla samtliga lofordade. De, som icke uppträda på den teatern eller i den pjesen äro utsatta för klander. För dessa arma varelser finnes dock den

trösten att kritici i detta fall icke äro så eniga, som när det gäller nya kompositioner.

— Du uttrycker dig litet underligt; men jag tror mig förstå hvad du menar. Det roar mig slutligen att få höra hvad du säger om tidningarnes omdömen öfver författarne. Här kan du väl icke beskylla dem för okunnighet?

— Nej, och det tänker jag icke heller; men för partiskhet, hvilket jag anser vara svårare att ursäkta, ty nu fela de med vett och vilja. När jag talar om författare, menar jag icke dem, som skriva resehandböcker. Icke heller menar jag våra lärda, ej ens det fåtal, som ännu finnas kvar af den förgångna generation, som den nya skolan gifvit namnet »idealister». Nej, jag menar våra »stora» författare, våra »realister».

En författare har alltid nytta af recensionerna de må vara för eller emot honom. Mest gagnas han af dem, som äro emot honom. Ju ilsknare kritiken anfaller honom desto mera väckes publikens nyfikenhet och hans bok köpes af alla. Nästa arbete han ger ut, röner samma uppmuntran af herrar kritici. En och annan, som förut varit emot honom går öfver på hans sida och snart har han blott två tidningar emot sig. Den ena, hvilken ingen människa numera läser, opponerar sig af princip alltid mot hvad andra tidningar säga och den andra, hvilken författaren råkat förolämpa, drifves af hämdbegär. Denne är en seg motståndare, som blott kan försonas med penningar. Men till dess han fått dem är han blind i sitt raseri och far ut emot alla för-

fattare utan att se skilnaden mellan Henrik Ibsen och Herman Bang. Det är en motståndare, som man måste bevara i det längsta; men en vacker dag slår äfven den om och då har författaren nått sin kulminationspunkt. Den siste motståndaren har erhållit sin skadeersättning och att han dagen förut på det häftigaste anfallit författaren, hindrar honom icke det ringaste från att nu högt förklara att ingen svensk hittills nått den fulländning i val af ämne och form som den ifrågasvarande författaren i sitt sista opus, hvilket i verkligheten kan vara ett i hast hopkommet fuskverk.

Jag kommer att tänka på en af våra »stora», nej den »störste» menar jag, han, hvars kanonisering vi nyligen bevittnat i det beryktade »Gif-tasmålet.» Hans första arbete, några små interiörer ur akademielifvet i Upsala, och ett af hans sednare, romantiska skildringar från olika tider, samt hans historiska skådespel äro arbeten, som bort göra honom ryktbar om smaken varit sund. Men som den icke är det, så väckte dessa arbeten jemförelsevis ringa uppseende. Man hade fått smak för det »rafflande» och så betraktade man dem som mellanrätter, medan man väntade på något »tusan djefla», det vill säga något gallsprutande, hänsynslöst, ovettigt. Och det kom också. Med detta arbete, der författaren uppträdde med alla de egenskaper, som utmärka en ilsken dogg som slitit sig lös, vann han alla kritici på sin sida, undantagandes de två, jag förut nämt och den ena af dem var af noll och intet

värde. / Ett band dikter förmådde ej blidka den vrede motståndaren. — Men plötsligt, alldes oförberedt ändrade denne åsigter. Utan annan öfvergång än några rader, hvori tidningen höll fram den gränslösa opartiskhet, som städse utmärkt den. — Det var ett sagospel, hvori en mängd gamla saker omtuggades, hvori man fick veta, att ett ungt sinne snart tröttnar vid att vara innestängdt; att det när det kan se verldsvimlet äfven känner längtan att komma dit; att sysslolöshet kan bli enformig i längden till och med då man befinner sig i en vacker trakt; att de rike äfven hafva sina skyldigheter och obehag; att en reformator har svårigheter att öfvervinna; att högsta makten här på jorden är liktydig med det eländigaste slafveri; att man ofta förhastar sig i sina önskningar och slutligen; att kärleken är det enda verkliga vi böra eftersträfva. Detta sagospel var det, som gaf motståndaren ett svepskäl för sin omvändelse. Men icke nog med att han nu erkände författaren och sagospelet, allt som på något sätt stod i beröring dermed var också förträffligt. Aktörerna voro skapade så att säga för sina roller, dekorationerna, kostymerna och attributerna voro utomordentliga. Baletterna — en dansös och tolf figurantskor — voro så praktfulla att man dittills aldrig sett något liknande. Maskinmästaren hade utfört ett Herculesarbete, då han åstadkommit ett change-ment och huru man kunde arrangera transparenter på en teater var en olöst gåta för den omvände. I nästa nummer kom ett loftal öfver

musiken och numret derpå beundrades den konstnär, som modellerat den store författaren. Ser, du, sådan är kritiken!

— Men du öfverdrifver kanske. Stycket hade dock stora förtjenster och var skrifvet med mycken talang.

— Ja, förtjenster funnos visserligen och talang kunde man äfven spåra; men när en författare kommer i ropet så spar han på båda. I sina föregående skådespel använde han hela sin talang; men när han såg huru illa detta slöseri upptogs, så delade han på den. Så göra äfven artisterna. En berömd sångerska sjunger som andra när det gäller essembléer, duetter och recitativer, deremot inlägger hon i arian något, som kanske inte hör dit; men som gör att hon applåderas. Skådespelaren spar sina krafter för knalleffekterna och målaren vårdslösar hela tafelan för en figurs skull. — Ser du, allmänheten är van vid sådant. Kritiken har uppfostat den. Man har ej förmåga att uppfatta ett helt konstverk; men man kan mycket lätt uppfatta en detalj. Derfor väcker det ond blod, om man vill försöka åstadkomma något ända igenom konstnärligt. Det är detsamma som att öfveranstränga publiken och då uteblir icke straffet. Jag såg en gång en tafla, som behandlade ett historiskt ämne, från början till slut konstnärligt utförd. I en stor slåde satt riksföreståndaren Sten Sture, han hade nyss utandats sin sista suck. Bredvid honom hade en person sutit,

man såg det på den nedsutna dynan. Utanför släden stodo körsvennen med bestört uppsyn och ett par bönder. — Ja, hvad skulle man säga om denna tafra? Der fans ingen så kallad knall-effekt och så sade man att den var vacker, hvilket är det samma som att ingenting säga. Men en kritiker, som tyckte att detta var väl litet, frågade förnumstigt »hvar manne körsvennen haft sin plats?» Och allmänheten som nu fått en hållpunkt, fnissade och undrade hvar kusken sutit.

— Förlåt, att jag faller dig i talet! Vore kritiken sådan som du påstår skulle vi ju få för många storheter. Fins det då ej något medel att motarbeta — — — —.

— Jo bevars, afbröt målaren, kritiken har ett och ett halft medel till sitt förfogande. Det halfva begagnas ofta med största fördel mot sådana, som icke förgripa sig på kriticis åsigtter eller personligheter och består i en sådan der liten notis på en tre rader af ungefär följande lydelse: »I bokhandeln har utkommit — — —, ett arbete, hvilket vi tillönska den spridning det förtjenar.» Efter en sådan anmälan röner arbetet ingen synnerlig efterfrågan. Det hela medlet deremot är så svårt att begagna att det sällan eller aldrig användes. Det består uti att iakttaga tystnad. Men det är nästan omöjligt att tiga för dem, som gjort till sin liffsuppgift att tala. Det skall vara något alldeles utomordentligt ointressant för att förmå dem dertill. Men medlet är osvikligt; ty den som ej berömmes eller klandras af tidningarne blir aldrig något annat än

en medelmätta. Detta veta våra »stora realister» och då de ej kunna hoppas på beröm öfverallt; men ej heller äro fullt säkra på att bli hvad man kallar »nedskölda», så passa de alltid på att trampa någon af våra kritici på fötterna, då de gå till förläggaren med sitt första opus. En kritiker är icke mer än människa och därför tjuter han högt af smärta och den unge författaren har nått sitt mål.

Vill du bli en ryktbar författare, så lyd mina råd. Skaffa dig först en elegant kostym och laga att du genom några små öfverdrifter skiljer dig från andra unga män, begagna till exempel cinnoberröda handskar och absinthfärgade benkläder. Visa dig öfverallt, på promenaderna, konserterna, teatrarna, caféerna, restauranterna och framför allt på »muffarna». Ät litet, men alltid ovanliga rätter, drick hvarje morgon the; men klaga jemt öfver att du får det för svagt, och om eftermiddagarne en half kopp kaffe med grön chartreuse till. Med andra ord: visa dig ute hela dagarne och så originell i ditt sätt som möjligt. Tro mig detta är hufvudsaken, resten är en bagatell. Du får skriva om nätterna. Gör dig bekant med tidningarnes recensenter, tala mycket om ditt påbörjade arbete och för öfrigt skall du tala tvärt emot hvad du sjelf tänker. Visa dig aldrig öfverraskad eller hänryckt öfver något annat än det de hafva skrivit eller yttrat. Omfatta allt nytt, det må nu vara aldrig så galet, med största intresse. I dina tänkesätt och yttranden skall du stå på

den lägre befolkningens bästa och skräna högt öfver de maktgandens egoism och förakt för folket, äfven om du själf är öfvertygad om att detta förakt icke är så oberättigadt. Men understå dig icke att helsa på en arbetare, om och han är i snygga kläder och känd för att vara utmärkt i sitt fack, då du möter honom ut; ty då är du störtad och alla folkvännerne skolarynka på näsan åt dig och säga sins emellan »fy tusan, han umgås ju med sluskar!»

Hur vill du att jag skall bli bekant med tidningarnes recensenter?

— Åh jo, det är en lätt sak, förutsatt att du är klädd så att de ej behöfva skämmas för dig. Du träffar dem öfver allt, på hvilken bättre restaurant som helst. När du på ett sådant ställe får se en yngling så der på några och tjuguar med förstört utseende sitta och bläddra i tidningarne, så kan du vara viss om att det antingen är en barberarpojke, en kypare från någon annan restauration, en markör från närmaste billard — eller en litteraturanmälare. Till sitt yttre äro de hvarandra mycket lika; men skilnaden är den att de tre förstnämnda bläddra i svenska tidningar, under det att den sist nämnda har svårt hufvudbry med att leta sig till hufvudinnehållet i en ledare i »Le Figaro». Och bekanta bli ni snart. Du går fram och frågar om det icke är vår berömda herr A; du har äran att tala med. I nio fall af tio skall han känna sig stött öfver att du kallat A berömd och svarar därför: »mitt namn är B; men

säg mig hvad har ni funnit så berömvärdt hos A. Och så äro ni bekanta. Du ändrar genast signal och säger att du finner det berömligt af A. att han söker imitera en författare med så stora förtjenster som B. Det kan du också lugnt säga; ty alla tillhöra de nya skolan och äro hvarandra så lika som två lingon. — Genom B. blir du bekant med C. och D. och inom kort känner du hela raden.

Men jag inser verkligen inte hvad jag har för nytta af att känna alla de der herrarna. Du nämner ju ej ett ord af hvad som är det viktigaste, nemligen författarskapet.

— Det viktigaste har jag hämt. Författarskapet kommer sedan. Nu behöfver du bara beskrifva allt smutsigt du ser. Tröttnar du här på så kan du skriva några skildringar ur verkligheten, jag menar att du påkläder åtskilliga historier i Gamla Testamentet en ny drägt, som lämpar sig för vår tids uppfattningsförmåga. Särdeles lämpliga härtill äro 19 och 38 kap. i Mosé b; 19 kap. Dom. b; eller 13 kap. 2 Sam. b. Ser du, då är du på god väg att blifva en stor författare. För omivexlings skull kan du också skriva om någon af de andra författarnes stora förtjenster. Vilja de icke göra dig samma tjänst tillbaka, så skrifer du om dig sjelf och klandrar skarpt de andra för deras försumlighet. Framför allt spar icke på mustiga uttryck. Så kan du i en fyra, fem band anfalla alla, som icke lånat dig penningar eller icke bjudit dig på middagar, och kom ihåg att ju mer du för-

står att karrikera dem, som så djupt förolämpat dig, desto större anses du vara och desto mer tror man dig hafva lidit.

— Du talar så mycket om att skrifva. För att kunna följa dina råd behöfver man mera erfarenhet af lifvet än jag har. Min tid är ännu icke kommen, jag är rädd att jag är för ung och icke har någon så kallad verldsåskådning.

— Verldsåskådning? — Herre gud, det är den lättaste sak i verlden att få. Se genom en upp och nedvänd kikare och du skall se huru liten vår jord ser ut. Gif dig fan på att snön är svart och att solen upphört att lysa och du skall få se att de aldra flesta komma att dela din åsigt. Läs i »Fäderneslandet» om alla de olyckshändelser, som timat under veckans lopp, och gå en dag upp i rådhusrättens förmak och se alla de uslingar, som äro samlade der, och kom sedan och säg att icke verlden är eländig. Se, det kallas verldsåskådning. Stoppa fingrarne i öronen, när du hör något verkligt godt och blunda, när du ser något skönt, eljes har du intet hopp om att bli en ryktbar författare.

Låt se, hvad har du tänkt att debutera med — »Studier från Fyrisstaden». Fy tusan sådan titel! Nej det går aldrig an. Och hvilket menlöst innehåll sedan! Du har talang; men du skall icke missbruka den på detta vis. Ändra om dessa studier något, sätt långa näsor och narrkäpor på professorerna, de äro för konservativa för vår tid. Låt dina snälla flitiga studenter stanna i Upsala och ryck i stället fram med ett rege-

mente Mecklenburgare. Parodiera hela universitetet, reta upp dig, så gallan sprutar öfver och så framför allt ändra titeln. Der måste vara något rafflande som ger tillkänna hvad som kommer och på hvilken ståndpunkt författaren befinner sig. Du skref den vid universitetet och då tycker jag att bokens titel är gifven. Kalla den helt enkelt för »Liggsår» och den skall utgå i flera upplagor.

Du har att välja mellan att bli en stor författare eller att bli en ädel författare. Tag det säkra för det osäkra! En ädel författare har svårt att få förläggare för sina arbeten, blir oläst af sin samtid, dör på fattighuset och blir först efter sin död värderad. Men det kan också hända att han glömmes alldeles; man har så mycket att läsa af samtida författare att det är förlåtligt om man glömmet de döda. En »stor» författare deremot, det vill säga en som äger alla de egenskaperna, som är ateist, naturalist, materialist och — mest af allt — egoist, erhåller höga honorar, blir uppmärksammas och berömd, hans namn finnes att läsa i hvarje tidningsexemplar och när han »sinat ut» drar han sig tillbaka med en rätt vacker förmögenhet, ärad och aktad, eller också blir han galen af högfärd, som det nyligen händt en mycket firad »realist».

Du tycks betänka sig. Nå ja, gör som du vill. Betänk dig tills i morgon. Jag skall bisträcka dig med penningar, om du vill följa de råd jag nu gifvit dig. Gå hem och skänk mig

den glädjen att snart få se dina »Liggsår» i presentabelt skick.

* * *
Studenten tog afsked af sin vän och gick sin väg; men han var blek, mycket blek. Det var icke precis så, han tänkt sig framtiden; men det kunde nu icke hjälpas. Hans vän hade nog rätt ändå och så hade vännens treffliga bostad och praktiga vin gjort ett så djupt intryck på honom.

När han kom hem till sig, skref han med stora bokstäfver på ett rent pappersark ordet:
»Liggsår».

Längre kom han ej den dagen.

en af böckerna, så är det dock möjligt att denna
någon nypgatt tillbaka för det vederqväriga yttre.
det en gång så elegant uttryckt arbetet nu er-
bjöd.

Två sjalar och en tankel. De hade samtidigt
från sig på ett sätt som föregående
in i ögonen. Ivar skulle de ha middag ihån?

Då »Giftas» var konfiskerad.

Hän var gräsligt hungrig den dagen. Hans
vän och rumskamrat Hugo, en fattig extra ordi-
narie i en sju eller åtta verk, var lika hungrig.
De hade ej ätit något sedan gårdagen och ingen
af dem egde ett öre. Ingendera af de två vän-
nerna visste någon utväg. Allt lånbart gods hade
för längesedan vandrat till »nubben» och de af
deras egodelar, som icke voro lånbara voro af
sådan beskaffenhet att ingen ville ha dem till
skänks en gång, mycket mindre gifva en slant
för dem.

Det led mot middagen. De suto i hvar sitt
hörn af den gamla värdelösa pinnsoffan och
blåddrade i hvar sitt exemplar af »Giftas.» I
två veckors tid hade de lefvat på att hyra ut
exemplaren mot femtio öre per dag; men nu
hade redan alla läst boken och det farliga stället
blifvit riktigt fruktansvärdt tatueradt. Hvar och
en af de läsande hade gjort sina kommentarier
i marginalen och mellan raderna och om justitie-
ministern blott konfiskerat dessa två exemplar,
så hade det visst icke väckt någon förundran.
Man kan lätt ana huru de båda böckerna sågo
ut efter denna uthyrning. Om de äfven hade
lyckats utfundera någon, som skulle velat hyra

en af böckerna, så är det dock troligt att denna någon ryggat tillbaka för det vedervärdiga yttre, det en gång så elegant utstyrda arbetet nu erbjöd.

Två själar och en tanke! De lade samtidigt ifrån sig sin lektyr och sågo hvarandra frågande in i ögonen. Hvar skulle de få middag ifrån? Kredit hade de ingenstädes och ej en tillstymmelse till matrelationer. Relationer hade de nog, båda två, men dessa voro af en rent negativ beskaffenhet.

— Om vi skulle sälja ett af exemplaren?

Hugo bevärdigade sin vän ej ens ett svar. Han ryckte blott på axlarne och skrattade torrt. Sedan kände han sig »upplagd» för att skämta. Då Hugo var hungrig kunde han ibland bli riktigt odräglig. Vännen hörde naturligtvis inte på hvad han sade. Hugo var afundsjuk, det var klart. Hugo hade ej något titelblad qvar på sitt exemplar; men det hade den andre. I stället för att lyssna till Hugos dumheter, började han bearbeta sitt exemplar med ett radérgummi. Titelbladet ljusnade märkbart. Han fick nytt hopp.

— Går du med, så bjuder jag dig på middag i dag? sade han.

— Jag går; men nog lär det bli jag, som får betala fiolerna, svarade Hugo och tog en diger lunta under armen.

— Hvad fan gör du? Du tänker väl aldrig sälja Pettersson »Argus» heller?

— Ah prat, jag behöfver väl inte ansvara för boken längre. Den har nu legat här ett helt

är utan att han frågat efter den. »Den svenska Argus 1732» är detsamma som en bättre middag för oss båda. Går du med?

— Ja, men blott under ett vilkor, det nemligen att du ej säljer den under fem kronor. En femma kan du ju sedan ge igen åt Pettersson; men för mindre vill jag inte att du begår en dålig handling.

— Det lofvar jag dig. Se här min hand!

De gingo till »Farbror Chanson», den bekante antiqvariern vid Hamngatan. Hugo började:

— Här har jag en raritet: »Den svenska Argus år 1732», vill herr Chanson köpa'n?

— Hm, jag har redan en hel mängd af den der; men gå till Klemmings kanske dom köper den.

Hugos säkerhet började försvinna. Hans vän ville taga fram »Giftas»; men Hugo hindrade honom.

— Hvad tror herrn att »Argus» kan vara värd då?

— Åh, så der ungefär en två, tre kronor.

— Inte mera?!

Hugo såg ut som om han fått sig en kall dusch. Hans vän skämdes och ville gå. »Farbror Chanson» lutade sig makligt mot bokhyllan — hur mången fattig boksäljare har ej blifvit bragt hardt nära att förtvifla just genom »Farbrors» makliga lutning mot bokhyllan — och beredde sig att hålla tal:

— Nej, nu är den inte värd mera, men för en tio, femton år sedan kunde herrn ha fått ända till fem och sex kronor. Då fans det samlare;

men så kom hostadsbristen och då fanns det ingen plats för biblioteken. Alla så sålde de sina boksamlingar på auktion. Men vänta i några år till dess det växt upp nya samlare, då kanske herrn kan få tio kronor för sin »Argus». Men nu är den som sagdt ingenting värd. Kanske Klemming ger tre, jag för min del vill bara ge två och femtio. — — —

! Och det der kunde Hugo ha mage att höra på! Hans vän gick sin väg och lät honom stå och lyssna till »Farbror Chansons» erfarenheter. Vännen tog fram sin »Giftas» och tänkte öfver hvart han skulle gå med den. Den såg ju riktigt snygg ut i solskenet. Nog borde han få två kronor för den åtminstone. En välmående landtbrukare — han såg så ut — gick fram och tillbaka förbi honom. Skullehan möjligen, nå ja, hvarför inte? Han, »Giftasmannen», var hungrig och derfor generade han sig inte. Han tänkte just komma fram med en blygsam förfrågan, då landtbrukaren förekom honom:

— Ursäkta min närgångenhet; men jag tror mig gissa att herrn har för afsigt att gå in till antiqvarien med den der boken. Är det icke så? — Jo, mycket riktigt, kanske ni är spekulant? — Jo, min herre. Se, jag har *alla* Strindbergs arbeten och jag skall säga herrn att jag har läst dem *allesammans* också; men »Giftas» har jag inte läst och nu kan man inte få köpa den mera. Hvad vill herrn ha? — och härvid

drog han upp en plånbok full med de aldra grannaste sedlar.

Hungern gjorde »giftasmannen» till vältalare. Han talade med verklig öfvertygelse, då han prisade det konfiskerade mästerverket(?) och han trodde sig ha elektricerat sin spekulant genom sin ej låtsade hänförelse, då denne helt plötsligt afbröt honom med:

— Är det en rolig bok? —

Svaret blef att man fann mera nöje af att läsa Strindberg än någon annan författare; ty här fann man de sanna skildringarne af lifvet framställda på ett sätt, som gjorde att man aldrig misströstad, utan snarare hemtade man ur hans arbeten uppmuntran och krafter att hoppas det de gengångare från medeltiden, som den store tänkaren skildrade snart skola vara en saga blott

Landtbrukaren lyssnade uppmärksam:

— Ja, Ja, Strindberg är en stor realistisk författare; men qvick är han inte.

Nu måste den arme säljaren bevisa honom först, att det qvicka ej låg endast i det skrattretande och sedan att äfven om så vore fallet Strindbergs arbeten stundom — och det rätt ofta ändå — egde en oemotståndlig förmåga att locka till skratt. Han nämnde ett exempel.

— Ha, ha, ha, åh, det var för lustigt, hvar står det?

— Jo, i »Röda rummet!» —

— Ja, så, ja vist ja, — ja, se den är den enda, som jag inte har läst.

Ett annat exempel nämdes. Landtbrukaren

kiknade nästan af skratt; men gjorde samma fråga.

— I »Nya Riket.»
Som det var den enda boken, som landtbrukaren saknade, så fick han ännu ett exemplar ur »Svenska öden och äfventyr.» Samma resultat. Det var den enda, som han icke hade hört talas om.

— Och många, alltför många äro såsom denne landtbrukaren. De resonnera och upptäcka fel utan att ha tagit någon kännedom hvarom fråga är. Olyckligtvis äro icke alla så beskedliga som landtbrukaren. Han erkände åtminstone att han ej egde någon kunskap om Strindbergs författarskap. Men den stackars saten, som ville sälja »Giftas» — vi vilja blott alltför gerna slippa namngifva honom — visste att berätta, det han erbjudit personer att gratis få låna hans exemplar af »Giftas», utan att de velat det. — »Fy tusan, nej den der boken vill jag då visst inte läsa.» — »Men ni vet ju ej hvad den innehåller!» — »Min vän, blir en bok konfiskerad, så kan man vara säker på att den förtjenat sitt öde. Gå ni och bränn upp er bok och akta er för att ställa er på de oroliges sida.» — Saliga äro de, som icke se; men dock trol! — Och sådane finnas många.

— Men min herre, hvad har ni läst då?

— »Sömngångarnätter», herre, »Sömngångarnätter på vakna dagar», den har jag läst och den var inte rolig.
Det sjöd inom den hungrige säljaren och

hade han inte varit så hungrig, är det troligt att han helt öppet kallat spekulanten »trädskalett» eller något annat smickrande smeknamn. Nu skyndade han sig att taga emot de tio kronor, som erbjödos och skiljas från landtbrukaren.

Glad och lycklig, egäre af en hel tia, gick han gatan framåt för att vänta på Hugo, som ännu stod och åhörde »Farbror Chansons» föredrag om bostadsbrist och »husvillå» bokhyllor. Landtbrukaren hade ännu ej rört sig ur stället. Han stod utanför antiqvariens boklåda och bladdrade i »Giftas.» Ett förnöjdt leende spelade på hans läppar och då Hugo kom ut med sin »svenska Argus, 1732» under armen, vände landtbrukaren sig mot honom och yttrade högst förtjust med en gest à la Svante Hedin: »Sömngångarnätter, sömngångarnätter.» — Han hade ej märkt att säljaren lemnat honom allena. —

De två, giftas mannen och Hugo åto en ståtlig middag den dagen: Smörgåsbord, soppa, fisk, stek och med verklig hänryckning utropade han, den namnlöse, med en blick på matsedeln: — Kypare, två »Giftas!»*)

Sedan drucko de kaffe och i äkta Salignac drucko de den berömde absolutistens skål.

Må han förlåta dem detta!

*) En slags efterrätt, tillagad af vispad grädda, frukt och vanilj.

42

hade han inte varit så hungrig, är det troligt att han helt öppet kallat spekulanten strabakalle eller något annat smickrande smeknamn. Nu skynade han sig att taga emot de tio kronor som erbjöds och skällde på landbrukaren.

Glad och lycklig gick han hem till sig. **Ett arf.**

— Ah, är det ni med räkningen? Ja, frun är inte hemma nu, ni kan ju komma igen en annan gång.

— Men det är fjerde gången jag är här nu på denna månad och alltid är frun borta. Helsa frun och säg henne, att jag är en fattig karl, som mer än väl behöfver mina pengar. Jag kommer igen i morgon. Adjö!

Det var minsann inte trefligt för kammarjungfrun att taga emot och afskeda fruns alla fordringsegare. Hvar enda dag, ja, hvar enda timme måste hon ha i beredskap någon osanning; ty kreditorerna läto sig icke alltid nöja med det vanliga: »frun är inte hemma.» De begärde att få tala med herrn och det var just detta, som icke på några villkor fick ske. Och hvarför? Han, som älskade sin lilla hustru så mycket, skulle väl ändå varit den närmaste att betala hennes skulder, så mycket mer som han visste af dem. Så tyckte kammarjungfrun och så tyckte alla fordringsegarne också; men frun hade sitt hufvud för sig och hennes befallningar måste kammarjungfrun lyda.

Att en fru kunde ha så mycket skulder! Än kom en modist med en lång räkning på

hattar, band, spetsar och blommor; än sömmerskan med räkning på sammetskappor och sidenklädningar; körsnären ville ha betalt för pelsfoder och mårdmuffar; juveleraren för smycken, konditorn för bakelser och konfekt; vinhandlaren för Champagne, Tokayer och Médoc. Dessemellan kommo speceri- och viktualiehandlare, skomakare, hyrkuskar, fotografer, förgyllare och en oändlig massa andra. Frun måtte haft en ovanlig talang i konsten att göra skulder. Hon var skyldig Gud och hela världen.

Nu hade hon helt och hållet förlorat krediten. Den enda, som ännu trodde på henne var kammarjungfrun; ty hon erhöll fortfarande sin lön i rättan tid. Hade hon icke det, skulle hon för länge sedan lemnat en plats, der hon snart sagdt hvarje ögonblick måste göra sig till lögnerska.

Hvad skulle väl folket tänka och säga! Derom tycktes frun icke alls bekymra sig. Och huru länge skulle fordringsegarne låta afspisa sig med kammarjungfruns nödlögner? Det såg ut som om frun skulle ha öfverlemnadt hela sin skuldbörda åt jungfrun. Hon fick säga hvad hon ville åt kreditorerna, men var på det strängaste förbjuden att låta herrn ana något. Sjelf ville frun aldrig höra talas om sina skulder, hon blef sjuk blott man visade henne en räkning. Under sådana förhållanden var det en svår plats att vara kammarjungfru hos den lilla frun.

Lotte hette kammarjungfrun. Charlotta var

hennes dopnamn; men frun hade ändrat det till Lotte. Hon hade varit i huset sedan herrn och frun blefvo gifta, eller med andra ord i två år. Derföre kände hon mycket väl till alla fordrings-egarne. Frun hade alltid gjort skulder — nej, inte alltid. I början af deras äktenskap hade makarne lefvat mycket enkelt, så sparsamt till och med att man kallade dem snåla; ty hela verlden visste ju att han fått pengar med sin hustru. Men det var bara i tre månader, sedan hade de börjat att lefva ett nytt lif, han åtminstone; ty frun var van vid öfverflöd. Emellertid måtte han varit särdeles ekonomiskt anlagd. Ingen kunde säga att han slösade på något sätt. Han var alltid enkel i sin klädsel. Hans rum såg ut som om han ej haft någon rikedom att taga utaf och han arbetade lika flitigt som förut.

Frun deremot, hon förstod att lefva som det anstår en rik person. Hon köpte sig nya möbler och kläder, hon gaf baler och soiréer, hon spelade och deltog i välgörenhetstillställningar. Det var redan vid denna tid de första fordrings-egarne syntes. Frun betalade icke kontant längre; men de fingo dock alltid betalt, åtminstone andra gången de kommo med räkningen. Sedan gick nästan ingen dag förbi utan att någon kom med en räkning. Kammarjungfrun tog emot dem och gick in till frun, som visserligen icke läste igenom dem, men vek ihop dem, lade dem i sin sekretär, skrattade och betalte. Så gjorde hon ett helt år. Sedan läste hon räkningarne och kunde till och med göra anmärkningar; men

betalade fortfarande. Kammarjungfrun var så van härvid att hon blef storligen förvånad, då hon en dag — det var för tre månader sedan — visade frun en räkning och fick till svar: »Jag har inga pengar! Han får komma igen i början af nästa månad.» — En månad till och frun blef helt blek, då det kom någon räkning. Hon skratade icke längre, hon var nervös och Lotte kände icke riktigt igen sin matmoder mera. Slutligen tålde frun icke ens se en räkning. Hon blef ond och öfverhopade den stackars kammarjungfrun med förebråelser alldeles som om denna och icke hon sjelf varit orsaken till fordringsegarnes täta besök. Herrn hade aldrig lagt sig i sin hustrus affärer; men nu tyckte Lotte att det kunde vara på tiden att han gjorde det. Hon talade om för frun att fordringsegarne icke mera kommo för att söka frun utan att de allesammans frågade om herrn var hemma. Frun hade då blifvit mycket rädd och bedt kammarjungfrun att hon för guds skull icke skulle låta det gå derhän. Ibland hände det att frun kunde betala de mest poc-kande af sina björnar och lyckligtvis voro dessa de, som hade minst att fordra, såsom skomakare och andra handtverkare. — Bjudningar och spelpartier förekommo mindre ofta och frun begagnade mindre smycken nu än förr. — »Om hon ville sälja en del af sin toalett och sina smycken, så skulle de värsta björnarne kunna bli fullkomligt betalda», tänkte Lotte; men hon vågade ingenting säga. Om frun hade gjort henne till sin förtrogna, hade hon kanske blifvit räddad;

men nu var hon rädd för kammarjungfrun och hon tordes icke säga henne att hon ej mera hade några medel att betala sina skulder med. I stället hade hon vänt sig till en hjälpmadam, som brukade rengöra våningen, och bedt henne sälja ibland toaletter och ibland nipper. Den stackars frun hade numera blott den promenadklädning, hon gick uti och ej andra smycken än dem hon hade på sig. Allt det andra hade hon sålt och hvad hade hon fått för dem? Det var litet, mycket litet; men hjälpmadamen hade fått till nya kläder åt både sig och barnen.

Alla småbjörnarne voro döda och en tid af lugn inträdde åter. De stora björnarne voro på långt när icke så obehagliga som de små. De infunno sig icke sjelfva såsom handtverkarne gjorde, utan de skickade sina biträden, unga eleganta män och alls icke farliga. När Lotte bedyrade att frun var borta, nöpo de henne i hakan och gingo beskedligt sin väg utan att vilja ställa till något bråk eller bedja om ett samtal med herrn. För sådana kreditorer var icke kammarjungfrun rädd, hon såg tvärtom rätt gerna att de kommo och nöpo henne i hakan och sade henne artigheter; ty Lotte var en vacker flicka och vackra flickor tycka oftast om att höra artigheter från unga eleganta män.

De stora björnarne hafva dock, äfven de, sin obehagliga sida. Då de se att deras biträden ej förmå något, lemna de räkningarne åt inkasserarne och dessa äro långt oangenämare och råare i sitt sätt att kräfva än sjelfva handtverkarne.

En sådan der obehaglig inkasserare infann sig snart hos frun. — Fy, hvilken odräglig menniska! — Lotte sjöng den gamla visan och inkasseraren försvann. Han hördes ej af på en hel vecka; men då kom han tillbaka och hade med sig ett helt följe af andra, och alla hade de hvar sin räkning i handen. — Nu måste de tala med herrn. — Han var inte hemma. — Nå då kunde de vänta tills han kom. — Ja, han kom inte hem förr än sent på qvällen; ty han var bortbjuden till middag i dag. — Och frun också? — Ja, hon med. — Nå, i sådant fall kunde det inte hjälpas. Man fick komma igen i morgon och fick man inte betalt då, så måste man tillgripa lagliga åtgärder. —

Jo, det der var just treffigt! Nu talade Lotte allvarligt med sin matmoder om saken. Inkasserarne voro ej att leka med. De skulle nog göra hvad de sagt, om de icke fingo pengar. Frun bad och bönföll kammarjungfrun att hon ännu en liten tid skulle försöka hindra kreditörerna från att »ställa till skandal». Blott en vecka, en enda vecka till. Hon skulle nog betala dem allesammans om de bara ville vänta några dagar.

Dagen derpå fingo inkasserarne en femma för deras besvär och så blef det åter tyst några dagar.

Det var på Måndagen. Man var i slutet af Mars, en tid då alla handlande hafva mycket ondt om kontanter och då de derföre äro strängare än vanligt mot sina gäldenärer. — Inkas-

serarne kommo. De hade riktigt säkert löfte om att få penningar i dag. Lotte hade talat med dem; men de hade ej hört på henne. Frun sjelf hade bedt dem komma igen. De hade gjort en klumpig bugning; men helt ogeneradt slagit sig ned på stolarne i tamburen. Der skulle de sitta tills de fingo tala med herrn, om de också skulle vänta hela dygnet. — Om frun ville, skulle de uppsöka hennes man ute; men de visste nog att sådana här affärer sköter man helst om i hemmet. — De väntade. Icke alla på en gång, de turade om och skötte sina andra affärer under tiden.

Det led mot middagen. Frun gick oroligt fram och tillbaka. Då och då kastade hon en blick på pendylen. När som heldst kunde hennes man komma. Gud, hvad hon kände sig olycklig! Tänk om hennes man skulle få veta något. Tre, — just nu slutar han sina göromål och om en half timme skall han vara hemma.

— Lotte! Sitter den der rysliga människan kvar derute?

— Ja, frun. Der äro två stycken nu.

Den arma frun gick, liksom fattad af en ingifvelse till spegeln. Hon aftog sig långsamt sin dyrbara brosch och sina örhängen.

— Se här, Lotte, gå med det der, hvarst som helst, bara du får pengar för dem; men skynda dig för guds skull. —

Allt gick lyckligt den dagen; men i morgon skulle andra komma och hur det skulle sluta, det tänkte frun icke på, det ville hon icke

ens tänka på. En enda tanke var klar för henne, en förtviflad tanke!

— Ack, om jag vore död!

* * *

Hon undrade om hennes man anade något. Han måste göra det; ty hon märkte sjelf att hon icke var sig lik mera. Hon såg blek och aftärd ut. Hennes bekymmer tärde på hennes helsa och lynne. Hon hade blifvit ytterst lättretlig och i sin mans närvaro måste hon göra jätteanstängningar för att kunna beherska sig; men det oakadt kunde han ej hafva undgått att märka hennes förändring. Men hvarför sade han då ingenting? Han var lika glad som förr, ja, han var till och med gladare än förr, lika öm emot henne och alltid lika omtänksam. Om han beklagat henne, skulle hon känt sig ändå olyckligare än hvad hon var, men nu när han ej märkte eller låtsade ej märka någon förändring hos henne, började hon tvifla på hans kärlek. — Ja hon var i sanning att beklaga.

De skulder, hon gjort och som nu tyngde på henne vore blott en bagatell i jämförelse med allt annat, hon lade sig till last. Skulderna voro på sin höjd en tiotusen kronor; men hvad var väl det att tala om. Hon hade på blott två år förslösat fem gånger denna summa, och nu började en stämma inom henne hviska att hon icke haft rättighet härtill. Hon hade visserligen erhållit förmögenheten genom arf; men det fun-

nos andra, som hade rätt att fordra åtminstone en del — och en rätt stor del till på köpet — af dessa penningar. Hon hade en man och ett barn. Ju mera hennes arf minskades, desto högre hade rösten inom henne talat och för att tysta ned den intalade hon sig sjelf, att de alla tre: hennes man, barnet, och hon sjelf njöto i lika grad af förmögenheten. Nu först, när hon var ruinerad, öppnades hennes ögon och hon kunde se klart och tydligt. Hennes man hade aldrig lefvat på hennes penningar. Han arbetade som förut och till och med hyran för deras stora våning betalade han. Pigornas lön, ved, ljus, mat, och allt annat, som hörde till hushållet brukade han betala. — Och hvad hade barnet njutit af hennes pengar? Dyrbara leksaker, en grann vagga och dylikt, det var allt. — Det var hon, hon ensam, som förstört allt hvad de egde. Hon hade ruinerat icke blott sig sjelf utan hela familjen. Och därför kände hon sig nu så hopplöst olycklig.

Hon var en vacker qvinna. — Förlåt oss, vi hafva ju ännu icke nämnt något om hjeltinnan i vår lilla berättelse, hvarken beskrifvit hennes utseende eller ens sagdt hvad hon heter. Men bättre sent än aldrig. —

Eva Lindh var en ung och förtjusande fru, omkring tjugu år gammal. Hon var af medel-längd och hennes figur var utomordentligt väl modellerad — om det uttrycket tillåtes oss — hon var hvarken för korpulent eller för mager. Hennes former voro mjuka och runda och

alla hennes rörelser voro särdeles graciösa. Hennes ansigte var vackert ehuru det icke i alla detaljer öfverensstämde med skönhetsreglerna. Hennes panna var låg och hennes näsa var så litet uppåtsträfvande, som det erfordrades för att gifva ansigtet ett näpet pikant utseende; men dess finhet och de rörliga genomskinliga näsborrarna gjorde att man blott såg det näpna i hennes ansigte och alldeles glömde bort att det var just detta lilla undantag från skönhetsreglerna, som gaf det pikanta och förtjusande åt ansigtet. Hennes ögon voro stora, blå och liffiga och öfver dem hvälfde sig djerft ett par mörka ögonbryn. Hennes hår hade den vackra mellanfärg mellan blondt och mörkt, som man gifvit namnet »cendréa» och nedföll ostyrigt, men icke ogera öfver pannan. Hennes rosor på kinderna klädde henne förträffligt: men nu hade dessa helsans skönaste vittnesbörd flytt sin kos och lemnat rum för en blekhet, som visserligen icke klädde henne så bra som rosorna, men som lät henne synas mera etherisk och om möjligt ännu mer tilldragande än förut.

Hon hade växt upp i ett om icke rikt, så dock förmöget hem, der hon blifvit van vid att få alla sina önsknigar och nycker tillfredsställda. Som hon varit enda barnet hade man ej kunnat afhålla sig från att skämma bort henne så mycket som möjligt. Lyckligtvis var hon af naturen ovanligt begåfvad och den fulländade uppfostran hon erhållit hjälpte hennes natur att beherska sig, och när hon gifte sig hade hon blott

två fel; men två för en hustru ganska stora fel. Det ena var, att hon ej hade någon som helst aning om en makas och moders pligter och det andra, att hon ej egde en föreställning om penningars egentliga värde. Hon hade i hemmet fått allt hvad hon ville, hon hade aldrig hört sin far klaga öfver penningbrist och då är det ju ganska förklarligt att hon ej kommit att reflektera öfver hvad det vill säga att vara fattig. Öfverallt blef hon firad och beundrad. Man prisade hennes talanger hvilka äfven voro ganska berömdvärda: hon spelade piano och violin och målade äfven rätt bra, ehuru dilletantmessigt. Man utbreddes sig i loford öfver hennes goda smak och der hon visade sig var hon städse festens drottning, hvilken kavaljererna egnade sin hyllning och damerna sin afund. Det var således ej alls underligt om Eva hade stora tankar om sig sjelf och sina talanger, i synnerhet sina anlag för målarekonsten, åt hvilken hon företrädesvis egnat sig. Hon målade blommor och buketter, lika näpna och förtjusande som hon sjelf, till sina föräldrars födelse- och namnsdagar, och en följd, en ganska svår följd af denna hennes skicklighet blef att hon fick lust att samla taflor och konst saker. Det var denna lust, som hade kostat större delen af hennes arf.

Hennes föräldrar voro icke rika. Hennes far var fattig i sig sjelf; men hade genom sina kunskaper och en utomordentlig arbetsförmåga lyckats bana sig väg ända till det höga embete, han nu beklädde och som gaf honom en årlig

inkomst af tio- till femtontusen kronor, tillräckligt för att lefva godt; men för litet att kunna göra besparingar af, så mycket mer som han var tvungen att då och då »representera» den höga ställning han innehade. — Eva hade vid sitt giftermål erhållit en elegant utstyrel och det hufvudsakligaste i de ungas bosättning hade hennes fader sørjt för; men någon kontant hemgift hade han ej kunnat gifva sin dotter. Ryktet att kamrer Lindh gift sig med Eva för pengarnes skull var således ogrundadt. Men kort efter deras bröllop hade Eva fått ärfva en rik slägtning, som tillika varit hennes gudfar och det var detta arf, som hon alldeles ensamt förstördt. Hennes föräldrar hade äfven fått ärfva, och detta tillika med vissheten om att den älskade dotterns framtid nu var betryggad hade förmått hennes far att begära afsked från den plats han innehade. Han och hans hustru lemnade derföre Stockholm och flyttade ut till en vacker landegendom i närheten, der de hoppades få motse en sorglös ålderdom, lyckliga vid tanken på att deras dotter var lycklig. Råntan af hennes arf i förening med mannens lön voro mer än tillräckliga för deras lilla hushåll.

De anade icke, de gamle, huru olycklig deras dotter nu kände sig. De anade icke huru fattig deras dotter nu trodde sig vara. Nu först fick Eva ett begrepp om penningarnes värde. Hon tyckte man fick rysligt litet för penningar. Allt var så fasligt dyrt. Hur skulle de nu,

tre personer förutom jungfrun kunna lefva, när det ej fans något qvar mer att lefva af? Hennes man hade visserligen sin lön; men när hon ensam lefvat upp femtiotusen kronor på två år, huru skulle väl då hela familjen kunna lefva på endast fem tusen? Hon förstod att det återstod henne en svår och fattig tid; men hon älskade sin man och till och med i dessa mörka ögonblick skrämde hon icke af tanken på framtiden, tvärtom hon var fast besluten att genom sitt arbete söka bidraga till hushållet. Det var således ej fattigdomen hon var rädd för, utan det var något annat, något mycket värre hon fruktade. Hon resonnerade med sig sjelf och hade åtminstone den förtjensten att ej framställa sig sjelf i för ljus dager. Hon såg olyckan i hela dess vidd men denna klarsynthet förlånade henne ej något lugn, utan snarare tvärt om. Hon såg följderna. Hennes man skulle icke utbryta i förebråelser; ty han var en ädel man, men han skulle förakta henne och det skulle för alltid vara slut dem emellan. De skulle nog fortfarande komma att bo tillsammans och just detta skulle blifva så svårt för henne; ty hon hade alldeles klart för sig att hennes man ej längre skulle kunna älska en så usel varelse, som hon var. — Eller var hon icke usel, hade hon icke stulit och förslösat sin mans och sitt barns egen- dom? Ja, till och med från sin egen framtid hade hon stulit och därför förtjenade hon att straffas. Hon var rädd för den stund, då hon måste säga sin man alltsammans. Det värsta var att

hon sjelf måste anklaga sig inför den, som hon älskade så högt. — Nu! — Ja; men hade hon alltid älskat honom lika högt? Hon hade mycket att förebrå sig. Hon var gift och hade ett barn. Men huru hade hon icke uppfört sig emot sin man och emot sitt barn. Han hade blott skenbart en maka och barnet visste ej af att det hade någon moder. — I början af deras äktenskap hade allt varit så, som det skulle vara. De afgudade hvarandra och det han förtjenade var nog för dem båda. De hade då en liten, men elegant våning, ett riktigt litet paradis, der de lefde endast för hvarandra. Hon trodde sig sköta hushållet och som Lotte var en i många afseenden utmärkt flicka, så kunde mannen aldrig beklaga sig öfver köksdepartementets vanskötsel. Han var öfvertygad att hans hustru förvärfvat sig samtidigt med sin utmärkta uppfostran ovanligt djupa insigter i en makas och husmoders pligter. Hela förmiddagen måste han vara borta; men han arbetade med gladt mod; ty han visste att middagen och eftermiddagen skulle rikligen ersätta honom förmiddagens arbete. Då hon var allena, sysselsatte hon sig med sitt favoritnöje, målning. Hon målade sin mans porträtt i miniature, hvilket hon ämnade gifva honom på hans födelsedag, och under arbetet märkte hon icke hur fort tiden gick. De voro båda lyckliga — och nu, när hon tänkte på denna tid, kunde hon icke förstå huru de kunnat vara så lyckliga, då de hade så litet att lefva af.

Så kom arfvet och grumlade deras lycka.

Det var ormen, som frestade Eva och paradiset var förloradt för makarne. Först slösade hon för att kunna skaffa sin älskade man större bekvämlighet, hon ville att han skulle försaka åtminstone en del af sitt arbete för hennes skull. — Sedan när hon såg hans motsträfvighet, började hon finna honom temligen tråkig och slutligen började hon jemföra honom med de kavaljerer, som dansade på hennes baler och deltog i de fester, hon arrangerade. Hennes man var hvarken så elegant i sin klädsel som dessa kavaljerer, ej heller egde han den bländande qvickhet eller det stora snille som de artister och litteratörer egde, hvilka voro sjelfskrifna gäster på fru Lindhs soiréer. Sin mans ömhet och kärlek kallade hon för efterhängsenhet och då han en gång ville tala allvar med henne, blef hon ond och lät honom förstå att det var hennes pengar.

En kort tid af lugn och lycka hade inträdt, då barnet föddes. Men då läkarne förklarade att hon ej för sin svaga helsas skull fick gifva di, skaffades en amma och när modern tillfrisknat hindrade icke omsorgerna för barnet henne att fortsätta det lif hon en gång fått smak för.

Nu ångrade hon sig. Nu märkte hon att hon ännu älskade sin man, att hon aldrig älskat honom högre. — Men älskade han henne? Hade hon icke gjort allt för att utsläcka hans kärlek? — Och det var honom, hon skulle be om förlåtelse! Hon led mycket i detta ögonblick. I dag måste det ske. Hon visste hvilken sorg hon skulle bereda sin man, den ordentlige, sparsamme

mannen. — Det blef så mycket klart för henne denna qväll. Så mycket som hon ännu aldrig kommit att tänka på.

Hon gick in i sin mans rum. Der stodo ännu hans enkla möbler, samma möbler, som han haft som ungarl, det gamla fula bokskåpet, skrifbordet med skrifsakerna och hennes porträtt på, chiffoniern, den gamla skinnsoffan och de fyra hvita stolarna. Han hade ej köpt sig en enda sak oaktadt de haft femtiotusen kronor att köpa för. — Och hon? — Hennes atelier och mottagningsalong, detta rum, der hon gifvit så lysande soiréer, hade kostat henne öfver tjugutusen! — Det var ju förskräckligt!

Hon gick in i sin atelier, der en behaglig värme rådde. Rummet var visserligen stort; men den väldiga brasan, som brann i den antika spisel, kunde om den delats i flera mindre uppvärmt hela våningens fem rum. Liksom de flesta atelierer hade denna sitt läge mot norr. Eva hade inredt den med stor smak och en god portion lyx. Ett tjockt grönt sammetsdraperi var smakfullt orneradt omkring det kolossala fönstret. Gamla kyrkfönster med sina fula blyinfattade målningar i de mest skrikande färger, framställande madonnan med barnet eller madonnan ensam, tjenade såsom innanfönster. På golfvet nedanför fönstret stodo blommor, dyrbara växter, hvilka mer utmärkte sig för sällsynthet och

egendomlighet än för skönhet, i fina krukor af alla storlekar och slag; blanka messingskrukor med drifvet arbete, porslinskrukor i magnolica-imitation med blå, gröna och gula, öfverdrifvet osköna målningar på brun botten; och slutligen etruskiska lerkrukor, som sågo afskyvärdt nya ut. Väggarne, der man såg dem, voro hållna i obestämd gråbrun ton, en färg, som icke kunde skämmas af någonting och mot hvilken till och med flottfläckar skulle gjort ett behagligt afbrott. Några sådana funnos dock icke. — Rummet var ganska högt och i taket var ett dyrbart flossaväfstycke utspändt. Lampan hade icke sin plats midt i taket, som i andra rum; utan i fönstret och var helt och hållet omslingrad af murgröna, hvarigenom då den tändes ett högst angenämt ljussken erhöles. Panelerna voro höga och målade i mörk ek. Ofvanpå dem voro uppställda antiqviteter, imitationer och originalskizzer i lera och teracotta af stora konstnärer. Möblerna stodo ungefär två fot från väggen undantagandes soffan, som var väggfast med ryggstöd till samma höjd som panelen. Soffdynorna voro öfverklädda med gyllenläder. Öfver möblen fans en gobelin och på denna var anbragt ett slags fantasidekoration af vassblommor, »Makartsgräs», påfågelsfjädrar, japanesiska solfjädrar och i midten ett litet marinstycke i svart djup ram. Öfverallt hvar man såg möttes ögat af tafior och skizzer — dels af Eva sjelf dels af hennes vänner bland artisterna — och målningar, hvilka blott hade den förtjensten att vara utgångna

från några berömda mästares händer. Staffierförgyllda ramar, som väntade på sina taflor, mannekiner, antika stolar och speglar, ett litet vackert pianino, portföljer — innehållande gravyrer och fotografier — stodo på fina ställ, nya eller nyss undermålade dukar och sådana, som blott fattades en sista retouché för att vara färdiga. En förtjusande liten cremonesare låg i sin låda på pianinot. Ett bokställ innehöll de märkliga, st litterära arbeten, som utkommit under de sista månaderna, och slutligen fulländade det stora ekbordet möbleringen. Detta var alldeles öfverlastadt med fotografier efter moderna och antika målningar, handteckningar, dessa «études», man alltid finner hos målare, planschverk och visitkort.

Eva betraktade nu allt med likgiltighet. Lika glad, som hon varit den dagen, då hon efter stort besvär fått sin atelier färdig, lika sorgen var hon nu, då hon betänkte hvad den kostat henne. Ack, om hon hade haft allt detta ogjordt. Hon gick fram och tillbaka och vred sina små händer i den djupaste förtviflan. Om också hon lyckades erhålla sin mans förlåtelse, så skulle dock hennes barn en gång anklaga henne för att hon förskingrat det, som en gång skulle ha blifvit dess egendom.

Om hon ändå visste hur hon skulle säga honom det. Redan nu, då hon var ensam kände hon sig i förlägenhet efter ord, huru svårt skulle det icke då bli att bekänna sitt fel inför den man, som hon förorättat så djupt. Skulle hon,

då han kom hem glad och leende som vanligt, helt plötsligt förvandla detta leende till sorg, hans vänlighet till vrede och hans kärlek till förakt? O, det var svårt, förfärligt svårt; men det måste dock ske. — Hon hade i många dagar haft samma lidanden som i qväll; men nu hade hon beslutat sig för det afgörande steget. Men hur skulle hon börja sin bekännelse? Om han varit frånvarande, skulle hon hafva skrivvit, då skulle hon hafva funnit ord; men nu! — Hon kände sitt mod svigta, hon insåg att hon aldrig skulle våga tala med sin man i denna sak. Hon hade icke mod att höra sin mans milda förebråelser; ty han var en man, som aldrig öfverilade sig. Hon ville vara borta, långt borta, då han erhöll denna sorgliga underrättelsen och med feberaktig ifver omfattade hon en idé, som hastigt uppsteg i hennes hufvud.

Hon torkade bort sina tårar och gick till sin sekretär. Hon skref ett långt bref till sin man, ett bref på flera ark, oregelbundet och osammanhängande; men så innerligt vackert att det hade kunnat röra ett stenhjerta. Hon anklagade sig sjelf utan den ringaste skonsamhet, utan att anföra några skäl till sitt försvar, hon talade icke om den bortskämda uppfostran hon erhållit, hon nämde icke ett ord om att det varit hennes mans pligt att bevaka och hindra henne från detta oerhörda slöseri. Hon var förtviflad öfver att bedröfva honom, hvars kärlek hon nu var ovärdig. Hela brefvet andades den mest rörande kärlek och förtviflan. Hon talade icke om för-

låtelse, icke om något hopp; men hon tog heller icke något afsked af honom och sitt barn för alltid.

85 Hon vek ihop brevet och lade det på mannens skrifbord. Sedan tänkte hon öfver hvar hon sjelf skulle ta vägen. Och det som låg närmast till hands var hennes föräldrars hem. Dit ville hon fara, de skulle nog icke förskjuta den stackars dottern, då hon nu så djupt olycklig kom för att begära tröst och en fristad hos dem.

99 Hon befalde Lotte att skaffa en vagn och medan kammarjungfrun var borta klädde hon sig. Hon kände sig mera lugn nu, sedan hon lagt sin bekännelse på sin mans skrifbord. Hon gick till sitt barns vagger och tog barnet i sina armar och qväfde det nästan med kyssar. Ack, när skulle hon få återse sitt barn? — Sedan gick hon ännu en gång in i mannens skrifrum. Gud, hvad det var svårt att skiljas från detta rum, och dock var det steg, hon stod i begrepp att taga, oundvikligt. Om det ändå kunde uppskjutas, — men hur? — Det kunde hon icke göra sig klart för. Hon kunde icke hoppas mycket af sina föräldrar nu mera, sedan hennes far tagit afsked och hans inkomster yoro jernförelsevis små. Men kanske kunde de ändå hjälpa henne ur den värsta klämman? — Om blott hennes fordringsägare blefvo betalda, så skulle hon nog sjelf så småningom förbereda sin man på att hennes kapital var slut och då kom icke slaget så öväntadt, så oförmodadt öfver honom. Hon omfattade denna tanke liksom den drunknande griper fast i det minsta flytande föremål.

Hon tog brevet i handen och vägde det långsamt. Likadångsamt gick hon in i sin atelier och lade brevet i sekretären. Hon liknade en somnambul, all hennes tankeförmåga hade afstannat och hon handlade nästan omedvetet. — (Vagnen väntar dernere! sade Lotte och såg förvånad på frun.) Utan att svara gick Eva ned för trappan. Lotte följde henne med ljus och väl var det; ty den stackars frun snafvade vid hvarje trappsteg. Då kusken frågade hvart han skulle köra, svarade hon, fullkomligt frånvarande med sina tankar, endast: »hem», och Lotte måste gifva besked om hvar detta »hem» låg.

Den friska luften ute gjorde henne godt och under vägen hann hon sansa sig litet, hvilket väl behöfdes; ty annars skulle hon troligen skrämt slag på sina goda föräldrar, hvilka stodo mål lösa af häpnad, då de fingo se deras dotter blek och lidande komma till dem vid denna sena timme.

Sedan hon omfamnat sina föräldrar, berättade Eva dem alltsammans och bad dem hjälpa sig ur älden förfärliga belägenhet, hvari hon befann sig. De lyssnade med förvåning. Detta hade de aldrig haft en taning om. De öfverhopade sig sjelfva med förebräelser, de hade alltför litet bekymrat sig om sin dotter sedan hon blef gift, de skulle ha varnat och förebrått henne ett slöseri, till hvilket den borskämda uppfostran, de gifvit henne, var enda orsaken. De gingo till och med så långt att de funno hennes man mera

skyldig än hon sjelf. Men åt sin dotter vågade de ingenting säga. De sågo huru mycket hon led och de sökte derföre på allt möjligt sätt att trösta och uppmuntra henne. Olyckan var nu en gång skedd; men nu gälde det att förekomma följderna. Heldre ville de båda två vara utfattiga än se sin dotter olycklig. De skulle sälja gården, det blef väl alltid några tusen och så fans det väl i banken några tusen. Ja, nog skulle de rädda sin dotter, hon kunde återvända hem och vara lugn, hennes man skulle ingenting få veta och allt skulle bli som förrigen. Så pass mycket fans det äfven i kontanter att kreditorerna skulle bli lugnade åtminstone tills dess man hann få penningarne ur banken. Se så, nu skulle hon inte vara ledsen längre.

De goda föräldrarne! Deras välvilja brände som glödande kol på Evas hufvud.

Hennes far följde henne hem. Under vägen sökte han göra det så bekvämt som möjligt åt sin dotter i vagnen. Han körde sjelf och betjenten satt på det lilla sätet bakom dem. Hade fadern icke varit så gammal och sett så ärevördig ut, skulle de personer, de mötte, ovilkorligen hafva tagit dem för fästman och fästmö. Än bredde han den varma björnpelsen öfver henne ända upp till ansigtet, än drog han åter ned den för att hon icke skulle frysa om fötterna. Än körde han fort när marken var jemn för att hon

skulle komma fortare hem, och när vägen var ojemn saktade han farten för att icke vagnens skakningar skulle besvära henne.

Under största delen af vägen talades det föga. Då och då afbröt han tystnaden genom en enstaka fråga: »fryser du, mitt barn?» eller något dylikt. Båda voro de upptagna af sina tankar, hvilka icke hos någondera af dem voro af gladare beskaffenhet. Han tänkte blott på att hans dotter var olycklig och förebrådde inom sig mycket skarpt den man, som kunde bli ond på hans dotter för det att hon förstört litet pengar. Det var väl, för fan, ingen ohjelpig olycka heller. Tänk på andra hustrur, som icke nöja sig med att slösa utan äfven bedraga sina män. Om det varit hans pengar, men det var ju hon, som ärft och icke han. — Nu sknlle emellertid hennes skulder betalas utan att han fick veta ens att hon gjort några, — och gubben tänkte öfver huru mycket han skulle kunna skaffa till morgondagen.

Hon tänkte på att hon var räddad; men till hvilket pris och för huru länge? Det var förfärligt att beröfva sina föräldrar de penningar som de så väl sjelfva behöfde; men hon såg ingen annan utväg. Till detta pris köpte hon ju många människors lycka: sin mans och sin egen, sitt barns; ty hädanefter skulle hon egna sig helt och hållet åt barnets uppfostran, och äfven åt sina föräldrar; ty de skulle glömma den uppoffring, de gjorde, då de sågo sin dotter lycklig igen, verkligt lycklig. Och hon skulle återgälda dem

deras uppoffring. Hon skulle visa sig tacksam emot dem och blifva likadan emot dem, som hon varit, då hon ännu var ogift. — Ack, under dessa två år hade hon frågat bra litet efter sina föräldrar. — Hon skulle uppfostra sitt barn till vördnad för morföräldrarne och den lille pilten skulle blifva deras ålderdoms glädje. Hon skulle, ja hon skulle så mycket så. I känslan af att vara räddad öfversvallade hennes hjerta af så mycken tacksamhet att hon gjorde sig sjelf det ena löftet efter det andra, ja, så många att om hon blott kunnat hålla hälften af dem, hade hon blifvit den mest fullkomliga qvinna på hela jorden.

Ju närmare de kommo hennes hem, desto lugnare blefvo såväl fadern som dottern. De kunde nu resonnera kallblodigt båda två, som om det varit en för dem båda alldeles främmande person, som skulle hjälpas. Hade någon hört dem samtala nu, der de suto i vagnen under sufletten, hade han trott att det var en hederlig man, som gått i borgen för en annan person, hvilken en olycklig spekulation kommit på obestånd, och nu måste betala i dennes ställe. — Före klockan nio på morgonen kommo icke inkasserarne och före den tiden hoppades hon att hennes man skulle ha gått till sitt embetsverk.

— Var lugn, mitt barn, jag kommer till dig så snart bankkontoret öppnas, då skola vi tillsammans gå igenom dina affärer och du skall se att vi nog lyckas rangera dem. Se så, var nu min snälla flicka igen och gråt inte mera.

Nu, så äro vi framme. Helsa Oskar och lät inte honom se att du har gråtit. Adjö min stackars unge, nu far jag ut igen och säger mamma att det inte var så farligt. Adjö med dig, tills i morgon! — Och så for gubben ut till sin egendom igen.

Eva stod länge utanför porten, innan hon vågade bulta. Det var mörkt i alla fönsterna utåt gatan. Hon ville bra gerna veta om hennes man var hemma; men han hade sitt rum åt gårdssidan. Hur skulle hon kunna förklara sitt besök hos föräldrarna så sent på qvällen? Hon, som aldrig förut varit hos dem utan att han varit med. Hon hittade på någonting, hon kunde ju säga att hon hört att hennes mor var sjuk eller något dylikt. Hon ringde på portklockan. Hon måste hafva varit väntad; ty Lotte kom genast ned för trappan och öppnade.

— Är herrn hemma?

— Ja, och — — —

Eva hörde icke mer än det första ordet af hvad jungfrun svarade. Han var hemma och hon förstod att han måste vara orolig. Hon skyndade sig bupp för trappan och klädde lika fort af sig. Hon hörde någon gå inne i atelier-rummet med korta steg af och an. Hon trodde att det var mannen; men hon kände icke igen hans steg.

Hon öppnade dörren sakta; men höll nästan på att falla i vanmakt för hvad hon såg. Lampan brann i atelieren och i skenet af den såg hon på bordet det bref ligga, som hon skrif-

vit till sin man. Han hade läst det, derom fans intet tvifvel; ty det var uppbrutet och på kanterna af det glittrade nyss fallna tårperlor likt diamanter. Hennes man gick fram och tillbaka, fullt klädd att gå ut, med alla hennes räkningar, såväl betalda som obetalda i händerna. Han såg blek ut och hans ögon buro spår af tårar; men öfver hans ansigte hvilade ett sådant uttryck af mildhet att Eva insåg huru orättvist hon bedömt honom i sina tankar och för sina föräldrar. — Ack, hvarför hade hon icke genast vändt sig förtroendefullt till sin man i stället för att onödigtvis oroa sina gamla föräldrar.

— Förlåt mig, Oskar! snyftade hon och störtade till hans fötter.

— Eva, min egen lilla Eva! och han slöt henne passioneradt i sina armar.

Det var en lång omfamning och båda kände det sig så lyckliga. Han; ty nu hade han åter funnit den Eva, han älskade, den Eva, han egt i tvenne månader; men som ett fördömdt arf af lägsnat från honom. Hon; ty nu kände hon sig räddad, hon kände att det hjerta, som klappade mot hennes icke blott kunde förlåta utan äfven glömma.

Oskar Lindh var en man med god karakter, en man sådan man icke finner dem två på dusinet. Evas föräldrar satte mycket värde på honom och han var städsse välkommen i deras hem

till och med sedan de märkt att Eva icke var honom likgiltig. Han var revisor på den tiden och ansåg sig för fattig för att låta Eva märka att han älskade henne. Men det tvång han frivilligt ålade sig lät Eva tydligare än någon kärleksförklaring ana att hon var varmt och djupt älskad af denne man, som var så sparsam på artigheter och från hvars mun hon aldrig hörde något smickrande ord. Följden blef att hon å sin sida fattade ett visst tycke för honom, hvilket tycke så småningom tillväxte i styrka och till slut antog karakteren af passionerad kärlek. Genom ett fint koketteri, som hennes kärlek dikterade, lät hon honom förstå att hans kärlek var besvarad och att det var tid på att han förklarade sig i ord. Men han teg fortfarande, han teg i flere månader till dess han blifvit utnämnd till kamrer i det verk, der han förut varit revisor. Nu ansåg han sig kunna försörja en hustru; men nu kommo äfven andra betänkligheter. Hans lön var ganska stor; men Eva var van vid att lefva godt och hade måhända pretentioner på ett bättre hem än det han kunde bjuda henne. Vidare var han kanske väl gammal för henne. Hon var blott aderton år och han trettiofem. Hela sjutton års skilnad! Nu var visserligen ej skilnaden så i ögonen fallande, men då de varit gifta någon tid skulle hon kanske ledsna på honom eller i bästa fall skulle hon komma att älska honom som man älskar sin onkel eller fader, och detta ville han icke. Men å andra sidan kände han med sig att utan henne skulle

hela hans lif vara förfeladt. Hon, eller — nej, han tillade icke något eller. — Han rådgjorde sig i stället med hennes far och denne borttog hans betänkligheter.

Då friade han och fick ja. Han sade henne att han ej var rik; att han ej ens kunde erbjuda henne ett sådant hem, som hon hittills egt; men att han var fast öfvertygad om att han skulle kunna göra henne lycklig och genom kärleksrika omsorger ersätta de brister i det nya hemmet, som hon ej kunde undgå att upptäcka. Hon älskade honom och tyckte att de voro rika, de hade ju femtusen kronor om året att lefva på.

Och så blefvo de gifta. — De voro så oändligt lyckliga. Han kände sig som född på nytt och arbetade med mera ifver nu, då han fått någon att arbeta för, någon som delade och förljufvade frukterna af hans arbete. Hon älskade honom så mycket och hennes kärlek till honom kom aldrig saknaden efter föräldrahemmet att tränga sig emellan man och hustru.

Men något annat kom i stället för saknaden, något annat, som icke alls behöfdes och som derföre bara stälde till oreda, då det kom. Det var arfvet, det fördömda arfvet. Det smög sig in i paradiset liksom ormen och hviskade frestelser i de nygiftas öron. Mannen hörde något, som om dagarne sade honom att han numera ej hade någon, som delade lönen för hans arbete. Hans hustru hade sitt kapital. Hon var rik och kunde sjelf försörja sig. Om nätterna hölls han

vaken af samma tankar. Skulle hon älska honom lika mycket nu, då hon var oberoende af honom? Skulle icke den dagen snart komma, då hon upptäckte att han var henne för gammal. Då skulle hon ångra sig. Ung, vacker och rik som hon var, skulle hon kunnat fått sig en man, som varit yngre än han var, som sett bättre ut och som icke behöft dela sin tid mellan hustrun och arbetet. — Så hviskade rösten till honom och han blef mera liknöjd för sina göromål och, hvad som var vida farligare, tafatt och förlägen i hennes sällskap.

Till Eva hviskade rösten i en annan ton. — Du älskar din man och han älskar dig. Nu är du rik, nu har du medel att tillvinna dig och bibehålla hans kärlek med. Tänk på hvad han arbetar. Sök att göra hans arbete lättare genom att förlufva hans lediga stunder. Skaffa dig en salong, en liten treflig och inbjudande salong, der han och du i förtroligt samspråk kunna tillbringa eftermiddagarne. Låt honom se sina och äfven dina vänner hos sig någongång; dig har han ju alltjemt, låt honom någongång få omvexling, han skulle ju kunna tröttna på dig i längden om han aldrig såg någon annan än dig.

Eva följde röstens råd. Hon skaffade sig icke blott salong, utan en hel våning, hon stälde till middagar och baler. Det hade hon både rättighet och råd till och han invände aldrig något deremot; ty han ville att hon skulle roa sig. Han insåg att han icke egde förmågan att roa henne. Hon var ung och i den åldern, då

baler och fester utgöra det förnämsta nöjet. Den åldern hade han redan öfverskridit; men han var nog rättvis att önska och gerna unna henne de nöjen, som behagade henne.

I början hade hon slösat för att ständigt kunna behaga sin man; men när han mildt förbrående sade henne att det sparsamma lif, de fört före arvet, var honom vida behagligare, då kände hon med sig att hon begått en svår missräkning. I stället för att rätta sig efter sin mans smak, hade hon fortsatt med sitt slöseri, nu för att i nöjenas hvirvel söka tröst för en förlorad kärlek. Ja, hon var säker på att hennes man icke älskade henne längre. Hvarför gick han heldre ut om aftnarne, än han tillbragde dem i hennes eleganta atelier? Hvarför var hans sätt så förändradt? Aldrig mera den förtroliga ton som förr utan endast kalla och höfliga fraser, och hvarför vårdslösade han sin klädsel? Han såg ju ut så att hon nästan skämdes för honom, när han någon gång visade sig på hennes soiréer.

En gång sade han henne att hennes arf icke var någon bottenlös källa att ösa ur; men då tog hon mycket illa vid sig. Hon kallade honom snål. — Sådane voro männen, de tycka om att lefva på sin hustrus pengar; men de unna icke de stackars fruarna att röa sig litet. Han bevisade henne att det var han, som betalade hyran, det var han, som köpte ljus och ved, han aflönade tjenstfolket och han betalade så mycket till hushållet, som han ansåg att det

borde gå åt till ett två personer stort hushåll. Då hade hon svarat att det icke var för mycket, när hon betalade allt det öfriga.

Han kände sig mycket olycklig. Han var ungtkarl på nytt. Hemma trufdes han icke och visade sig blott någon gång i sin hustrus sällskap, för att icke världen skulle få något att tala om. Men han älskade henne alltjemt. Han såg till sin sorg att det han fruktat nu inträffat. Hans hustru hade ledsnat på honom, han var henne en plåga, hon måste ovilkorligen ångra att hon samtyckt att blifva hans hustru. Arvet var en förbannelse för honom och han önskade ingenting högre än att det en dag skulle taga slut. Måhända skulle han då kunna återeröfra sin hustru. Han hakade sig fast vid detta hopp och nu såg han sin hustrus slöseri med blidare ögon. Allt eftersom han märkte att hennes kapital smälte ihop, blef han gladare till sitt humör och sökte så småningom att närma sig sin hustru. Han var en god räknekarl och hade, utan att hon anade det, noga reda på huru stora hennes utgifter voro. Så tog arvet slut; men till hans förvåning fortför hans hustru att lefva som förut. Han gissade att hon skuldsatte sig och lät det gå oanmärkt en tid. Hon måste en gång — och han räknade dagarne till dess — vända sig till sin man med ånger och förtroende och då skulle hon åter blifva hans älskade hustru. Han iakttog hennes förändrade sätt och blekhet. Han visste att de båda kommo sig af hennes pen-

ningebekymmer. Han anade hvad hon led; men han ville icke öka hennes lidanden genom att fråga hvad som fattades henne. Han blott förvånade sig öfver att hon så länge uppsköt med att vända sig till honom. För att underlätta detta förtroende visade han sig ömmare än någonsin emot henne, han talade förtroligt med henne om saker, som skulle bringa frågan på tal. Han talade om penningar i en ton som om femtiotusen kronor icke vore någon synnerlig förlust för honom, han talade om gåfvor, som man hvarken väntat sig eller behöft, förlorade man dem af någon händelse, så vore det ingen orsak till sorg; man skulle blott låtsas som om man aldrig fått gåfvan. — Och ändå teg hon! Var hon kanske sjelf af den tron att de icke nu skulle kunna lefva på hans lön längre emedan den var otillräcklig? För att skingra sådana tankar, talade han om sina utsigter att snart få löneförhöjning. Tänk, hvad de då skulle få det bra, när han fick sjutusenfemhundra kronor om året? — Men ingenting hjälpte. Hon teg och vågade ej anförtro sig åt sin man. Hon var nervös, tvungen i sitt sätt och mycket blek. Hon led mycket; men tala tordes hon icke. — Flera dagar å rad hade han sett henne med samma klädning och han hade äfven iakttagit hennes bemödanden att hvarje dag söka förändra den för att han icke skulle känna igen den. Då hade han sagt att han tyckte bäst om henne i den toalett hon hade på sig, den klädde henne så bra att, om hon samtyckte till hans önskan,

så hade hon den alltid på sig åtminstone om middagarne. Så kom den dagen, då hon skref brevet. Vid middagen hade han märkt att hon saknade brosch och örhängen. Hon hade kastat en slöja om sitt hufvud; men det oakadt hade han sett hvad som fattades henne. Vid hvarje ögonblick under middagen föreföll det honom, som om hon velat säga något; men orden dogo alltid innan de kommit öfver hennes läppar. Han hörde dock hennes tankar lika tydligt som om hon uttalat dem. Kärleksrikt och ömt hade han talat till henne, han hade grannlaga och mildt sagt henne att han visste alltsammans; men att han ville att hon skulle ha förtroende för sin man. Rakt på saken hade han icke gått; men han hade berättat om bekanta hos hvilka något liknande försiggätt och han hade tillagt hvad han skulle hafva gjort om han varit i den mans ställe, om hvilken han berättade.

Men Eva förstod honom icke. Hon hade blifvit djupt upprörd öfver hvad han sagt, och han var lycklig; ty han visste att hon snart skulle vända sig till honom och bedja om den förlåtelse, han redan gifvit henne. Det var något, som hviskade till honom att detta skulle hända redan i dag. Han såg på henne att hon ville säga honom allt; men att hon nu var för mycket upprörd för att finna ord.

Stackars Eva, hon behöfde tid på sig för att lugna sig litet och öfverlägga huru hon på bästa sätt skulle meddela honom hvad som händt.

Derför yttrade han att han tänkte röka en cigarr i det fria en stund. Han slöt henne ömt i sina armar och tryckte en glödande kyss på hennes läppar. Sedan gick han ut en stund.

När han kom hem var Eva borta. Hon hade farit ut till sina föräldrar. Han kände sig grymt besviken. Skulle hon då aldrig förtro sig till honom? Kände hon honom då så litet att hon trodde sig behöfva frukta honom? Hvad kunde ha föranlett henne att så sent besöka sina föräldrar? Han kunde blott se en enda orsak, den nemligen att låna penningar. Han blef förargad och ledsen. Hvarför skulle hon oroa de gamle och hvarför ville hon icke ha förtroende till sin man? Orolig gick han fram och tillbaka genom rummen. Han var obeslutsam om han skulle gå ut igen eller vänta till dess Eva kom hem. Då icke hon ville tala, var det han, som måste göra det. Men det tyckte han icke var det samma och det var det icke heller. I Evas atelier slog han sig ned på en chaiselongue och funderade öfver hvad han skulle säga henne. Hans blickar föllo än på det ena än på det andra föremålet och litet emellan dröjde de vid hennes sekretär. Nyckeln satt uti och det var ett bevis på att den icke innehöll några hemligheter. Han öppnade den och öfverst låg brevet, som Eva hade skrifvit. Han läste och läste om igen. — Så måste den första Eva hafva ångrat sig, när hon erfor följderna af syndafallet. Det var en djup och hopplös ånger uttalad i

dessa rader. Och hvad som rörde honom ändå mera var den kärlek till honom, som genomdades hela brevet. Hans ögon tårades och hans tårar glittrade skönt på brevets kanter. — Så var hon då äntligen hans igen!

Han tog räkningarne för att icke åsynen af dem skulle skrämman den stackars lilla hustrun. Hon hade lidit nog under dessa sista månader och nu behöfde hon framför allt lugn och en kärleksfull omvårdnad. Stackars liten, hon tor-des kanske icke komma hem. — Han beslöt sig för att fara ut och hemta henne, då hon i det-samma syntes på tröskeln.

I nästa ögonblick hade de funnit hvarandra.

Eva hade undergått ett hårdt prof och nu hade hon af pröfningen fått goda lärdomar, lär-domar, som hon behöll i troget minne hela lifvet igenom och som hon inplantade hos sina barn.

Den stora våningen lemnades och Evas skul-der betalades så småningom. Nu mera lefde hon blott för sin man och sina barn och vårdade sig som en öm dotter om sina föräldrar.

Det kom åter solsken in till den lilla famil-jen och nu, sedan arvet länge sedan blifvit glömdt, är deras krets en sann bild af det åter-funna paradiset.

»Tillfället gör tjuften».

Hvad det är roligt att vara bortbjuden! Man stretar och sträfvar för att förvärfva sig sitt dagliga bröd. Man kämpar den gamla kampen för tillvaron. »Sex dagar skall du arbeta, den sjunde är sabbat, herrans heliga hvila» Se der den straffdom, som ännu alltid tynger på människorna sedan de gyllene dagarne i Paradiset. Men »ils sont passés ces beaux jour de fêtes». Vi måste slafva. — »Gagne ta vie!» — Dervidlag gifves det ingen pardon. — Hvad det är roligt att bli bortbjuden, då efter de sex dagarnes arbete sabbaten gjort sitt inträde och ingen, icke ens den mest ortodoxe, kan se något ondt uti att man roar sig litet. Hvilan består ju icke allenast i att ej göra någonting. Ett oskyldigt nöje är ju äfven en hvila, der själen hemtar vederqvickelse från dagens tunga.

Ingen var dock så road af att bli bortbjuden som Mauritz Dahl, en ung man med godt utsende och ståtlig hållning. Man skulle tagit honom för att vara militär, om han blott klädt sig med större elegans. Han var ännu helt ung, blott tjugufyra år; men hade redan hunnit till en rätt god inkomst såsom kassör på ett grosshandelskontor. Han var en exemplarisk ung

man, hvilken hans principaler blott kunde förebrå ett fel — ett från en principals synpunkt ganska stort fel — han var kär. Det enda som härutinnan ursäktade honom hos hans principaler var, att han blifvit det innan han kom till deras kontor. Som de emellertid ej märkte att han därför på minsta sätt vanskötte platsen kunde de ej förebrå honom något.

»Kärleken är beständig, blott föremålen vexla». Mauritz hade länge varit kär, men icke alltid i samma flickor. Han hörde till det slag af menniskor, som förneka den stora romantiska kärleken för att i stället ända till vidskepelse sätta tro till de små tyckena. Och dessa små tycken bemäktigade sig Mauritz så helt och hållet att hvar och en som såg honom genast kunde upptäcka att han var kär upp öfver öronen. Huru han blifvit det, visste han icke själf en gång och lika svårt var det honom att bestämma sig för någon af de två flickor, han älskade eller — enligt hans egna ord — han fattat tycke för.

Det finnes så många sätt, på hvilka kärlek kan väckas till lif, att det är nästan omöjligt att kunna värna sig mot denna känsla, om man än är aldrig så noga på sin vakt. Och ändå kunde han icke säga att Amor legat i bakhåll för honom och lömskt anfallit honom. Nej tvärtom! — Mauritz hade hela tiden haft en mycket ärlig motståndare i kärleksguden. Vid hvarje pil, han afskjutit, hade han ropat: »Gå undan litet, nu skjuter jag!» Och när pilen träffat, hade

han sagt: »Hvarför gick du inte ur vägen, jag sade ju, att du skulle bli sårad!»

Det var mycket svårt att vara kär i två flickor på en gång och mer än en gång hade Mauritz skäl att vredgas på ett oblidt öde, som låtit honom födas så långt från Turkiet eller Utah. Eva Holm och Agda Sjöström voro båda vackra och snälla flickor och båda voro de förälskade i Mauritz Dahl, åtminstone ville de båda hafva honom till man. Långe vägde hans hjerta mellan båda, men slutligen segrade Eva och Agda glömdes.

Nu följde en tid af aftonpromenader och tébjudningar, alltför ljuf, alltför helig att anförtros åt en profan trycksvärta.

En eftermiddag i Februari satt Mauritz vid sitt skrifbord och polerade en slät guldring. Han såg mycket fundersam ut och man kunde lätt förstå att det var något ovanligt i görningen. Han hade kommit till resultatet af aftonpromenaden och tébjudningarna och tänkte öfver huru han skulle uppläsa protokollet. Cirkladt och fint skulle det vara, ungefär så här »Lilla Eva, du har kanske anat etc. etc.», eller också djerft: »Eva, jag älskar dig!» Sedan skulle han presentera henne ringen. Det der var saker, som verkligen tålde att tänka på.

Märkvärdigt var det dock. Det var något, som oupphörligt störde hans tankegång. Hvar gång hans fantasi hade skapat bilden af Eva färdig antog den mer och mer likheten af den glömda Agda. Än såg hon så förebrående på

honom, än smålog hon så förtrollande vackert emot honom. Han hörde hennes röst, det var på hennes finger han satte ringen. Det var fåfängt att han halfhögt kallade sin fantasibild »Eva», när den dock fortfor att bära Agdas drag, hennes figur, röst och till och med kläder. För att undslippa detta gyckelspel, som han ej sjelf mäktade förklara, tog han fram Evas porträtt ur sin plånbok.

Detta porträtt hade han fått aftonen förut af Eva och det var egentligen fotografikortet, som förmått honom att denna afton göra slag i saken. — Hon hade visat honom porträttet och han hade naturligtvis anhållit om detsamma och efter ungefär följande dialog mellan de unga två var han den öfverlycklige egaren till kortet.

— Ack, Eva! Det skall bli den förnämsta prydnaden i mitt album, eller ännu bättre, jag skall sätta det på mitt skrifbord för att ständigt kunna ha dig framför ögonen.

— Och för att alla dina vänner skulle göra sig lustiga öfver mitt stackars porträtt, nej jag tackar. Då föredrager jag albumet.

— Nå som du vill då. Du skall få den bästa platsen i mitt album — — —

— Bredvid Agda för jmförelsens skull. Nej jag tror allt att jag behåller mitt kort tills vidare.

— Fy, Eva, hvad du är elak! Du skall få Agdas plats i albumet om du vill, är du då nöjd?

— Och Agdas kort då?

— Skall jag rifva i små bitar.
 — Tänk om jag skulle taga dig på orden.
 — Gör det, jag ber dig derom!
 — Nej, offret blef dig allt för stort.
 — Pröfva mig, för ro skull blott.
 — Nå väl då! Om ditt mod ej endast bor
 i dina ord, så gör som du nu sagt, annars —
 — Annars?
 — Anser jag dig för en feg pratmakare.
 — Och hvad blir min belöning om jag håller
 ord?
 — Mitt porträtt;
 — Och sedan — —?
 — Tyst, Mamma kommer! —

Och Mauritz var lycklig. Hon hade ju tydligt sagt honom att hon var svartsjuk och följaktligen äfven att hon älskade honom. Men nu när han satt framför albumet med Evas kort i handen föreföll det honom mycket tungt att fullborda offret. Det var också ett svårt prof. Agdas kort var det vackraste i hela albumet. Emellertid hade han lofvat och Mauritz ansåg ett gifvet löfte vara en helig pligt, som måste uppfyllas. Han tog därför ur albumet Agdas fotografkort och såg på det. — Nog var det synd att rifva sönder ett så vackert kort. Hvad hon var vacker, Agda! Så präktigt hår hon hade, hvad den der rosen tog sig bra ut emot hennes mörka lockar! Och dessa djupa tänkande ögon sedan! — Eva hade nog vackra ögon hon med; men icke kunde de jämföras med dessa. En sådan fin näsa, — och munnen

sedan! — Gud, hvad han gjorde dumt, då han lofvade att förstöra detta kort. — Se bara hvilken hals, huru skönt den trädde fram ut Maria Stuartskråset, som sammanhölls af en liten enkel brosch. — Det hade han aldrig lagt märke till förut. Den broschen hade han sjelf skänkt henne en gång. Han trodde icke att hon begagnade den. — Hur smärt var icke hennes midja och huru jungfruliga voro icke hennes bröst. — Evas voro visserligen mera fylliga, mera mogna; men det förekom Mauritz som om de icke voro så oskyldiga som Agdas. — Tänk, hvad den skulle bli lycklig som fick Agda till hustru! — Så envist hennes ögon sökte hans, hur han än höll kortet, så såg hon på honom mildt och förebrående och hennes läppar ropade så tydligt till honom: »Kyss oss!»

Ett ögonblick gaf han vika för frestelsen; men i nästa sekund var han åter sig sjelf. — Se så inga dumheter nu!

Han vände om båda korten. Evas, för att skriva något vackert på baksidan, och Agdas, för att ej plågas af hennes kärleksfulla förebrående ögon. — Det var värre än han trott detta prof. — Hvad han skref på det ena kortet, skref han med tankarne fastade på Agda. — Hvarföre hade han ej på så länge hört något från Sjöströms? Visserligen var det hans eget fel, som ej på lång tid gjort dem någon visit; men förr brukade han alltid bli bjuden på de små tillställningarne, supéer och danssoiréer, hos familjen Sjöström. Förr erhöll han alltid en

liten biljett, egenhändigt skriven af Agda som inviterade honom till »te med dans» eller »en enkel middag;» men nu hade de gifvit två stora baler utan att han fått vara med. Orsaken till denna köld från familjen Sjöströms sida kunde han icke finna, och dessutom var tillfället ej nu passande för dylika reflexioner. Hvarför betänkte han sig nu! Om han hade varit förlofvad med Agda, är det troligt att han mera tänkt på Eva och därför var det ju naturligt att han nu, då han älskade Eva, mera tänkte på Agda, som hädanefter ej ens fick blifva hans väninna. — Derför bort med alla barnsligheter! Först Agdas kort i små bitar och sedan Evas porträtt på Agdas plats! —

Han läste igenom hvad han skrivit på ena kortet och smålog belåtet för sig sjelf. Derpå tog han det andra och ref det i otaliga små bitar. — Stackars vackra Agda! Der låg du nu i papperskorgen bland alla gamla priskuranter och affärsbref.

Men, hvad nu, der tycktes äfven ligga bref som hvarken sågo ut som priskuranter eller affärsbref! Hvem hade väl kunnat lagt dit dem? Mauritz tog upp och försökte sammanfoga bitarne. Han blef mycket öfverraskad. Agdas små vänliga bjudningsbref i hans papperskorg! Hvem hade väl kunnat rifva sönder dem? Här funnos de båda stora balerna och en massa små bjudningar till Sjöströms och alla dessa hade han måst försaka för någon illvillig persons skull. Hvarför ville man hindra honom från

att umgås hos Sjöströms och hvem kunde väl hafva intresse af att förstöra Agdas bref? — Svaret låg så nära tillhands att Mauritz ej vågade gissa af fruktan att gissa den rätta. Han måste ha någon annan att skjuta skulden på och denne okände hoppades han få af sin städerska, som väl borde hafva någon nödlögn i beredskap, så att han skulle slippa anklaga den, med hvilken han denna afton tänkte trolofva sig.

Utan att bry sig om att släcka ljuset på bordet eller att stänga dörren efter sig rusade han upp till vindsvåningen, der städerskan bodde.

Samma eftermiddag sutto Agda Sjöström och hennes mor vid ett bord i deras sal och öfvervakade arrangemangerna till den stora bal, de ämnade gifva samma qväll. Det var den sista för säsongen och hade vidt och bredt om talats såsom något oerhördt i den vägen. En verklig löjtnant hade lofvat att anförä kottiljongen och minst ett dussin sjökadetter hade blifvit bjudna. Gubben Sjöström hade ändtligen infriat det löfte han redan för tre år sedan gifvit: att utbyta deras gamla tassel mot ett litet vackert pianino, och en elev vid musikaliska akademien hade åtagit sig att spela dansmusik till klockan tu på natten mot tio kronor och supé. Allt lofvade således att bli något utomordentligt.

Alla voro mycket belättna med tillställningen.

Herr Sjöström glömde hvad annordningarna kostade; ty han hoppades att genom denna fest vinna nya kunder i en mängd unga handlande, han inbjudit. Fru Sjöström gjorde belåtna miner vid tanken på hennes väninnors afundsjuka och tjenstfolket beräknade huru mycket »extra» de skulle få. Men Agda var blott till hälften belåten. Hon ville ha ännu en gäst på balen, men föräldrarna, som ansågo att Mauritz Dahl burit sig opassande åt genom sin tystnad, hade nekat henne att bjuda honom. Sjelf kunde hon icke förklara orsakerna till Mauritz tystnad; men det var något inom henne, som sade henne att det ej varit hans fel att han uteblifvit från deras två föregående baler. Hon var säker om att han gerna ville vara med i qväll; men hon vågade ej bedja sina föräldrar derom.

Slumpen kom henne till hjälp. En af jungfrurna kom in med ett bref till frun. Det var i sanning en Jobspost. Löjtnanten, som skulle anförä kottiljongen var opasslig och bad om ursäkt för det han ej kunde infinna sig. Fru Sjöström tog mycket illa vid sig. Det var just kottiljongen, som skulle blifva aftonens »pièce de résistance». Utan kottiljong, ingen bal! Kottiljong dansades både på Innocencen, Amaranthen och på hofbalerna. Hvar i herrans namn skulle man nu få tag i en kavaljer, som ville anförä kottiljongen.

— Men mamma lilla blif inte så orolig! Jag vet en som vi visserligen inte bjudit; men som dock anför kottiljong bättre än alla löjtnanter i verlden.

— Agda, tala inte om Mauritz Dahl! Han har burit sig dumt åt och hur skulle han kunna ersätta löjtnant Bondstedt?

— Men tänk på, mamma, hur illa kottiljongen gick sönder på de förra balerna, då notarien Hallberg försökte anförä dem. Mauritz deremot — — —

— Herr Dahl, mitt barn! Kom i håg min flicka att hvarken du eller han äro lekkamrater längre. Det är som sagdt omöjligt.

— Men då bli vi också utan kottiljong och det hade till och med Anderssons trettondagen.

— Ja, men du vet, mitt barn, att pappa förbjudit oss att bjuda herr Dahl.

— Åh, inte behöfva vi säga åt honom någonting förr än Mauritz Dahl kommer och då är det för sent, för inte lär väl pappa köra ut honom om han väl en gång kommit hit.

— Men jag har ju sagt åt alla att löjtnant Bondstedt skulle arrangera kottiljongen.

— Än se'n då? Vi säga åt alla att löjtnanten hjälpt oss med turerna; men att han sjelf i sista stunden erhöill order om tjenstgörning vid regementet.

— Nå ja, får gå då; men hur skola vi nu få bud till Dahl? Klockan är ju redan half sex och om två timmar komma gästerna.

— Jag går sjelf.

— Gud, hvad tänker du på? Nej det går aldrig an. Skrif ett par rader i stället så springer Stina upp med biljetten.

— Då är jag säker om att han inte kommer.

— Är den der herrn så stursk, så kan han gerna vara hemma.

— Men kottiljongen då?

— Ja; men inte kan du, en ung flicka besöka en ungarl i hans hem. Det skulle just bli ett vackert tal i grannskapet.

— Jag tänker inte gå till honom, utan till hans städerska och bedja henne framföra min helsning till honom. Dessutom kommer han själf aldrig från kontoret förr än sex och jag hinner mycket väl hem dessförinnan.

— Nå som du vill då, eftersom du ändå alltid skall ha din vilja fram.

Ingen kunde vara mera belåten med löjnantens återbud än Agda. Ifrigt kastade hon på sig hatten och kappan och nästan flög fram till det hus, der Mauritz bodde. Oaktadt sin skyndsamhet öfvertänkte hon dock, hvad hon skulle säga städerskan. Och hon lyckades uppfinna en helsning af så bindande natur att han ovillkorligt måste infinna sig på balen, så vida han ej med flit sökte undandra sig umgänget med dem.

När hon kom en trappa upp fann hon dörren till Mauritz rum halföppen och då hon såg ljus derinne, antog hon att städerskan höll på att städa åt honom, och derfor steg hon in utan att betänka sig. Rummet var tomt; men detta förvånade henne icke. Troligen var städerskan borta för ett ögonblick för att hemta vatten eller dylikt och Agda beslöt därför att vänta tills hon kom tillbaka.

Det var icke utan med en viss egendomlig känsla som Agda trädde in i Mauritz' enkla rum. Sedan de blefvo stora, hade de båda lekkamraterna fått lof att iakttaga vissa bruk, som fördomarne och sqvalleraktiga grannar dikteradt. Hon hade icke på många år besökt honom; ty det skulle icke varit passande inför verdens ögon, under det att ingen ens en gång märkte om han då och då infann sig hos henne. Hon hade hört talas om ungarlsrum och därför tor-des hon knapt slå upp ögonen af fruktan att på väggarna finna någon oanständig tafla eller i rummets hörn någon »Corpus delicti» i gips eller marmor, saker som kunde nedsatt Mauritz i hennes omdöme. Några sådana saker funnos dock icke. Taflorna voro endast familjepor-trätt och den enda sak i rummet, som i någon mån stred emot den ortodoxa federationella conve-nansen, var bibeln på bokhyllan. »Dem renom är allting rent» och boken i fråga intalade henne att Mauritz ännu var lika ren som hon sjelf. Men det fans ännu andra saker i rummet, som i högre grad tilldrogo sig hennes uppmärksamhet. Skrifbordet, der några bref lågo sönderrifna och sedan ihopsatta, det upp och nedvända kortet, på hvars baksida något var skrivet, den framdragna papperskorgen, der ett fotografikort låg i små bitar, alla dessa omständigheter väckte hennes nyfikenhet. Hon närmade sig bordet och blef, om möjligt, ännu mera öfverraskad än Mauritz för en stund sedan blifvit, då hon fann sina egna bref och att det var på hennes por-

trätt som han nyss skrivit så kärleksrika ord. Hon läste under tårar igenom dem flera gånger och kunde det loaktadt ej få klart för sig dess mening, ehuru de blott kunde tydas på ett sätt. Hon tänkte och grät och ändå kände hon sig så öfversvallande glad att hon skulle velat taga hela världen i famn.

Plötsligt hörde hon steg i trapporna. Det var helt säkert städerskan och hon ville ej för någon del visa denna att hon gråtit. Derfor blåste hon ut ljuset och slog sig ned i soffan, för att gifva sig sken af att endast ha suttit och väntat. Dörren öppnades hastigt.

O, himmell! Hon hade så när skrikit till, så rädd blef hon.

Det var Mauritz sjelf, som kom. Han slog igen dörren efter sig och började gå fram och tillbaka i rummet med oroliga steg. Ett egyptiskt mörker herskade derinne. Agda kröp tyst upp i soffhörnet. Hon var för upprörd af hvad hon nyss sett och läst för att våga gifva sig tillkänna. Alla hennes tankar koncentrerade sig endast i hoppet att han skulle gå eller också gifva henne något tillfälle till att komma undan utan att han sett henne. Om han ej genom sin promenad förorsakat så mycket buller, skulle han mycket väl kunnat höra huru högt ett qvinnohjerta i hans närhet klappade af rädsla att på qvällen och i ett kolmörkt rum befinna sig

ensam med den man, det älskade. Men nu hörde han ingenting och ännu mindre kunde han ana hvem som i detta ögonblick delade hans lilla rum.

Lyckligtvis hade ej Marwitz den ovanan, som många ha, att i ensamheten kläda sin tankar i ord och anförtro sina känslor och tankar åt väggarne. I så fall skulle Agda fått höra hvad som tilldragit sig mellan honom och städerskan. Nu deremot fick hon göra sig hvilka tankar hon ville om hans upprörda tillstånd. Och hon försökte att tänka, men liksom hans frånvaro under så lång tid från hennes hem och liksom de sönderrifna bresven på skrifbordet, stannade hennes tankar äfven nu vid något oförklarligt. Men med sann qvinlig logik sammanstälde hon de tre oförklarliga omständigheterna och tvekade ej ett enda ögonblick att hänföra dem till sig sjelf såsom hufvudorsak.

Hvad hon plågades i sitt soffhörn utan att våga gifva sig tillkänna. Mauritz hade upphört med sin promenad och tycktes ha slagit sig ned någonstans i rummet, hvar kunde hon icke med visshet bestämma. Hon drog ned hatten öfver pannan och var fast besluten att begagna första lägliga tillfälle att fly derifrån. Han fick tänka hvad han ville. Sedan skulle hon ju kunna förklara alltsammans; men nu, när hon hade ögonen fulla af tårar, nu, när kortet ännu låg kvar på bordet var det henne omöjligt att tala med honom.

Mauritz hade af städerskan fått kännedom

om en liten hyggelig komplott i afsigt att fånga honom anlagd och ledd af ingen annan än hans älskade Eva sjelf. Det var icke endast genom brefvens undansnillande man verkat, utan äfven genom en mängd andra knep och konstgrepp, hvilka allesammans föreföllo Mauritz motbjudande. Hans första tanke var att rusa till Eva och kasta brefbitarne i hennes ansigte; men snart uppgaf han denna tanke och fann att det vore bättre att från och med denna qväll totalt sluta med bekantskapen med Holms utan att uppgifva någon orsak. Familjen Sjöström och i synnerhet Agda var han skyldig en förklaring och han kunde ej känna sig lugn förr än han ursäktat sig hos dem. Detta var resultatet af hans vandring fram och tillbaka i rummet. Då han satt sig började han fundera på om han ej kunde gå »dit ned» i qväll, då han mer än annars kände sig i behof af förströelse. — Mauritz hade ej en aning om att det gafs stor bal »der nere» denna afton.

Man kan bli herre öfver sina känslor; det fick nog Agda lära sig; men man blir aldrig herre öfver sina behof. Just i det ögonblick Agda tänkte utföra sin plan att fly, började Mauritz sin vandring igen. Men denna gång gick han icke långt, blott till någon vrå af rummet. Agda tyckte att han snuddade vid soffans andra ända. Hon reste sig tyst och försigtigt och lyckades nå dörren utan att Mauritz hört något. Hon lade handen på dörrvredet; men i detsamma

hördes från vrån bakom soffan ett välbekant buller, ett sagta porlande, ett till och med för den aldra dygdigaste flicka omisskänneligt ljud. Agdas belägenhet var förfärlig. Hon begagnade sig af det ljud, som Mauritz i tro att han var ensam stälde till, för att försöka öppna dörren. Fåfång möda! Hon vred åt höger, och åt vänster, hon drog åt sig dörren och knuffade på den utåt; men alltjemt lika fruktlöst. Utmattad och tillintetgjord sjönk hon ned i sitt soffhörn igen, djupt ångrande att hon ej genast gifvit sig tillkänna. Gud, hvad skulle hon väl nu göra? Hvart skulle hon taga vägen om han tände på ljus? Nu kunde hon ju ännu mindre än förr bedja honom släppa sig ut.

Mauritz gjorde sig ingen brådska. Det var ju i hans rum och han var ju i sin fulla rätt då han begagnade nedre våningen i sin egen lavoar. Sedan började han göra sig i ordning för att begifva sig till Sjöströms. Han slog sig ned i det närmaste soffhörnet och drog af sig byxorna — inte kunde han väl gå bort i sin kontorsdrägt heller. Sedan gick han till sitt skrifbord och tände båda ljusen. Situationen var mer än pinsam för Agda, som om hon ej varit så uppskrämd nu hade ett ypperligt tillfälle att betrakta de väldiga Herculesstoder, hvilka trikåkal-songerna nu läto synas som bäst. Mauritz kastade en blick på bordet. Vid åsynen af kortet uppflammade hans vrede på nytt. Han tog pennan och öfverkorsade allt hvad han skrivit; men ögonblicket derpå, då han vände det, klarnade

hans ansigte och han öfverhopade det med
kyssar.

Ett lätt utrop bakom honom kom honom
att vända sig om och — — —

Föreställ en eder sjelfva situationen. Båda
skämdes de som Adam och Eva vid något till-
fälle i Paradiset. En lång stund stodo de som
förstenade vid hvarandras åsyn, och derpå hvart-
efter de tinade upp ur försteningen lutade de sig
framåt till dess de slutligen höllo hvarandra hårdt
och ömt slutna i hvarandras famn.

Men hvem släckte ljusen?

Hvartill tjenade väl nu någon förställning?
Hade hon icke säkra bevis på att han älskade
henne och hade hon icke nyss varit vittne till
scener, som det blott tillåtes en hustru att be-
vittna? O, hvad de sade litet, de båda älskande
i det mörka rummet. Hvad dessa inventions-
soffor äro förrädiska! Darrande af alla möjliga
slags rörelser kunde hon icke försvara sig mot
hans kyssar och afbrutna ord. Hon samtyckte
icke; men hon gaf vika tum för tum. Han sade
henne att hon var hans hustru och hon saknade
krafter att betvifla det. — Och tyst blef det i
det mörka rummet, intet ord hördes endast suc-
kar, endast kyssar och en trånsjuk täflan af två
hjertan som slog i kapp, accompanierade af
afbrutna och oregelbundna andedrag. —

Hos Sjöströms rådde en förfärlig brådska. Gästerna började anlända. »Hvar är fröken?» frågade frun mer än en gång och erhöi alltid af den mot Agda välvilligt stämda tienstflickan svaret. »På sitt rum och klär sig!» Och närmare åtta kom verkligen Agda glad och strålände ned i balsalongen. Åh, hvad hennes ögon brunno! Hvad hennes kinder glödde och huru saftiga hennes läppar voro!

— Hvad du dröjt länge med din toalett, mitt barn!

— Ja, kanske, men, mamma, säg, är jag inte vacker nul

— Hvad kommer åt dig flicka? — Nåå, träffade du herr Dahls städerska?

— Ja, han kommer säkert — — ja — — det vill säga — — hon trodde det.

Mauritz lät vänta på sig. Först vid tiotiden kom han. Angelägna kontorsgöromål hade uppehållit honom.

— Till straff för er försummelse får ni anförä kottiljongen.

— Ett lindrigt straff, som jag med nöje utstår.

— Och sjunga en sång för oss.

— Men, min nådiga, jag känner mig verkligen indisponerad i afton för att sjunga.

— Hjelps inte, inga undanflykter min herre, ni måste sjunga.

— Om fröken Agda lofvar att sekundera mig, så kan hända.

— Men, mamma, vi ha ju inga duetter.

— Ah, se du efter bland dina noter på pianot.

— Nej, der fins inga.

— Än den här då?

— Åh, min fru, det är icke ert allvar!

— Se så, lät icke be er så mycket.

— Nå ja, om ni ändtligen vill då!

Hvem hade lagt dessa gammalmodiga, barnsliga duetter på pianot? Var det samma goda fé, som släckte ljusen för att tvenne älskande skulle få utbyta sina ömmaste känslor i ett kolmörkt rum?

Mauritz såg på Agda och hon skrattade skälmskt tillbaka, då hon vände bladen i det gamla nothäftet; men med sympatiska röster och innerlighet sjöngo de den idylliska duetten ur: »Tillfället gör tjuften!»

Husfridens befrämjare.

Usch, hvad de slogos der nere i Småland! Husfriden tycktes totalt vara lyst i bann. Gick man förbi en bondstuga, ryste man vid de förfärliga ord och hotelser, som hördes derinifrån. Hvarhelst man mötte en man eller qvinna på vägarne, så blef svaret på ens frågor, hvarifrån han eller hon fått de vådliga skrämorna i ansigtet eller på andra delar af kroppen, alltid det samma: »hemma»!

Och i hemmen såg det verkligen bedröfligt ut. Ej en enda stol fans, som ej blifvit afbruten på någon människas rygg; ej någon soffa, som ej bar spår af till prygel upplagda varelser; ej en enda kastrull, som ej blifvit tillbucklad mot någon småländsk individs hufvudskål. Ja, man påstod till och med att det i hela Småland ej fans en enda butelj, som ej bar märken af att då och då hafva vidrört någons ansigte. Till och med hos nygifta makar, som ej en gång lefvat sin smekmånad till slut, fann man — utslitna tofflor. — Behöfves det ännu flera bevis? — Det var verkligen ett vådligt land, Småland. Man tordes knapt färdas förbi en stuga af fruktan att träffas af en mortelstöt eller annan hus-hållspjes, som med vild fart kom utslungandes

genom någon glasruta. Och ändå är det orätt att säga, att bönderna voro illvilliga mot resande; ty mortelstöten, eller hvad det nu kunde vara, var ämnad åt någon af de innevarande, som i rätta ögonblicket lömskt hukat sig ned och derigenom utsatt en fredlig vandrare för vådan af att få ett näsben knäckt eller i värsta fall en spräckt hufvudskål. — Småland hotades med fullkomlig ruin. Alla penningar användes till inköp af nya möbler, och dessa användes i sin ordning alltid till anfalls- och försvarsvapen.

Så stod det till i Småland då den store reformatorn Olaus Petri uppträdde och föranstaltade »*Bazaren till förmån för husfridens befrämjande*», ett bland de allra märkligaste tilltag i den vägen, vårt århundrade har att uppvisa.

Liksom Lycko-Per försökte sig i litet af hvarje innan han blef reformator, så gjorde äfven herr Petri det, innan han slutligen upptäckte, att han var skapad till en människoslägtets välgörare. Han hade »tagit studenten» och tillhörde följaktligen »öfverklassen»; men slog kort tid derefter om och blef elev vid fria konsternas akademi, föranledd till detta steg af studentkamraternas omdömen om hans »måleriska» anlag. En af dem hade till och med i en recension i någon Upsala-Tidning yttrat att det »riktigt doftade löf om hans *furuskogar*». Petri kom ej synnerligen långt som målare. Han hade ej den der »gnistan», som behöfs för att bli en stor målare; men han hade god affärsblick och

förtjenade bra på sin målning. Han kopierade raskt och egde i hög grad förmågan att af två eller tre kopior komponera ett »original». Hans taflor exponerades aldrig på utställningarne; men förekommo deremot alltid på de mindre konstauktionerna. Han visste så väl hvad konst-kännerne på dessa auktioner tyckte om: i maneret en kombination af Oscar Törnå, Severin Nilson och O. Hermelin; i motivet gröna månsken med litet skog och litet sjö samt en bondstuga, genom hvars fönster ett orangefärgadt ljussken utstrålade, eller också motiver à la Billing. Men så kom Wahlqvist och förstörde affären för Petri. Det var något splitternytt, dessa sammetsbroderade taflor, dessa såplöddriga månskenseffekter och elfenbensvarta skogar, något som man aldrig sett maken till hvarken i naturen eller på målningar. Några kuriositetssamlare lade sig till med hvar sitt exemplar af dessa besynnerliga konstprodukter och sedan ville ingen människa ha Petris taflor mera. Nu var det Wahlqvist, som dominerade konstauktionerna.

Petri ledsnade då på konsten och blef skollärare nere i Småland, och hade nu godt tillfälle att studera folklifvet der. Han fann ett arbetssamt och händigt folk, fattigt och anspråkslöst. Som han sjelf ännu fortfor att måla taflor åt »honoratiore» inom socknen, behöfde han tidt och ofta kilramar, pannan'er, paletter etc. och dessa lät han bondpojkarne förfärdiga åt sig för tiondelen af det pris, dylika utensilier betingade hos färghandlarne. Det var härvid som tanken

att blifva en reformator, en småländigarnes välgörare först vaknade hos honom. Der nere var just rätta platsen för anläggandet af en fabrik för artistutensilier. Der kunde trävirke erhållas bättre än på någon annan plats. Arbetare kunde han få, villiga och händiga för en ringa dagspenning, i synnerhet vintertiden då jordbruket låg nere. Det var en utmärkt af-fär. Petri beräknade redan huru mycket fabriken skulle komma att afkasta årligen. En enda sak fattades honom dock ännu och det var begynnelsekapitalet. Hvar skulle han väl taga ett kapital om minst 10,000 kronor ifrån? Att bilda bolag ingick aldrig i herr Petris planer. Att taga upp lån var omöjligt; ty ingen skulle velat gå i borgen för honom. Det fans således ingen annan utväg öfrig än att ställa till en bazar. Sådana gå alltid om de ske för välgörande ändamål. Och Petri började därför se sig om efter ett ändamål för sin tillämnade spekulation.

Nu först fick han ögonen öppna för hvad hvarken han sjelf eller någon annan förut märkt. Han ryste — och hvem skulle icke gjort så med — då han nu upptäckte den förfärliga brist på husfrid, som var rådande i Småland. Husfriden, denna oundgängliga faktor för ett samhälles bestånd, måste icke allenast befrämjas utan till och med införas i provinsen. Till den grad obekant var denna kristliga dygd i landet. Med verklig filantropisk blick såg Petri genast att orsaken till småländigarnes oenighet låg endast och allenast i deras brist på sysselsättning. Han skulle

lära dem arbeta, han skulle gifva dem sysselsättning, d. v. s. göra dem till arbetare på hans fabrik. Och smålänningarne skulle utan tvifvel till gengäld för hans sjelfuppoffrande lifsgerning en gång komma att med tacksamhet välsigna hans minne.

Nu hade han det välgörande ändamålet klart för sig. En slöjdskola, der unga böndgossar, ja äfven flickor, åtnjöto kostnadsfri undervisning i handslöjd; der de till och med fingo en rätt vacker betalning för de af deras alster, som såldes; en anstalt, som, genom att leda böndernas intressen till nyttiga och för provinsen välsignelsebringande sysselsättningar, på ett så kraftigt sätt bidrog till återställandet af den förloerade husfriden; ett sådant ändamål måste ovilkorligen också på det kraftigaste sätt vinna allmänhetens sympatier. Detta var ännu ej hela ändamålet. Herr Petri hade dessutom åtagit sig att protegéra konstnärerna, i det de från hans slöjdskola skulle kunna erhålla behöfliga utensilier till billigare priser än utlandets fabriker.

— Med denna i dubbelt hänseende filantropiska plan var det, som herr Petri dök upp i Stockholm, och ändamålet, det der välgörande ändamålet, var så väl uttänkt, att ingen kunde vara elak nog att öfversätta det med: en fabrik, som till följd af arbetarnes klena aflöning var i stånd att konkurrera med utländska fabriker. — Långe funderade herr Petri på, om han, när han stälde till sin bazar skulle uppträda som konstnärsbeskyddare, då han kunde räkna på de konstälkan-

des uppmuntran; som husflitens målsman, då industriidkare nog skulle med ett och annat bidra till hans företag; eller som »husfridens befrämjare», och för detta senare bestämde han sig. Nu hade han ju äfven fått bigotteriet på sin sida, och har man det, är ju allt vunnet.

Så snart han kommit till Stockholm, började han genast arbeta på sin bazar och sällan har väl något företag rönt så litet motgångar som detta. Men så hade han också auktoriteter att stödja sig på. Med Agardh och Moody — hvilka båda två tala om husfrid — under armen begaf han sig till höga vederbörande, hvilka knapt fått ögonen på Moody förr än de gifvo honom tillstånd till hvad han än begärt, och nu fordrade han blott deras tillåtelse att sälja ett tiotusental lotter på åtskilliga taflor, som han då ännu ej sjelf sett. — Och nu börjades tiggeriet med en ifver, som ej ens lille doktor Arthur skulle vara i stånd att visa, och dock tigger herr Arthur för ett måhända verkligt stort ändamål, medan Petri deremot endast tiggde ihop ett rörelsekapital för sin egen fabrik, af hvilken endast han sjelf skulle hafva gagn.

Först bad han sina tre förebilder om ursäkt för att han plagierat dem, och sedan de förlåtit honom, började han bearbeta dem. Han visste så väl huru han skulle gå till väga med hvar och en af dem. Med baron Olof talade han om verldsutställningen i Philadelphia, från hvilken utställning baronen hemfört många för de svenska tafvelutställarne särdeles angenäma minnen. Med

den omtänksamma herr Severin resonerade han nationalekonomi och framhöll särskildt fördelarne af att uppföra flere timmar på att bränna sina ritkol i hemmet framför att köpa dem färdiga, då de betingade ett så enormt pris som ett öre stycket i handeln. Hvad den tredje, Oscar, beträffar behöfde han blott bjuda honom på toddar och underhålla honom med oanständiga historier för att vinna hans medverkan. På detta sätt lyckades han eröfra en mängd halffärdiga utkast och studiebitar af dessa tre, landskapsmålningens heroer i Sverige. Med en mängd andra artister talade han om de oberäkneliga fördelarne, de en gång skulle få af hans slöjdskola. Kopister och artistämnen brandskattades äfven. De sistnämnde voro ej svåra att öfvertala. För dem var herr Petris bazartillställning ett medel, visserligen ej att bli känd genom, men dock ett medel, genom hvilket ens namn blef omnämndt i tidningarna, åtminstone i bazarens annonser. Kopisterna, hvilka behöfdes för att fylla ut vinstlistan, blefvo lofvade kontant ersättning, om bazaren lyckades. En hufvudvinst måste äfven finnas, och herr Petri förstod att skaffa sig en sådan. Hans företag gynnades af en sällspord tur. Det hade vuxit så, att allmänheten började tro, att hela tillställningen verkligen var någonting. De store målarna som voro tillräckligt kända och värderade för att icke behöfva bortskänka sina alster, trodde att det ändock kunde vara nyttigt till någonting och därför erlade äfven de sin tribut till bazaren. Men ingen af dessa tributer kunde inför allmän-

heten gälla som hufvudvinst. Då kom likt en de'us ex ma'china vår mest berömde historie- och figurmålare hit till Stockholm. »Ille faciet» tänkte herr Petri och förstod att tala så innerligt vackert om oenigheten i Småland, om husflit och husfrid, om slöjds-kolor och fattiga artister att målarens hjerta rördes och Petri hade sin hufvudvinst. Det var en vacker tafla denna hufvudvinst. Hopslarfvad på några få dagar förädde den åtskilliga mera betydande brister i så väl färg som teknik; men ändamålet hvar till den skänkts; den vackra ramen, som begränsade ämnet; samt framför allt namnet i ena hörnet — åh, det var dock något verkligt värdefullt i denna hufvudvinst. —

Stockholmarne minnas den ännu helt säkert, och om de ej minnas taflan hafva de helt säkert ännu i friskt minne modellen till densamma. Negern, mister Joseph, från W6, f. n. hos La Croix å Norrbro. Det var den svarte kypargaminen, som historiemålaren framställt, och denna tafla tog också publiken med storm. Hvar och en, som hade så pass stora inkomster, att han hade råd att bestå sig med tambur till sin våning, insåg redan vid första ögonkastet på hufvudvinsten, att han aldrig i lifvet skulle kunna finna en mera passande dekoration för tamburen än just denna tafla. Öfverallt annars var den omöjlig att placera, såvida dess blifvande egare hade något så när aktning för sin egen goda smak.

Egaren till en af våra så kallade »bättre» krogar upplät välvilligt och oegennyttigt (?) ett af sina serveringsrum till expositionslokal och förr än man anat det hade bazaren till förmån för husfridens befrämjande blifvit en verklighet. Storartade annonser och afficher lockade dit stockholmarna, hvilka mot särskild entré fingo se vinsterna i det lotteri hvori man inbjöd dem att deltaga. Vinstexpositionen omfattade cirka 75 reproduktioner från nationalmuseum, 24 halfåriga utkast af våra storheter och först och sist hufvudvinsten. Lotter såldes öfverallt, i Stockholm och landsortsstäderna, hos bokhandlarne, i tidningskontoren, cigarrbodarne och kabinetten. Inom kort voro alla de 10,000 lotterna utsålda. Alltsammans gick så lugnt och sansadt till. Ej en enda liten stötesten var i vägen för herr Petri. Sjelf behöfde han endast hösta in hvad som inflöt i kontanter och gåfvor till lotteriet. Alla tidningarna voro på hans sida. Hvar hade väl tidningspressens män, dessa samhällets frivillige poliskonstaplar, sina ögon, då de icke förmådde genomtränga den så genomskinliga yta, hvar under ett det egennyttigaste företag dolde sig? Trodde en del af dem verkligen på det filantropiska sken, som, likt socker på en skämd pudding, låg öfver tillställningen? Männe en annan del af dem, i likhet med höga vederbörande, funnit sig bevekta af herr Petris auktoriteter: Agardh och Moody? Voro de öfriga så likgiltiga, att, fastän de väl kände till sakens sammanhang, de utan att säga ett varnande ord tilläto,

att allmänheten uppförde sina penningar för att rikta en, som på ett så bekvämt sätt som möjligt ville framlefa sina dagar i snart sagdt fullkomlig sysslolöshet? Hvarför tego de då icke i stället för att såsom skedde lofsjunga denna bazartillställning. Ledo de måhända en så stor brist på originalnotiser att fylla tidningspalterna med, att de med glädje togo in alla herr Petris upplysningar, utan att göra sig mödan att forska vidare efter sanningen af hans uppgifter? Men om detta var fallet, hvarför då icke hellre fylla ut luckorna i tidningen med artiklar emot såväl detta som hvarje annat hänsynslöst och oberättigadt tiggeri? Fans det en enda tidning, som gjorde sig reda för hvad som menades med »bazaren till förmån för husfridens befrämjande»? Hvem hade tillställt densamma? Var det en komité? — Nej! — En förening med ädla ändamål eller ett välgörande sällskap? — Nej, tillställaren var herr Petri! — Hvem var herr Petri? — Ah, det gör detsamma! — Hur skola de influtna medlen användas? Hvem skall förvalta dem? Hvem skall redovisa för dem? Åt hvem är det uppdraget att kontrollera att pengarne verkligen användas till det välgörande ändamålet? — Herr Petri!!! — Det fans ingen, som gjorde sig sådana frågor; man bara köpte lotter och herr Petri hade mycket väl kunnat svara på dessa frågor, om de af en händelse framstälts till honom. Konstnärerna hade ju skänkt honom vinsterna, ergo egde han rättighet att göra med dem hvad han ville; allmänheten skänkte honom

ingenting, ty den fick ju lotterna för sina pengar. Men hvad han förteg var, att hela företaget seglade under falsk flagg, att det, som lockade konstnärerna och de lottköpande, var just det välgörande ändamålet — husfridens befrämjande — och alldeles icke herr Petris personlighet eller fördelar.

Bazaren till förmån för husfridens befrämjande fortgick sålunda på det varmaste omfattad af allmänhetens sympatier, alla lotterna slutsåldes, dragningen skedde och herr Petri reste. Men under vägen hem till Småland förlorade han en god del af sitt minne. Han glömde att de, som bidragit till hans bazar hade rättighet att fordra honom till redogörelse för användandet af de influtna medlen. Han glömde dem, som för att understödja honom i hans filantropiska planer bisträckt honom med dels lån dels åtskilliga för bazaren outhärliga attributer. Han glömde de fattiga konstnärerna, hvilkas välgörare han skulle blifva. Han glömde — och detta var värst af allt — hur de slogos der nere i Småland! Att det var han, som fått sig af ödet uppdraget att inöra husfriden i provinsen; att han var den man, till hvilken ett helt land såg upp väntande och undrande. Allt glömde han, utom sig sjelf. Ingen redovisning, intet spår af den beramade slöjdskolan hördes af och därför, just därför glömde allmänheten herr Petri och hans företag, därför glömdes han af tidningarne, hvilka tysta som Egyptens prester blott väntade på nästa

barmhertighetsföretag för att då om detta kunna säga allt vackert, de ej hunno säga om Petris. Det skrifves så ofantligt mycket i världen, både med och utan skäl, såväl det, som borde omnämnas som det, hvaröfver man med rätta förvånar sig att det någonsin omnämndes. Vi hafva blott velat visa huru lätt allmänheten låter draga sig vid näsan af den förste bästa lyckökare, blott han förstår att dölja sig bakom det vackra draperi, som kallas välgörande ändamål. Och i alla dessa välgörenhetstillställningar är det fåfångt att spåra annat än de mest sjelfviska syftemål hos tillställarne. Om det också ej till grund för alla dylika företag, ligger en så slug beräkning som i Petris, så kan man dock vara säker på att arrangörernas egennyttan varit den egentliga faktorn vid en välgörenhetsbazarstillställande. Hvem påminner sig icke den lysande bazar till förmån för Eugeniahemmet. Hvar såg man väl en mera glänsande rad af »ädla» damer, som under välgörenhetens skräpuke roade sig med att agera mångelskor i stånd. Visst var det ett nöje, detta barmhertighetsverk! Att under mängdens bifall få tillåta sig en mängd extravaganser, som man helt säkert icke skulle tillåtit sig för allt i världen, om man varit i la haute volées salonger; att få exponera sina eleganta, dyrbara dragter, att se de besökande damernas

Café-studier.

ögon skjuta blickar fulla af afund; att för några dagar få fritaga sig från den besvärliga konvensansen utan att derför behöfva frukta att af någon alltför afundsjuk beskyllas för att ej vara tillräckligt »chic»; att höra artigheter från desse ofrälse »vauriens», som besökte bazaren, och hvilka visade sig kunna i galanteri mäta sig med, ja till och med öfverträffa det blåa blodets salongs-kavaljerer. Ja, visst var allt detta roligt! Det var ett verkligt nöje att göra godt. Att för att gagna de af ödet mera ogynnsamt lottade för några dagar få glömma blodets urlakade blåa färg och i stället sänka sig ned till mængelskans nivå, visserligen något finare än torgmadamen, men också tiofaldt mera tafatt än denna. Och så väl de förstodo konsten att suga penningar af de besökande sedan. Resultatet blef, liksom hela bazaren varit det — lysande. Åtskilliga tusen kronor inhöstade på endast några få dagar.

Men tänk om grefvinnan v. P. i stället för att låta sig ledas så långt af sin fåfånga, att hon för sin charmanta bazarklädning från Petersburg betalade just samma summa, som hela bazaren inbringade, gifvit denna summa åt det välgörande ändamålet i fråga. Och tänk om de andra blå-blodsdamerna följt hennes exempel! Säkerligen hade ej Eugeniahemmet förlorat derpå. De anordningar, som gjordes för denna bazar representera, om man inberäknar de många dyrbara toaletter, som syddes endast för att begagnas vid detta tillfälle, omkring hundra tusen kronor. Mycket godt hade måhända kunnat uträt-

tats för denna summa! — Men hvem har väl tid att reflektera, då det gäller ett välgörande ändamål?

Såväl denna bazar som alla de efterföljande — och det har ju varit stark uppsjö på välgöringstillställningar — hafva haft ett litet välsignelsebringande resultat, och kräft hardt när otroliga kostnader innan de kommit till stånd. Bazaren till förmån för nordiska museet inbringade en rätt anseelig summa — omkring 40,000 kronor — men hvad kostade icke anordningarna till densamma? De, som anordna dessa bazarer äro de rika — just de som ha råd att genom C. O. Berg tillskicka frälsningsarmén stora penningesummor — de rika äro välgörande. Hvarför vädja de då till den allmänhet, de så djupt förakta, när det är frågan om att göra väl mot de sämre lottade? Om resultaten af bazarerna och lotterierna voro mera lysande vore denna fråga temligen öfverflödig; men nu är den på sätt och vis berättigad.

Om de som söka försvara bazarerna och lotterierna för välgörande ändamål blott ville något litet göra sig underrättade om den skada dessa aristokratiens modernaste nöjen förorsaka! Vi ämna icke tala om någon konkurrens med affärsidkarne; ty detta vore ju ett fullkomligt nonsens, enär hvarje köpman, på samma gång han skänker sina osäljbara varor till välgörande ändamål, just härigenom endast betalar en puff, som måhända gagnar honom mera än många annonser i tidningarna. Men det finnes en hel samhälls-

klass, som ganska dyrt får kännas vid följderna af dessa barmhertighetsverk. Vi mena konstnärerna. För att blifva qvitt en massa enträgna tiggare för andra lemna de ofta ifrån sig alster, som ej gerna kunna annat än sätta deras artistnamn i misskredit hos konstälskarne. Och de kunna ju ej skänka annat än sina skizzer; ty ingen kan väl begära att fattiga konstnärer skulle anslå den tid, de så väl behöfva använda åt sig sjelfva, för att utföra en helt igenom konstnärlig tafla åt en välgörenhetsbazar. Köplusten hos allmänheten, när det gäller konstverk, har aldrig varit synnerligen stor; men genom alla de konstlotterier, som på senare tiden varit anordnade till välgörande ändamål, har den helt och hållet försvunnit. Man köper hellre en lott i Petris, Blanchs, konstnärernas, eller nordiska muséets lotterier och hoppas — hoppet får man gratis — än man köper en tafla. Och det är helt naturligt! Det kan ju hända man vinner, man bör åtminstone vänta tills dragningen varit; och har man då ingenting vunnit har man allt skäl i verlden att försöka sig med dubbla antalet lotter i ett annat lotteri. Den ädla uppgift, som Konstföreningen och Föreningen för Nordisk konst åtagit sig motarbetas på allt sätt af mängden af dessa små konstlotterier, som på det hela taget ej uträtta något. Hvem vill låta inskrifva sig som medlem af konstföreningarna och betala hela femton kronor om året, när man har samma utsigter och samma fördelar af de välgörande lotterierna? Hvem ser skilnaden mellan konst-

föreningarnas af en af konstkännare bestående jury *inköpta* konstverk och vinsterna — i hast hopkomna af målarna sjelfva refuserade skizzer och studier — i de välgörande lotterierna eller de schablonerade utländska dussinmålningarne i Blanchs konstlotteri? Hvem ser skilnaden mellan ändamålen med konstföreningarnes och dem med tillfällighetslotterierna. Icke gör allmänheten det åtminstone.

* * *

Men hvarför orda mera om en sak, som visserligen kunde ordnas på ett mindre skrytsamt och mera menniskovänligt sätt. Aristokratien behöfver sina nöjen och något tillfaller ju ändå alltid den inrättning eller de personer, för hvilka detta slag af de rikes nöjen tillställas. Valgörenhet är icke mera ett ord, som betecknar en dygd hos samhällets högre klasser. Dermed kommer man snart att förstå det blåa blodets, ett ända igenom skämdt samhällslagers yttringar af lifsleda, öfvermättnad på alla de nöjen och njutningar, som stå de penningegande till buds. Den annonserande välgörenheten bör alltid förefalla den tänkande misstänkt. Den verkliga, den af hjertat utgående, verkar i tysthet. Den verkliga barmhertigheten ställer sig icke i ett grannt måladt stånd för att för en god saks skull sälja cigarrer till 100 kronor stycket; ej heller kläder den sig i rococotidens skökodrägter för att mot ett leende, ett handtag, en kyss till och med —

ja kanske ändå mera — hösta in penningar för att hjälpa nödlidande medmenniskor. Den sanna barmhertigheten är aktningsojudande och bör förblifva det, en ädel dygd, som just genom en gripande enkelhet bör mana till efterföljd.

Så tro vi. —

En örens.

CAFÉ-STUDIER.

Man gör sig alltid öfvermåna föreställningar om saker och ting innan man sett eller besökt dem i verkligheten. Man läser sig till om dem och till slut blir man öfvertygad om att de äro som sådana. Men när man kommer till dem i verkligheten, då ser man att de äro annorlunda. Detta gäller också för caféstudier. Man gör sig alltid öfvermåna föreställningar om caféer och till slut blir man öfvertygad om att de äro som sådana. Men när man kommer till dem i verkligheten, då ser man att de äro annorlunda. Detta gäller också för caféstudier.

Man gör sig alltid öfvermåna föreställningar om saker och ting innan man sett eller besökt dem i verkligheten. Man läser sig till om dem och till slut blir man öfvertygad om att de äro som sådana. Men när man kommer till dem i verkligheten, då ser man att de äro annorlunda. Detta gäller också för caféstudier.

is. Kanke and more -- how to pass the
all his life would be meditated. His name
harmless to the world. It is not
to be feared, as it is not, and it is not
to be feared, as it is not, and it is not

CAFÉ-STUDIER.

kal, ett rätt paradstall, der man med nöje beser
de med dyrbara sadlar prydda snu så länge
odresserade djuren, der pågäret vaknar hos åsk-
daren att med cirkusdirektorens påskå börja de
goda ämnens education. Något skulle man ju
alltid lyckas göra af dem.

1.

En »Grop.»

Man gör sig alltid öfverdrifna föreställningar
om saker och ting innan man sett eller erfårit huru
det i verkligheten förhåller sig med dessa saker
och ting. Och sedan man en stund stått ansigte
mot ansigte med den nakna verkligheten och känt
sig slagen till jorden af häpnad öfver de svikna
förväntningarne, älskar man det oakadt att
föreställa sig att det ändå är så och så, oberoende
af hvad man sjelf med sin egna sinnen erfårit.
Så är förhållandet med »Gropen.» Man vet myc-
ket väl, att Gropen ingalunda tillfredsställer de
förväntningar man gör sig om en bättre artist-
eller litteratör-»sylta»; men man envisas lika
fullt att anse den såsom ett slags tillhåll för in-
telligensens handtlangare. Gropen är för fin för
snillet, dess priser för dyra för sluskige Apollo-
söner, krediten för knapt tilltagen och dricks-
penningarne ännu så länge en hederssak. Men
framför allt äro dess varor för goda för dessa
bohèmiens, man så gerna vill träffa på ett så-
dant ställe. Gropen är dock icke utan sitt in-
tresse. Den är och kommer antagligen länge
att förblifva en jubelsnobberiets expositionslo-

kal, ett nätt paradstall, der man med nöje beser de med dyrbara sadlar prydda, ännu så länge odresserade djuren, der begäret vaknar hos åskådaren att med cirkusdirektörens piska börja de goda ämnenas education. Något skulle man ju alltid lyckas göra af dem.

Hvarför stockholmarne fingo en sådan förkärlek för Gropen är svårt att säga. Ett ynglingasamfund, som, till skilnad från »kristna ynglingaföreningen» och åtskilliga barn-goodtemplarsamfund, lät kalla sig »unga Sverige» tog, så fort dess medlemmar utan fara för äga i hemmet eller skolan vågade besöka krogar, genast Gropen i besittning. Och der har »unga Sverige» ännu sina fåtaligt besökta sammankömster. Dock äro de icke alltid fåtaligt besökta. Ibland händer det ett och annat, som förmår att locka dit förbundets medlemmar så mangrant som möjligt.

Om vi skulle titta ned i Gropen en sådan afton? Vänta ingenting på förhand; ni skulle alltför mycket blifva bedragen i er väntan. Men låt oss gå dit för att göra en studie ur cafélifvet, icke för något annat. Och som trogna fotografer återgifva vi det, säkra på att om vi verkligen lyckas träffa likheten, ingen kommer att tacka oss därför, emedan vi ej förstå att retouchera våra bilder så väl som hoffotograferne Florman och Dahllöf äro i stånd att göra det.

Der vid bordet finna vi herr Daniel, den af gossarne, som oaktadt han sjelf anser sig olyckligast likväl mest tror på sin begåfning. Han

har sträfvat efter och äfven delvis lyckats att åt sitt yttre förläna ett slags skylt för sin selsättning. Den intelligens, som han onekligen eger, men åt hvilken hans ögon neka att gifva något uttryck, har han sökt att framhålla i spetsarne af hans väldiga mustacher. Dessa mustacher och hans romantiska giftermål hafva gjort honom så der temligen känd i Stockholm. Han är stolt öfver den historia, som i vida kretsar berättas om hans frieri och korta äktenskap. Historien är i korthet följande.

Föreställ er en den herrligaste sommarqväll om bord på en lustresande ångare. Bland mängden af passagerare märka vi tvenne, som på allt sätt söka tilldraga sig sina medresandes uppmärksamhet. Den ena är en ung man, just han med mustacherna. Han ser ut som om han när som helst skulle vilja kasta sig öfver bord. Lifvet har för honom föga värde. Gärdet tyckes vara uppgifvet. Likgiltigt låter han sina blickar genomfåra ett tomt intet framför honom. Och i smyg ser han då och då hastigt under lugg för att utröna hvilket intryck hans olyckliga uppsyn utöfvar på det vackra excentriska fruntimret midt emot honom. Det är en vacker ung dam med mycket af äfventyrerska uti sig. Äfven hon känner sig för tillfället ensam och öfvergifven. Ingen under då att hon så småningom drages af hans förstulna blickar och inom en helt kort stund äro de båda sysselsatta med det mest beräknande koketteri för hvarandra, utan att en enda sekund glömma sina skyldig-

heter att väcka medpassagerarnes uppmärksamhet. Nästa ögonblick äro de bekanta och när båten lägger i land äro de redan förlofvade. Det är en glödande romankärlek, som måste sluta med giftermål. Men knappast förenade började de göra upptäckter hvar på sitt håll, hvilka leda till att deras illusioner ramla. Han upptäcker att den lilla vackra qvinnan, som bröt så förtjusande på engelska, är svenska och hvad värre är stockholmska; han hade ju haft så brådt, att han ej lärt känna henne förr än sedan de blifvit gifta. Hon å sin sida upptäckte, att han ej var den hon drömt om, han egde ej det snille hon en gång trott honom ega — och därför så. Klokheten är dock alltid qvinnan egen. Hon rymde, sedan han under nära en månads tid nära nog tråkat i hjel henne med sin ofantliga egenkärlek. Sådan är historien. Hvem vet om den är sann, fast Daniel sjelf aldrig förnekat densamma. Men den gifver honom ett slags ryktbarhet, som kommer de andra gossarne att nära nog spricka af afund. De hafva intet, som kan jämföras med Daniels kärlekshistoria. Följden af hans roman är deremot visshet. Dan följde ej sin hustrus exempel. Han stannade qvar, besökte Gropen, när han lyckats skaffa sig penningar, såg ännu olyckligare ut, skref melankoliska småsaker om sig sjelf och sin grusade lycka, och började sudda. Han finner ett visst behag i att lefva oordentligt och är lycklig, när han nere i Gropen eller för-

öfrigt hvar som helst annorstädes halffull får föra ordet.

Dans litterära betydelse är — ingen. Han har en gång redigerat ett teaterblad, skrivit småsaker i åtskilliga tidningar, utgifvit »studier och fragment», samt »avant tout» berättat för alla och öfverallt, att, om det blifvit krig mellan England och Ryssland, hade han rest som krigskorrespondent för en illustrerad tidning i sällskap med den bekante tecknaren »Vicke». — Icke lär väl Sverige hoppas mycket mera af Dan?

Midt emot Dan finna vi hans störste beundrare, lille Octavio. Han har nu en gång begått ett i mästarens och hans eget tycke oförlåtligt fel: han har tagit maturitetsexamen, hvilket icke Dan gjort. Men undantagandes detta har han så mycket som möjligt sökt att i allt likna den man han tagit till förebild. Sina mustacher har han fått till samma längd som Dan. Liksom Dan har han försökt sig som dålig aktör. Liksom Dan har han varit referent i en eller flere tidningar; men som han liksom Dan började sudda, måste han sluta. Lille Octavio har inga anlag för att lefva oordentligt; men han tror att det bör så vara, efter som Dan gör det. Han var en gång ganska begåfvad och skref vers ganska ledigt. Vi kunna ju till exempel påminna oss hans »Invaliden i Jardin des Plantes», hans förstlingsförsök. Det är länge sedan, det är sant, men nog trodde man då att lille Octav skulle gå längre än han sedermera gick. Nu är han äfven i literärt hänseende vuxen

sin förebild öfver hufvudet, enär man ej vågar hoppas hälften så mycket af honom som af Dan. Det skulle dock ännu kunna blifva något af honom, om blott hans anhöriga ville vaka litet bättre öfver honom än hvad de nu göra.

»Det literära Sveriges hopp» finna vi naturligtvis här i Gropen. Det är en mycket själfständig ung gosse. Hans yttre är lika mycket jude som hans skrifter förråda hans mosaiska ursprung. Han är medveten om sin storhet och kan därför utan att känna sig generad umgås med Strindberg, nicka beskyddande åt gossarne, ja till och med säga dem hur de skola skrifva och icke skrifva. Onekligen har han större förtjenster än någon af sina unga kolleger; men han håller för närvarande på att allt hvad han förmår förderfva sig. Ty värr är han för stark beundrare af Zolas fel. Man har sett glädjeblixtar i hans ögon, då han läste om Nana och hennes hund. Sina studier stökade han undan för fort och de resor han sedan företog voro hvarken nog vidsträckta eller nog långa att fullända hans bildning. Dessutom har han blifvit bortskämd af för mycket beröm. Hans »Från Rivieran» är en ypperlig samling fint arbetade reseskisser, men de blefvo allt för varmt emottagna af kritiken och följdén häraf blef att »Småmynt» stod hans första arbete betydligt efter. I »Konflikter» har han blott då och då orkat rycka upp sig till den inspiration han egde i »Från Rivieran». Han är en väldig kritiker och förstår temligen bra att följa med sin tid. Gropen besöker han,

emedan han trifs der, men hans sjelfständighet är så stor att han nästan saknar beundrare bland gossarne. — Han hör till de bättre och till de produktive medlemmarne af »det unga Sverige».

Vid ett annat bord i Gropen se vi tvenne andra gossar, återigen en mästare och en lärjunge. Den äldre och magrare, ehuru mindre till växten, är mästaren. Det är pöbelskalden Edvard. Oaktadt han kommit till insigt om arbetarklassens tvetydiga värde och förtjenster, envisas han ändock att stränga sin lyra för den samma. Hvarföre? Gudarne veta det kanske. Vi stanna endast vid antaganden. Måhända kunna hans literära produkter endast njutas af de mindre upplysta samhällsklasserna. Han ger sig gerna ut för att vara språkkonstnär och hans styrka ligger i fria öfversättningar. Lika bortskämd, som han blifvit i sin familj, har han blifvit som skriftställare af den s. k. liberala pressen. Han älskar att göra effekt och därför finna vi honom på alla möjliga arbetare och goodtemplarsammankomster. Han anar icke att de mera upplysta bland arbetarne sätta honom vid sidan af, ja till och med under tapetseraren Johansson, typografen Linge, portvakten Forsberg och dylika. — Edvard berömmar sig af att ha relationer. — Nå ja! Han har det äfven till en viss grad. Med en infernalisk outtröttlighet förstår han att hänga sig fast vid åtskilliga af stockholmspubliken omtyckta personer från teatrarne; dessutom eger han förmågan att utan att rodna kunna helt djerft börja en konversation ungefär

så här: »Då jag och Victor Rydberg härom aftonen voro tillsammans etc.» »Lärjungen är icke för mer än mästaren». Den bleke ynglingen med de djupt liggande ögonen midt emot herr Edvard är Algot. Han är en rätt snäll gosse, som aldrig i verkligheten erfarit något; men hvars fantasi är så stor, att han vid genomläsandet af en mängd demoraliserande romaner kunnat tänka sig något ändå mustigare. Tack vare denna hans lifliga fantasi hafva stockholmarne blifvit hugnade med en samling dikter på vers och prosa af honom. Algot känner blott två ideal: pöbelskalden Edvard och danskan, fröken Herman Bang. Den förre dyrkar han och med den senare underhåller han sedan någon tid tillbaka ett ömt förhållande, som uppstått och fortfarande bibehålles endast korrespondensvis.

Bland Gropens öfriga kunder tilldrager ynglingen G. af G. sig mesta uppmärksamheten. Oaktadt han tillhör ynglingaförbundet »det unga Sverige», är han dock mycket stolt öfver att framför sitt namn ega ett »af». Han har ej såsom gossen Daniel upplefvat någon roman ur verkligheten; men har deremot låtit sin fästnö på egen hand stöka undan det romantiska. G. af G. är verkligen en förmåga och kanske är det just därför som han i Gropen gör mindre väsen af sig än de öfriga. Georg och Per äro äfven två ynglingar med rätt stora förtjenster, ehuru väl de ännu finnas,

som hittills icke märkt desamma; men man har i alla fall rättighet att hoppas något af dem. Harald tillhör icke »unga Sverige». Oscar har liknat honom vid Holger Drachmann, och till följd af denna dom är han stäld utom ynglingaförbundet. Han är för öfrigt en mycket stram herre med allt för konservativa tänkesätt för att vilja sälla sig till de andra gossarne. Hans genre är skådespelet och tid efter annan slungar han ut ett ryskt drama med hvarken innehåll eller mening i.

De artister från teatrarne, som besöka Gropen behöfva vi icke presentera. Hela världen (d. v. s. Stockholm) känner dem lika väl som den känner sig sjelf. Dessa arma sångare och aktörer! De våga icke köra ut eller ens stöta sig med gossarne af fruktan att dessa skola hämnas genom ofördelaktiga recensioner.

En och annan målare förrirrar sig också hit ibland. Vi kunna finna några stycken omkring ett bord i någon vrå af Gropen. Nu efter konstnärernas lotteri börja de fundera på om icke hela tillställningen på det hela taget var ett slags oförskämdare tiggeri. —

Vi hafva på långt när ännu icke nämt alla, som besöka Gropen; men vi hafva åtminstone uppräknat dem, som tro, att Gropen verkligen motsvarar »hörnan» i Paris. Vi, som blott äro opartiske åskådare, se mer än väl skillnaden.

I och med det samma vi presentera »Unga Sverige» ha vi äfven visat hvarmed de syssel-

sätta och roa sig, medan de inmundiga Gropensvåtvaror.

De tala om sig sjelfva och om hvarandra, eller också förena de sig allesamman för att tala om Strindberg, hvilken alltid förstår att på ett eller annat sätt förse gossarne med lämpligt samtalsämne.

Vi gå förbi den märkliga »Giftasrättegången», hvilken lockade »unga Sverige» så mangrant som möjligt till Gropen, och till och med förmådde Jörgen att lemna sitt kära »Henri III» för att under den tid Strindberg var i Stockholm blifva Gropens gäst. Deremot vilja vi söka skildra fröken Bangs ankomst och emottagande af Gropens stamgäster.

Sorlet efter den store reformatorns uppträdande hade lagt sig, han sjelf hade rest och ej lemnat annat spår efter sig än »qvarstadsresan» i Budkaffien, ett spår af så föga intresse att ingen, ej ens den trognaste af mästarns lärjungar mäktade följa det till slut. Gossarne gingo ned till Gropen och hade tråkigt tillsammans, så ofantligt tråkigt. Cigarrernas narkotiska ångor, den berusande doften från glasens halftömda innehåll, den unkna luften, den retande värmen och lokalens stämningsfulla dekorer, allt lockade till sömn. Gossarne drömde, drömde härligt. Hvad vore Sverige utan dem? Hur långt skulle de icke komma i världen? hvilken utsäglich njutning beredde dem icke denna sköna dröm om framtiden, som oredigt tedde sig för deras sömndruckna ögon i ett fjerran ultramarinblå, der det

icke fans konturer att haka sig fast vid, endast den intensiva hafsmättade fjerranfärgen och bakom den en ännu härligare nedgående glödande sol. Ah, denna dröm mellan hvarje mun af den kallnande drycken, mellan hvarje indragande af cigarens oljedränkta rök, var icke den nog skön för att vara belöning för det eländiga existerandet? De hade kommit långt, dessa barn. De hade redan tröttnat att berätta oanständiga historier om ännu oanständigare qvinnor för hvarandra. Ingenting kunde krya upp dem numera och deras drömmar genomforos af en stilla ännu outtalad önskan, så lifligt närd att man kunde höra den tydligt: »morfin!». Hvad var väl engelsmannens »spleen» mot gossarnes sjukdom? Kunde väl de tillfredsställas af engelsmannens excentriciteter? Funno de väl något nöje i vad; anstode det väl dem att idka någon förfäande sport; hvad egde väl studier för värde för dem, de hade ju läst allt, de visste ju allt; fans det väl något, som de ännu hade att se eller lära? Nej och tusen gånger nej!!! Kärlek? Ack de hade försökt allt i den vägen. Det fans ingen af dem, som icke användt qvinnan till experimentalfält för sina lidelser från den mest upphöjda form af ren kärlek ända ned till den smutsigaste cynism. — Och ändå var det en qvinna, som väckte gossarne ur deras förslappning, en qvinna, hvars blotta åsyn kom dem att genomfaras af den väl-lustigaste darrning, som åter kunde väcka till lifs den kättja som de icke på så lång tid erfarit. Men det var också en högst ovanlig qvinna,

sjelf mera blaserad än någon af gossarne, och ändå fann hon lika mycket nöje i att kurtiseras af dem, som att göra hvar och en af dem dödligt förälskad i sig.

Hon var danska och hade ett utseende midt emellan sinnesrubbad och utarbetad gatnyf. Öfvermått på alla de njutningar en öfverciviliserad öfverretad samtid hade att erbjuda lefde hon numera endast för sig sjelf med en så mycket som möjligt inåtvänd verldsåskådning, i hvilken allt omkring henne så småningom ruttade bort i ett hopplöst intet. Hon skämdes erbarmligt på hela sitt köns vägnar, se der hvarför hon anlagt byxor och lät kalla sig Herman. Det enda af qvinlighet, som ännu finnes kvar hos henne är ett det mest raffinerade koketteri och det välbehag, hvarmed hennes öga ännu då och då dröjer kvar vid en ståtligt bygd mansgestalt.

Hennes entré i Gropen var en fullständig succès, ehuru hon sjelf kände sig mindre belåten. Större delen af gossarne kände hon till förut, om hon också ej sett dem. Flera af dem hade nemligen haft fräckheten att skicka henne små förtjusande »billets-doux», då hon ännu vistades på andra sidan sundet, och hon hade haft artigheten att sända dem tillbaka sitt fotografi impregneradt af någon kärleksingifvande cameliaparfym.

Hon kom, drog sin lugg något mera ned, gjorde helt hastigt ett par mörka ringar under ögonen med en tuschbit och kastade sig derefter med behaglig vårdslöshet ned på närmaste fåtölj. Gossarne, som halft försoffade vräkt sig på sto-

larne fingo plötsligt brådt med att gifva sig ett så liderligt yttre som möjligt för att behaga den inträdande lilla danskan. Af hennes porträtt och excentriska bref hade de funnit att detta var enda sättet att göra något intryck på henne, som för länge sedan upphört att vara hvad naturen ursprungligen bestämt henne till. Halfdöd af trötthet slängde hon sina silkeshandskar åt en af gossarne, sin hatt åt en annan, lät en tredje få räcka sig armbandets, som hon med beräkning lätit halka af handen och gaf en fjerde ett lätt slag med solfjädern på kinden, därför att han varit oförsynt nog att vilja röfva en kyss af den sköna. Det intryck, hon gjorde på gossarne, var för stort att kunna med ord tolkas. Hvar och en af dem satt tyst andäktigt med ögonen uppmärksamt fästa på det lilla emanciperade fruntimret, som log helt kallt åt den trånad hon läste i allas ögon. Algot slog sig ned vid hennes fötter, han kände, stackars gosse, att det fans något, som öfvergick en gatnyms kärlek till en tolfårig gosse. Oscar, som länge setat tyst och sett efter om dörrens messingshandtag rostat sönder ännu, hörde ett susande i luften, hvilket han helt djerft vågade jemföra med »aflandets segersälla mummel.» Daniel glömde sin egen olyckliga historia och sväfvade nu hän »från rännstensvattnet upp till himlens höjd.» Ah, denna kvinna! Om henne skulle han velat slingra sig i en lång evig omfamning. — Men danskan började tala och med hvarje ord, som gick ut från hennes läppar, stegrade hon deras begär och

hvarthän det kunnat gå, må gudarne veta, om icke den lilla retliga qvinnan funnit sig trött af resans besvärligheter och i tid dragit sig tillbaka till sina rum. Hon hade gjort sina iakttagelser äfven hon. Det måste vara stora själar, dessa gossar. Ej en enda af deras kroppar hade funnit nåd inför hennes ögon. Derför var det, som hon första natten låg vaken länge, mycket länge och ensam. Hon tänkte på ett gammalt glömt ordspråk och trodde att det borde vara så: »*mens sana in corpore sano*», hvilket hon öfversatte med: en stor själ i en skön kropp.

* * *

Men vi hafva dröjt länge nog i Gropen. Luften förefaller oss osund dernere, genomtättad som den är af förtjusningens och retelsens ojemna andedrag. Gossarne förmå icke dricka mera, de se långtande på dörren, genom hvilken denna ovanliga uppenbarelse nyss försvunnit, och känna sig svartsjuka på hvarandra och på sig sjelfva. De gå sin väg en och en i sender, rädda att genom sällskap med någon utplåna det intryck, de fått och som de ej för allt i verlden skulle vilja förlora.

Ute är luften så ren som den någonsin kan bli det i en så pass stor stad som Stockholm. Blott några steg från Gropen hafva vi torget, på hvars säten vi kunna hvila ut en stund och, om vi äro elegiskt stämda, reflektera öfver saker och ting.

Det fans en gång äfven för oss en tid — o, hvad det nu är länge sedan — då vi hade ett barns rena tro på något verkligt rent och skönt. Hvarför skulle vi åldras? Hvarför skulle vår tro på det rena förintas? Hvarför skulle våra illusioner krossas; vår egen inre verld skakas i sina grundvalar för att sedan skapas om af verklighetens otympliga jernhänder? — Poesiens — diktkonsten, så vers som prosa — mål är det sköna. Hvad är skönt? Hvem vet det? — Kanske våra begrepp derom äro riktiga, men kanske äfven »unga Sveriges» äro det. Kanske den lilla qvinnan, som nu slumrar derborta i det stora hotellet skulle för oss och för Gropens stamkunder kunna gifva nyckeln till gatan. Låt om oss hoppas det!

Det fanns en gång äfven för oss en tid — o
 hvad det nu är länge sedan — då vi hade ett
 barnsrens till på något verkligt rent och skönt
 Hvar för sig skulle vi äldras? Hvar för sig skulle vår
 tro på det rena förintas? Hvar för sig skulle våra
 illusioner krossas; vår egen inre värld skakas i
 sine grundvalar för att sedan skapas om till verk-
 lighetens otvungna verklighet? — Poesiens —
 diktkonsten så vers som prosa — mål är det

Café noir.

— Thora!

— Kommer straaaxx!

Så ljud det i hvarje ögonblick på Café noir.
 Det lilla näpna »tossehofvedet» hade i sanning
 mycket att göra. — Var hon vacker? — Knap-
 past! Åtminstone icke på långt när så vacker
 som Augusta eller Johanna — hennes kamrater
 — men Thora hade en viss »piff» i sig, som gjorde
 henne till nummer ett bland kaféflickor i Stock-
 holm. Utan att öfverdrifva kan man säga, att
 det var hon, som drog kunderna till Café noir;
 ty annonsen: »Café noir, kaffe sådant man får
 det i Paris», var icke tillräckligt lockande.

Man gick till Café noir för Thoras skull.
 Man har alltid ett visst ändamål, då man besö-
 ker en restaurant. Ingen går t. ex. till Runan
 för flickornas skull, eller till Berns salong för
 att njuta af goda toddar. Nej, men väljer alltid
 sina lokaler och man kan i nio fall af tio på
 förhand gissa hvad den besökande ämnar requi-
 rera. Berns och Blanch äro lämpliga ställen för
 dem, som lida af svartsjuka och samvetsqual.
 Man bedöfvas ovilkorligen af musiken, af »un-

drets» prestationer — det må nu heta Miksa Horwath från Ungarn eller senor Brindis från Cuba — af folksorlet, af »konjakens» svafvelsyredunster, och slutligen af cigarrernas opiidof-ter. Till Operakällaren går man för att få njuta af lagmannens utmärkta biffstekar; till Berzelius för att träffa gamla bekanta; till Runan för att dryfta politik; till Rydberg för att sedan opåttalt kunna få peta sig i tänderna, utanför på trottoaren; till Grand — om man är literär — för att dyrka och dyrkas, eljes för att nå idiotsnobberiets kulminationspunkt; till W6 och Café anglais går man mera sällan. Som sagdt; man har alltid ett särskildt skäl hvarför man går till det eller det kaféet.

Och till Café noir gick man för Thoras skull. — Man gick; nu går man icke dit mera.

Men vi gå dock dit i afton för att göra våra studier, eller för att vid en eller par rykande toddar upplifva gamla minnen från den tid, då detta kafé var favoritstället för la jeunesse dorée i Stockholm.

Vi kasta en blick omkring oss och orientera oss så småningom. Man behöfver ej vistas der synnerligen länge förr än man känner sig hemmastadd. Marmorbord, schaggfåtöljer, nysilfverbrickor och gaskronor, se der hvad Café noir eger gemensamt med alla andra dylika ställen. Skilnaden består i ingenting egentligen, om den ej måhända skulle ligga just i egarinnornas och flickornas personligheter.

Café noir eges af fröken Hedvig och en frö-

ken till. Hedvig är ett fruntimmer, som naturen danat till herskarinna, det är därför hon med sådan värdighet för spiran i sin lilla stat. Ödet fogade sig villigt efter naturens vilja och satte henne i tillfälle att studera sin statskonst vid så utomordentliga institut, som t. ex. Bährs restaurant. Hon har tillbragt halfva sitt lif i caféernas unkna atmosfer; måhända kommer sig deraf hennes blekhet. Hon är i besittning af en imponerande majestätisk kroppslängd, som i förening med hennes till hälften stolta till hälften föraktliga blickar övilkorligt ingifva den besökanderespekt såväl för stället som för dess herskarinna. Då och då under qvällens lopp gör hon en rond genom Café noir, stel och högtidlig låter hon sina blickar öfverfara kunderna eller, om de saknas, de tomma borden. Med ett förnämt nedlåtande leende helsar hon en och annan af stamkunderna, hvilka endast i de mest höfviska ordalag våga tilltala henne. Med ytterligt förakt afvisar hon de yngre, som under drufvans inflytande djerfvas göra henne sin kur. Hon har redan hunnit öfver den period, i hvilken det manliga könet ännu anses vara något eftersträfvansvärdt. Deraf kommer sig hennes omsorg för flickorna. Hon är icke afundsjuk på dem för de kurtiser, för hvilka de äro utsatta i caféet; men hon vakar öfver dem för deras egen skull naturligtvis med om möjligt mer än moderlig omtänksamhet. Derför liknar också Café noir, då Hedvig gör »stora ronden» mera ett bönehus än ett tempel, dit man kommer för att offra åt Bacchus

och en fallen Venus. Vid denna rond förstumas gästerna, kurtisen med flickorna afstannar och caféet återtager icke sitt förra utseende förr än Hedvig åter dragit sig tillbaka till skänkrummet. Hon är beundransvärd vid denna rond, hennes ögon blixtra af tillfredsställelse, då hon ser borden upptagna, och med märkvärdig resignation emottager hon det intryck, som de icke upptagna borden aldrig kunna undgå att utöfva på en värdshusvärdinna.

Hennes kompanjon visar sig ytterst sällan och aldrig, då Hedvig är närvarande. Deri gör hon väl; hon skulle förlora alltför mycket på en jämförelse mellan de båda kompanjonerna. Sjuklig, liten och ändå mera blek än Hedvig förmår hon icke ingifva det intresse, som vanligen består på caféerna.

Kunderna på Café noir utgöras ej af någon särskild klass. Det är hvarken ett politiskt-konstnärsklass eller skråcafé. Beläget midt emot en målareakademi är det ju klart, att man alltid der kan träffa några unga målare; men ingen af dem skulle vilja gifva Café noir värdigheten af att vara deras permanenta församlingsrum. De unga konstnärerna gå ännu och vänta på sitt konstnärshus. Till dess hålla de till än här och än der, på Runan, i Gropen eller någon annanstades, och om de stundom träffas på Café noir så är det därför att akademien är så nära, att de utan fara att komma försent till lektionerna kunna i lugn och ro dröja vid sitt kaffe med konjak

till dess klockan fattas blott fem minuter i den bestämda timmen.

Gästerna erbjuda följaktligen ej här föremål för studier. Hur är det med flickorna? — Vi skola se till.

Augusta, Johanna, Zelma och hvad ni än heta, känna ni er icke glada och mera säkra nu, då ni ej ha Thora ibland er? Vackra äro ni, vackrare än Thora; men hvad var väl er skönhet mot hennes hufvud? Hur djerfdes ni att uppträda som medtäflarinnor med henne? Thora beherskade fullständigt Café noir. Lika omhuldad som hon blef af caféets egarinnor, blef hon af dess gäster, såväl stam- som de tillfälliga.

Man behöfde icke vara stamgäst på Café noir för att bli bekant med Thora. Redan vid första besöket stod man på förtrolig fot med henne. Hennes smakfullt sminkade ansigte med de klara ljusblåa ögonen, beskuggade af ett par fint svärtade ögonbryn, hennes lockiga hår, hvars naturliga färg fick träda i bakgrunden för ett vackert silfverhvitt puder, hennes själfmodellerade figur, innesluten inom en alltid smakfull dräkt, till hälften allvarlig, till hälften kostymartad, allt detta gjorde henne i stånd att frappa en icke alltför blaserad kund. Men hon egde utom detta ännu andra egenskaper, som än mera förhöjde hennes behag, nemligen ett utmärkt förstånd och en fyndighet, som aldrig förnekade sig.

»Lefve friheten och Thora med den!» se der det valspråk, hon så troget och så gerna — o, ja, så gerna — följde. Ja, hon var verkligen fri,

allför fri — och hvarför skulle hon icke vara det? Hon var ju ung, glad och vacker. Tillräckligt vacker för att med en liten tillsats af sentimentalt koketteri kunna göra hvilken yngling som helst förälskad i sig på fullt allvar tillräckligt pikant för att med sin skalkaktighet kunna väcka en smula åtrå äfven hos den mest blaserade; hvarför skulle hon då icke sjelf njuta af den åtrå eller den kärlek, hon förmådde väcka till lif hos sina beundrare? Hos Thora hade oskuld varit ett fel, en oförlätlig enfald, hos henne var just sjelfva lasten en dygd, och så tänkte hon äfven sjelf. Hon var nog praktisk att låta öfvertala sig med gåfvor; men hon var äfven så pass mycket qvinna, att hon understundom kunde skänka bort sig. Det var ju naturligt att hon måste hafva haft många äfventyr, att hon ännu hade sådana och att de så att säga utgjorde ett lifsvilkor för henne. Ah, dessa förtjusande äfventyr, som alla rörde sig kring det evigt unga temat: kärlek! De voro ej sig lika dessa äfventyr; Thora älskade omvexling. Man fann bland dem sådana, som voro så allvarligt rörande, att en liten öfverspänd pensionsflicka helt säkert gråtit af medlidande, om hon hört dem. Andra voro af sådan halt att samma lilla pensionsfröken visat en harmens rodnad vid åhörandet af dem, hur gerna hon kanhända än önskade sig varit i Thoras ställe. Och åter andra, der förstånd och kärlek voro så innerligt förenade, att samma sentimentala blyga lilla dam måhända föredragit båda de andra slagen af äf-

ventyr framför detta tredje slag. — Och medan vi, läsaren och författaren, sitta här framför den småningom afsvalnande toddyn kunna vi tänka oss originalet framför oss, och draga oss till minnes några af de äfventyr, hvori denna danska flicka, i sanning mönstret för caféflickor, varit hjeltinnan.

Han kom in på Café noir en eftermiddag. Det var en af dessa härliga vårdagar, då solen redan hunnit utsträcka sin verksamhet till klockan sju på aftonen. Han hade sett många andra caféflickor förut. Thora var ej någon nyhet för honom, hon blott talade danska — det var alltsammans. Han kom för att dricka sitt kaffe ur dessa små förtjusande kinesiska koppar, hvilka ega förmågan att göra den svarta drycken dubbel smakligare. Och medan han drack, inträdde skymningen, den nedgående solen skänkte jorden sin sista eldiga slängkyss och förnimmelsen af denna glödande skänk förlänade åt rummet på noir ett detta mystiska skimrande ljus, som genomtränger en och kommer en att törsta, längta efter kärlek, då blotta åsynen af ett qvinnligt väsen försätter blodet i starkare fart, hjertat i häftigare klappning.

Men han, han tänkte icke på allt detta. Beslutsamt tog han sin hatt. — Får jag betala! — Ah, din björn! — det var en tanke blott.

— Man ignorerade icke ostraffadt den näpna danskan, och i ord uttryckte hon sin tanke:

— Hvad, skal de reden gå?

— Ja, här är dessutom för mörkt att stanna längre.

— Men, kan då icke jeg lyse dem litet op?

Ack, hvem kunde motstå den blick, som förklarade dessa ord? Hon hade vunnit. De voro snart bekanta. Och snart, alltför fort hade det gått, älskade de hvarandra öfver all beskrifning.

Han hette Rudolf och var ännu icke — men hoppades blifva — student. Han var i den behagliga åldern mellan 17 och 20 år, en ålder, då ännu den ungdomliga naiviteten kämpar mot försöken att visa sig manlig. Hur gammal hon var, visste ingen, ej ens hon sjelf. De voro båda barnsligt lyckliga, så lyckliga som trots något förälskadt par på hela jorden. Han älskade på allvar, hon af en nyck. Han var varm och eldig, hon smäktande i sin genkärlek. Voro de skiljda åt för en stund, så helsade de hvarandra vid återseendet som om ett helt århundrade förflutit sedan de sist träffade hvarandra. Han gjorde allt hvad hon önskade, och hon tycktes gilla allt hvad han gjorde efter hennes önskan. Deras lycka var verkligen fullkomlig. Ingen af dem tänkte på giftermål. Thora tillhörde ju det slag af flickor, som aldrig med äktenskapets jernbojor låta fjettra sig för hela lifvet. Han å sin sida kände behof af en älskarinna; men visste ej rätt hur han skulle gå till väga för att nå sitt mål. Hon fann till en början ett stort nöje i

att reta upp hans fantasi till en höjd, då han började skälfva i hela kroppen; men då släppte hon honom ifrån sig. I stället för den njutning han hungrade efter erfor han något så isande tomt, att han var tvungen att börja från början igen nästa morgon. Till slut hade hon fått honom så långt, att han fullt och fast trodde henne vara en aktningvärd flicka, som blott af ett ödets grofva misstag kastats in i cafélifvet. En förälskad yngling är alltid öfvertygad att föremålet för hans kärlek är okränk, vore hon än i världens åsyn lika lastbar som den värsta gattymyf. Han ändrade nu så småningom ton och Thora började på allvar frukta att hans kärlek skulle öfvergå till endast en kall känsla af högaktning, och som hon ej hade behof af att någon högaktade henne men så mycket mer behof af kärlek, beslöt hon sig för att vara medgörlig. Nu kom det ena missförståndet efter det andra. Nu, när hon ville, hade han blifvit för blyg att gifva henne tillfälle att öfverlemna sig. Han var till och med för blyg att förstå hennes inviter, hvilka dock voro rätt tydliga. En gång, blott en enda gång gjorde han ett tafatt försök och olyckligtvis var det just den natten omöjligt för henne att taga emot herrfrämmande. Hon hade skäl att vredgas på naturen, som ej tillät henne göra det hon så ifrigt längtade efter. Nu måste hon ju afskeda honom. Han hade följt henne hem från Café noir. Det var långt lidet på natten, då de stodo i begrepp att säga hvarandra farväl utanför Thoras port.

— Hvad, klockan är redan ett, och jag som glömt portnyckeln.

— Nå, så bulta upp husets folk då.

— Omöjligt, ingen skall höra mig.

— Då får du gå på något hotell.

— Lika omöjligt.

— Hvarför?

— Det kan jag ej säga dig.

— Schafskopf! — Då Thora blef ond kryddade hon gärna sitt tal med en liten tysk ed.

Hon svarade ej mera. Hastigare än tanken var hon på andra sidan om porten och Rudolf stod der tafatt och kärleksvarm med Thoras portemonnä i handen.

— Jag måtte misstagit mig på denna flicka, tänkte han, som omöjligt kunde ana orsaken till hennes ovänlighet. För att reparera saken gick han dagen derpå till sin vän versmakaren och bad denne pränta något vackert, som kunde vara egnadt att åter försona den omedgörliga sköna. Vännen versmakarn läste upp några versar, som tycktes diktade endast för Thora. Och så lofvade han att skriva ett par till och att i rundskrift pränta dem på ett ark royal-velin samt sjelf ombesörja att brevet kom i Thorashänder. Rudolf tackade sin vän och gick hem förtjust utan att ana hvilken spjufver versmakarn var.

Nästa gång han kom in på Café noir ville ej Thora ens se åt honom. De andra flickorna serverade honom och han drack för att trösta sig till dess hela caféet föreföll honom vara ett

helt planetsystem, som vred sig rundt kring en sol af gaslägor. Tobaksmolnen voro nog tätare för att tjena honom till bädd, men han ville icke ligga ensam der, han längtade efter henne, som i afton visade sig så grym mot honom. Plötsligt delade sig molnen och en vredgad engels hufvud syntes. Två stora vackra ögon betraktade honom skarpt, en förtjusande mun lög emot honom, men så föraktligt att han knappast kände igen densamma, en liten fin pudrad panna lade sig i djupa rynkor och det var denna engel, som frågade honom hvad meningen var med:

»Bara se», ack hvilken plåga!

När man kyssa vill ditt hår.

Sköna Thora, törs jag fråga,

Om en lock af det jag får?

Och din panna är ett fäste,

Eller eden, om du vill,

Der Cupido byggt sitt näste,

Kan du säga nej dertill?

Dina ögon? — Jo, nu vet jag

Äro liksom diamant,

Lika klara, lika skarpa,

Mera värda — det är sant.

Dina läppar, purpuröda,

Gropen i din haka sen

Idel skönhet synes flöda

I ditt yttre, Thora — men

Litet bläck jag kom att spilla,
 Slumpens verk det var till slut.
 Sköna Thora, tag ej illa
 Men så ser ditt inre ut.

Den spjufvern till versmakare! Nu hade han ohjelpigt skiljt två älskande från hvarandra. Det forna förhållandet mellan Thora och Rudolf återställdes aldrig, aldrig mera.

* * *

Nå, min lilla, snälla pensionsfröken, hvad säger ni nu? Var icke denna historia så ren, så genomandad af den mest glödande otillfredsställda kärlek, att ni sjelf känt er rörd deraf? Låt vara att vår lilla danska lät sig ledas af en nyck; men blef hon kanske icke hårdt nog straffad, då, när ändtligen hennes hjerta började röras, den unge mannen var för blyg att våga, hvad hvarje man i hans ställe skulle gjort. Och, icke sant, ni gillar ju henne, då hon icke sjelf ville proponera hvad hon väntade och önskade af honom snart sagdt hvarje stund. Ni ruskar på ert lilla hufvud! Ni tror icke Thora om så mycket godt; men det bevisar blott att ni ej känner det lilla tossehofvedets karakter. — Ja, der fans verkligen hopade en märkvärdig samling inkonsequenser i denna lilla varelses hjerta. Samma sedesamma flicka är äfven hjeltinnan i kommande utkast. Ni lär då känna henne från en annan sida och det redan berättade skall då förefalla er ändå otroligare. Om ni är rädd att

rodna, läs det då i smyg i er jungfruliga sof-kammare, var öfvertygad att det ej skall skada er gloria af oskuld, hvilken jag är säker på omstrålar er med samma klara, milda sken som hvilken som helst liten romanuppslappad pensionsfrökens oskuldsgloria.

* * *

Thora hade varit »artist». Hon begagnade alltid denna titel på sina visitkort. Hon hade uppträdt i sjelfva Köpenhamn, hade derifrån medfört sina danska visor till de större landsortsstäderna i vårt land och förfört ynglingarne i de mindre städerna, der det ännu fans några ynglingar att förföra. Hvarhelst den Thespiskärria, hvarpå hon åkte, stannade, förvärfvade hon sig vänner och beundrare. Lika tacksam som publiken var mot henne var hon mot den. Från varietéestråden nickade hon lika gladt, lika vänligt mot alla, det var henne likgiltigt i hvad ställning eller förmögenhet han befann sig. Hon skänkte bort kyssar i klädloggen åt alla, som besvärade sig med att sticka sitt hufvud genom klädrummets fönster, hon lät sig bjudas på supé af den, som först anmälde sig villig dertill; det var hennes sätt att visa sig tacksam mot publiken. Många voro de händer hon tryckt, de läppar, som vidrört hennes, och många voro de ungarlarum, hon under skydd af nattens mörker besökt. Och häri låg väl hvarken något ondt eller ovanligt. Det händer så mycket på resor, och mer än an-

dra människor är en ung, vacker, glad och lätt-sinnig varietésångerska utsatt för att mötas af händelser, som hon visst icke skulle vilja undgå, ifall detta kunde låta sig göra.

Så hade det händt att Thora »gasterat» i en liten stad, så liten att vi ej anse oss behöfva minnas dess namn; men dock tillräckligt stor för att kunna låta ett fyra personer stort varietésällskap uppträda der i hela fjorton dagar utan att göra förlust på affären. Och så hände det sig vidare att en ung man sagt till henne, då hon reste från den lilla staden:

— Härnäst du far igenom vår lilla stad kom ihåg mig, min lilla ungarlsboning står alltid dig öppen.

Och så hade hon offrat en flyktig tanke på den unge mannens lilla trefliga våning, en tre fyra rum, lagom stor för två, sedan hade hon svarat »ja», och rest.

Hon reste. Det blef just vid denna tid svårt att draga sig fram någorlunda hyggligt för de stackars varietékonstnärerna. Publiken — till och med varietépubliken — hade fallit offer för en slags öfverförfining. Den hade tydligen fått för mycket till lifs af alla arter varietéprestationer. Allt, det mest märkvärdiga, det ännu osedda, det mest öfverträffade hade den sett; allt hade den hört, och följdén häraf hade blifvit att den stegrat sina fordringar, att det var hardt när omöjligt att tillfredsställa dem. Under dessa bistra tider gjorde Thora ingen lycka. Intet engagement stod att få, hur lågt hon än stälde sina

gage-anspråk. — Då öfvergaf hon det brokiga lifvet på varietétiljorna och reste till Stockholm, der hon blef den mest förtjusande af alla våra caféflickor.

Men hon saknade det forna uppsluppna lifvet. Hon kände sig mera bunden, på Café noir än hon känt sig i varieté-Thalias tjenst. Det var henne motbjudande att passa upp på andra, då hon var van att sjelf blifva upppassad. Hon trodde sig ha gått ett steg baklänges och beslöt att vid första lämpliga tillfälle åter bestiga thespiskärran. Detta tillfälle lät dock vänta på sig. Det dröjde länge, mycket länge innan passage-rarne på dessa osäkra fordon makade åt sig så pass mycket, att hon kunde få en plats med på kärran. Våren, sommaren, hösten och vintern gingo, utan att någon utsigt yppades, och dock var hennes önskan så brinnande allvarlig. Det var ett helt år som gått, och hon började nu frukta att hon aldrig skulle kunna förverkliga sin dröm. Så kom våren. Ljusgrön och varm gjorde den allt nytt, nytt blef det i skogen, nytt hopp födde den hos människorna och för Thora visade den nya utsigter. Glad lemnade hon Café noir för att åter resa, uppträda, tjusa och applåderas. Hon hade fått engagement och — tänk så eget ödet kan foga det — just i den lilla staden, der den unge mannen bodde, som bjudit henne att för någon tid dela hans engkarlsboning.

Hennes första konstnärsutflykt tycktes börjas under de mest hoppingifvande auspicer. Hon

kom till den lilla staden, just då den höll på att göra förberedelser till en maskerad, med hvilken man tänkt låta säsongen kulminera. Thora ville naturligtvis vara med och för att få en kavaljer beslöt hon att vända sig till den unge mannen, som bedt henne vara välkommen till sig. Han bodde ännu qvar och hans våning såg ännu utifrån lika inbjudande ut som förr i tiden. Hon besinnade sig icke länge. Hon tog på sig en den allra näpnaste resdräkt och lät lasta sina koffertar på en vagn, hvarpå det bar i väg till den unge mannen.

Just medan hon var på väg, satt den unge mannen i sin våning och väntade sin svägerska och svärmor. En stor förändring hade skett. Den unge mannen hade glömt Thora och alla hennes likar och funnit ett länge sökt lugn i sin nuvarande hustrus armar. Tänk eder blott den unge mannens förskräckelse och hans hustrus förvåning, då i stället för de väntade släktin-garne en ung extravagant dam anmälde sig. — Jag är förlorad! tänkte den unge mannen, som genast igenkände sin vackra väninna från fjor-året. Thora fattade genast situationen, hon för-stod att den unga kvinnan vid hans sida var hans hustru, och hennes medlidande med den unge mannens minst sagdt oangenäma belägen-het segrade öfver förgelsen öfver hennes egen misräkning. Hon beslöt att sjelf reparera eller om möjligt förekomma ett missförstånd mellan de nygifta. Kusken hade emellertid burit upp koffertarne.

Utan att betänka sig länge vände sig Thora till den unga frun.

— Min fru, jag har kommit till S... med anledning af den blifvande maskeraden och medför från åtskilliga kostymmagasiner i Stockholm och Köpenhamn ett utvaldt lager af kostymer, hvilket står helt och hållet till er tjenst. Ni behöfver blott välja.

— Men, min fröken, jag förstår icke — invände den förlägne maken.

Thora kastade en genomträngande blick på honom: »det är du, som skall fortfara, om du vill, att jag skall hjälpa dig.»

Den unge mannen återvann snart sin fattning och som han i Stockholm sett åtskilliga demi-monde pjeser visste han någorlunda hur han skulle fortsätta.

— Min engel, sade han till sin hustru, efter tillfälle gifves dertill, tillåter jag dig att välja det som mest behagar dig bland alla dessa kostymer, öfvertygad att din egen smak skall göra dig till maskeradens drottning i morgon.

Och nu packades alla Thoras chansonetteklädningar upp. Der funnos långa klädningar till hennes anständiga visor, korta till hennes ingenue och naiva, de bardörkostymer till hennes oanständiga, och alla drägterna voro så fraischa, att man lätt kunde taga dem för nya. Den unga hustrun, som med en äkta liten landsortsgås' inskränkta uppfattningsförmåga ej förmådde genomtränga sammanhanget, lät så lätt lura sig. Hon utvalde en i hennes tycke utomordentlig

kostym och tillät utan en gnista af svartsjuka sin man att hjälpa pseudo-modisten att anskaffa bostad åt denna. Här i denna bostad öfversvalade den nygifte makens tacksamhet, han kysste henne, tryckte henne ömt, alltför ömt, i sin famn, och om han kom för sent hem den natten berodde detta derpå att han i sin stora tacksamhet råkade ta miste om sängkammare. De skratade tillsammans åt det lustiga äfventyret, åt »gåsen», åt den ömsesidiga förlägenhet, som varit rådande hos alla tre, och mellan skrattsalfvorna njöto de i fullaste mått af den högsta sinliga kärleks njutningar.

Dagen derpå skickade Thora räkningen till den unge mannen, som ej vågade pruta hvarken på kostymens pris eller det gage, som blifvit henne lofvadt vid stadens varietéscen. Ty hennes uppträdande der nu efter den famösa kostymhistorien hade kanske varit mindre angenämt för honom. Ett nöje kunde hon dock icke neka sig, och det var att deltaga i maskeradens blott för att visa den lilla landsortsgåsen att denna ej haft just den allra bästa smak att välja.

Med denna debut slutade hennes konstnärsera. Det fans intet engagement att tillgå i stället för det, hon nu ej kunde åtaga sig i den lilla staden, och fyra dagar derefter serverade hon åter på Café noir i Stockholm, der hon ej gjorde någon hemlighet alls af den rol, hon så väl spelat i en viss liten stad långt bort från Stockholm.

Nu hette det åter, och skulle kanske ännu länge ljuda i hennes öron:

— Kommer strax! —
 Hon tröstade sig dock med hoppet.
 Som jag vet, att ni i största ensamhet läst denna del af min studie från Café noir, skulle det vara högst ogranlaga af mig att fråga hvad ni tänkte vid genomläsandet. Jag vet ju att harmens rodnad skulle betäcka ert ansigte och göra det ännu vackrare, jag vet att ni otåligt skulle stampat med er lilla fot i marken och med ett föraktligt uppdragande af ena mungipan sprungit ifrån er näsvisse intervieware och låtit honom få stå der med skammen öfver sin påflugenhets. Derför forskar jag ej. Jag vet att ni på sin höjd omtalar edra intryck för edra pensionskamrater under rasterna mellan lektionstimmarne i bibliska historien och antropologien. Möjligen kan jag af någon af edra kamrater få veta hvad jag önskar; ty ser ni ert omdöme är af största vikt för mig, om jag någonsin genom ett kommande arbete skall lyckas försona mig med er. — Vi komma nu till den förståndiga och beräknande Thora. Mina tankar gälde er, min fröken. För-låt mig, jag måste nu egna dem åt min utomordentlige vän, läsaren, som kanske just nu funderar på, hvarför jag midt i mina erinringar afbryter mig och tystnar. Icke vet min vän, att jag

idå slites mellan hoppet att kunna behaga er, om än aldrig så litet, och fruktan att kunna sårade edra känslor, kanske ohjelpigt.

Vinden hven omkring husknutarna och hvarje väderil kom den arma Charlier att skälftva af köld, der han stod tätt tryckande sig intill husväggen nedanför Thoras fönster. Han väntade på timplaget, då han skulle bli insläppt. Framför och bakom sig hade han den mörka folktomma gatan, hvars lugn stördes blott af en och annan nattvandrare eller några glädjeflickor, som ännu gjorde ansträngningar för att få följa någon herre till närmaste hotell, måhända för att derigenom se sitt brödbekymmer för närmaste dag afhjelpat, — man känner aldrig rätt motiven hos samhällets olycksbarn. Hvad brydde sig Charlier om glädjeflickorna, när de, då de gingo förbi honom, sökte locka honom med sig genom de mest vältaliga åtbörder? Der, innanför fönstret, hade han sin flicka, och han var icke svartsjuk på henne nu, fast än han var säker på att hon hade »gamle farbror» hos sig. Det var ju ändå han sjelf, som — om han också visserligen ej velat det — dock gifvit sitt samtycke till hvad som skedde. Han hade endast sig sjelf att beklaga, endast sig sjelf att förarga sig öfver. — Det var ej hans skuld, att Thora lemnat Café noir. Hon hade gjort det, oemotståndligt ledd af lusten att åter klädd i trikäer få se en skara

halfrusiga herrar framför sig. Hon ville åter bli hvad hon varit före sin Café-noir-sejour. Hon hade återgått till det gamla, brokiga varietélifvet. Det var så roligt att från den gungande osäkra varietéestraden se herrarne der nedanför, att höra deras oblyga skämtsamma anspelningar, att inandas de spirituösa ångorna, att läsa alla de om famntag bedjande blickarne och — att få applåder. — Ett konstnärslif! — Ja, så trodde hon sjelf åtminstone, det var hennes öfvertygelse, hennes dröm, som hon nu förverkligat. Hon uppträdde i Alhamra konsertsalong. Der hade hon lärt känna mr Charlier. Hvem var han och hvilket land hade sett honom födas? Hvilket var hans verkliga namn och hvilka voro hans föregående öden? Liksom alla sina kamrater var han kosmopolit, se der ett svar, som gjorde alla öfriga frågor obehöfliga. Hvad frågade väl Thora efter hans verkliga namn, hans föregående öden eller hans fädernesland? Han var artist liksom hon, var ensam — åtminstone för tillfället — liksom hon, var vacker liksom hon, och så uppträdde de ju på samma teater. Han var ormmenniska, ett »anatomiskt vidunder», och hon sjöng:

»Det var en afton paa Tivoli,

I salig Karstensens dage,» etc.

Han var vacker, behöfdes det då egentligen något mera? Smidig och vig ända till otrolighet, stark och dertill lika glad och fri i sitt sätt som trots någon »bohèmien», kunde han icke undgå att behaga henne, som nu ej egde någon

annan tanke, än att så länge som möjligt få fortsätta sitt »konstnärsskap.» Genom honom trodde hon sig kunna komma ett långt stycke framåt på banan, och det var därför det var honom tillåtet att få slingra sig likt en lindorm kring Thoras jungfruliga former. De hade blifvit engagerade nästan samtidigt, förälskade i hvarandra på samma gång, de förtärde sina inkomster tillsammans och — bedrogo hvarandra med den älskvärda uppriktigheten hos två älskande, som icke mera kunna blifva svartsjuka på hvarandra. Det var en lycklig tid dessa fjorton dagar — så länge varade engagementet — men »ils sont passés ces beaux jours de fêtes.» Snart voro de fjorton dagarne slut, och hvarthän sedan? Man skulle resa, ja visst! — Men hvar? och hvar få penningar ifrån? —

Inför de största svårigheter står kvinnan alltid lugn och eftersinnande. Det är ett af hennes många företräden framför mannen. Hon uppfattar hindrens art och misströstar aldrig om att kunna öfvervinna dem. Medan han ännu tänker, har hon redan handlat. Hon ser utvägar och räddning, der mannen ger allt hopp på båten och öfverlemnar sig åt rådlös förtviflan. Just i det ögonblick, då mannen är i stånd att begå de största dumheter, är kvinnan redan i fart med att å nyo lappa upp den svunna lyckan.

— Jag skall skaffa penningar, hade hon sagt. Och han anade nog på hvad sätt hon skulle kunna anskaffa sådana. Det skulle ej komma att kosta henne mycket besvär. Hon behöfde

ej ens stiga upp ur sin mjuka säng för att förvärfva sig den erforderliga reskassan för dem bägge. »Gamle farbror», som Thora benämde en af sina tillbedjare från Café noir, var en gammal eländig cyniker, som skulle betala hvad som helst för ett famntag. På honom räknade hon närmast och han visade sig också vara ett slags räddande engel — man kan ju också säga faun. —

Den stackars Charlier! Han bodde ej någonstädes för närvarande. De skulle resa i morgon, det var den sista ännu återstående bristen i reskassan, som nu inhöstades der innanför fönsterluckorna, hvilka icke voro nog tätt åtslutna för att hindra ljudet derifrån att på samma gång som en smal ljusstrimma tränga ut i det fria. Men den smala ljusstrimman förmådde icke värma eller upplysa honom, ljudet egde icke kraft nog att lugna och trösta honom. Han kände sig illa till mods der han stod. Det föreföll honom likom om en släng af svartsjuka skulle kommit öfver honom. Han var icke riktigt sig sjelf i detta ögonblick, han föraktade sin blifvande reskamrat och dock måste han urskulda henne, hon handlade ju endast af en ren nödvändighet. — Men ändå! — Det trängde but alldeles för mycket ljus ur denna springa mellan fönsterluckorna. Det bländade honom och hindrade honom att se hvad som föregick derinne. Han både ville och ville icke se hvad de två hade för sig. Det trängde äfven för mycket ljud ut till honom. Han hörde i »gamle farbrors» röst och Thoras,

och hans hade bra gerna velat höra hvarje ord de sade. De voro glada derinne. Det äcklade honom, när han hörde henne skratta, det lät icke konstladt eller tvunget, det var verkligen hennes glada naturliga skratt, hur kunde det vara möjligt, att hon fann behag i denne gamle cynikers sällskap. De klingade med hvarandra, de drucko måhända champagne. Ack, om han hade haft blott ett glas vanligt öl att släcka sin törst med, som väntan derutanför gjorde brännhet och outhärdlig. Men var hon icke snart färdig med »gamlen», skulle han kanske stanna hela natten? Lemnade han qvar något åt den stackars väntande, som i mån af hvad han hörde genom springan mellan fönsterrutorna retades upp till en betänkelig grad af sinlighet. Ah, nu släcktes lampan derinne. Charlier tryckte ansigtet tätt intill fönstret i ett ögonblick af ytterlig själsspänning. Plötsligt kände han att det gaf vika och en varm, unken luft uppvärmdde hans ansigte. Dragrutån hade gifvit vika för påtryckningen. De derinne läto icke störa sig. Måhända hade de icke hört det sakta gnisslande, då rutån öppnades. Det glada sorlet af glasens klingande, skratten och rösterna hade tystnat; nu hördes endast feberaktiga afbrutna hviskningar blandade med ett lätt frasande af något, som tycktes falla till golvet. Man klädde visst af sig derinne. Och allt detta måste den arme Charlier höra. Hans mått var dock ännu icke rågad. Nu nådde ljud hans öron, ljud, som skulle gjort en annan älskare än ormmenniskan utom sig af raseri.

Omsider hörde Charlier dem taga afsked af hvarandra, hörde dörren öppnas och såg den gamle cynikern försvinna.

— Charlier, har du väntat länge?

Han svarade icke, han var vid dåligt lynne.

— Ser du, Charlier!

Det var penningar, mycket penningar. Han klarnade åter upp, tog den lilla skökan i sitt knä, kallade henne sin hustru, kysste hennes ögon, och fann hennes ansigte ännu vackrare än förut under hennes oordnade, puderbestänkta lockar. Och hon hade redan glömt »den gamle» och den afsmak han ingifvit henne.

Nu voro de båda glada som ett par barn, som ej visste af något ondt. Nu tömde de tillsammans, den champagne, som »gamlen» lemnat, sedan packade de in sina tillhörigheter för att ha allt i ordning till morgondagen, då de skulle lemna Stockholm för att på andra platser följa det mål, de nu under champagnens inflytande öfverröstade hvarandra med:

— Och så skola vi göra lycka!

— Ja, och få applåder!

— Och högt engagement!

Och så började de räkna penningarna. Det var mer än som behöfdes till resan. De hade nog för att ej nödgas taga emot det första, som bjödes dem på deras konstnärsresa.

— Nu sofva vi eller hur?

— »Hur» först, vi sofva sedan!

— Jag älskar dig, Thora!

— För det jag är vacker?

— Nej, därför att du är en präktig flicka, en klok flicka, som förstår att beräkna, som ej med blygheten hos en enfaldig gås låter de tillfällena, som gifvas att reda sig ur en iråkad klämma gå förlorade.

Och sedan älskade de hvarandra, ingen blyghet, intet spår af svartsjuka. Han afgudade henne i detta ögonblick, inför honom var hon nu fullkomlig.

Och ändå var hon i denna natt den fulaste lilla Thora, vi kunnat tänka oss.

* * *

Allt kallare blifva våra toddar, älskvärda läsare, allt senare blir qvällen. Hedvig går redan genom schweitzeriets rum, majestätiskt bjudande de ännu kvarvarande att skynda sig, om de vilja envisas med att till sista droppen tömma, hvad de reqvirerat. Klockan är tolf, nu få endast stamkunderna genom verkliga underverk af öfvertalningskonst, på sin höjd en half porter, om de högtidligen lofva att tömma den med samma. Så der ja, nu hafva vi druckit ur, låt oss gå! Hedvig griper ju annars till de mera verksamma medlen. Hennes stolta blickar äro icke längre nog; nu kommer det stora praktexemplaret af hund, Lord, och der borta i dörröppningen synes katten, den svarte Peter, gnistra med sina gröna ögon. Låt oss gå, snart är caféet förvandladt till ett menageri, der svin till och med icke fattas.

Ännu en gång, lilla romanläsande tös, vädjar jag till er. Ni som går i flickskolan i samma hus som Café noir, ni som ej har en aning om hvad som vid denna sena timme passerar i rummen af hotellet midt emot er läroanstalt, hvad tänker ni väl om hvad jag nu senast berättat? Icke sant ni föredrager ju både den sedesamma och den lättsinniga Thora framför den kloka, beräknande Thora? —

Ja, visste jag icke det!

i sammanhang med balsalongerna, det man kan
 gå. Näst, låt vara att man icke kan gå på så
 dans balar som Alhambra och Mosebacke erbjuda.
 Men att man gör det är säkert, ty dessa balar
 äro dock — säga hvad man vill — mycket gott-
 tade. Äro de icke vid mera betydande än till
 och med höfbalerna? Tyvärr är det väl som fattas
 uniformer. Även så, för man på dessa balar
 alltid två eller tre polskonsstigar i paraduniform.

III.

»Muff»

Stockholm är lycklig, Stockholm dansar!
 Säsongen är inne och nu dansas det hvarje afton
 i nästan hvarje hus. Det dansas i konungabor-
 gen hos konung Oscar, en tråkig, stel och pom-
 pös bal. Det dansas hos den cessionsmessige
 grosshandlaren, en dubbelmillionärs luxuösa bal.
 Det dansas hos den fattigaste arbetarfamilj, en
 uppsluppen tvåparsbal omkring bränvinskruset.
 Det dansas på årsfesterna hos Stockholms alla
 tjugutusen ördnar och föreningar ifrån »Amaran-
 ten» och »Innocensen» ända ned till »Blompottan».
 Huru många ben tröra sig icke, huru många mans-
 armar slingra sig icke fräckt omkring smärta
 jungfruliga midjor, huru många kyssar utdelas,
 stjälas eller gifvas icke i smårummen? Öfver-
 allt dansas det, hvarhelst det finnes en lokal stor
 nog att rymma flera än ett par. Och dess bättre
 eger Stockholm tillräckligt många balsalar. Der
 dansas på W6, Börsen, Grand hotel, Fenix, der
 dansas på Mosebacke, Ladugårdslandsteatern och
 Alhambra. Kan man mer begära?
 Ack, rynka icke på näsan, jag ber, derföre
 att jag råkade nämna de tre expositionslokalerna,

i sammanhang med balsalongerna, »dit man kan gå». Nåja, låt vara att man icke kan gå på sådana baler som Alhambra och Mosebacke erbjuda. Men att »man går dit» är säkert; ty dessa baler äro dock — säga hvad man vill — mycket gouterade. Äro de icke vida mera beryktade än till och med hofbalerna? Hvad är det väl som fattas, uniformer? Äfven sådane ser man på dessa baler, alltid två eller tre poliskonstaplar i paraduniform. Och hvem kan neka till att det är roligt der? Hvem kan väl hålla sig allvarsam och nykter på en sådan bal?

Se blott på den lilla sömmerskan med hvilken ifver hon studerar de mångfärgade affscherna på gathörnen, hvilka tillkännagifva den stora »finfina» kostymbalen på Mosebacke eller Alhambra. Hör blott med hvilken ifver gatnymfen öfvertalar sin »fästman» att skaffa henne kostymen, hon vill sjelf betala den blott han söker upp något riktigt »stiligt» åt henne. Hör blott med hvilket illa doldt begär löjtnantsnobben så der helt å propos säger åt sin kamrat: »det är »muff» på Alhambra i qväll, skola vi gå dit sedan baln hos friherrinnan X är slut?» och hör huru uselt kamraten spelar blasé, då han svarar; »nä ja, hvarför inte fast än jag för min del är trött på allt hvad muffbaler heter, men vi kunna ju gå dit för att få oss en flaska punsch?» Behöfves det ännu flera bevis? Dessa baler äro mycket gouterade. Paris har sina »Chateau-rouge», »Mabille» och »Chaumiére». Vi hafva våra, Mosebacke, Ladugårdslandsteatern och Alhambra. Men så är

det ej för intet heller, vi blifvit kallade »Nordens fransmän».

Om vi skulle gå ut till Alhambra? Der är kostymbal i qväll. Vi behöfva ju ej gå dit före klockan elfva. Det är rätta tiden att besöka detta slags baler. Det är först nu den rätta kostymbalsstämningen börjar infinna sig der. Inga onödiga arrangemanger ha blifvit gjorda för af tonens fest. Den lilla eleganta konsertsalongen är alltid lika färdig att emottaga sina gäster, man behöfver blott sopa golvet och öppna dörarna. Vid ingången sitter en vaktmästare och säljer biljetter och småler ytterst smickrad åt hvar och en, som förvånas öfver hans förvillande likhet med Jörgen. Damerna ha med sann qvinnlig omtänksamhet försett sig med biljetter förut, men samtliga kavaljererna betala först vid inträdet. En och annan finner entréen väl dyr och betalar efter eget godfinnande, om han förstått att lägga sina ord om vaktmästarens utseende riktigt vackert. En stor rödhårig herre misslyckas totalt och måste antingen betala biljettens en gång bestämda pris eller också gå sin väg. Han synes icke vara synnerligt böjd för någondera delen, utan svär på att han för det första skall in utan att betala ett öre och för det andra dugtigt skall genompryglä vaktmästaren, då balen är slut, och med dessa fruktansvärda löften aflägsnar han sig. Vi betala naturligtvis utan några invändningar den entrée man fordrar af oss och inträda.

Den första, som möter oss inne i salongen

är den rödhåriga herrn, hvilken för alla högt omtalar huru han sluppit in och sedan af pur hämdlystnad mot vaktmästaren ställer till den ena oredan efter den andra. En bråkmakare är ett oundgängligt tillbehör till dessa baler.

Ljussken, värme och afskyvärda mysk- och patchoulylukter strömma emot oss. Musiken ljuder från scenen. Här spelas blott de populäraste slagdängorna, som de spelande lärt sig efter gehör och som de nu spela utantill. För skams skull begagna de dock notställare och för syns skull hafva de äfven ett nothäfte framför sig. — Låt oss i alla fall försöka se saken i ett visst romantiskt skimmer och vi skola helt säkert få mera roligt. Lyssna till skrattet och drick några glas punsch — champagnen har ännu icke förrirat sig hit — och se sedan saken med ögon, som kunna glädja sig åt det glittrande skalet. — Illusion! — Ack, hvad gör det? Vi veta ju huru grått, huru matt, huru blekt och förvissnadt allt skulle blifva om dagsljuset plötsligt inbröte genom detta tak, huru malätet och maskstunget allt då skulle se ut — sammeten, guldets, speglarna och qvinnorna sjefva. Men det är ju natt och gasskenet utgjuter sitt bedrägliga skimmer öfver de dansande. Låtom oss bli en liten smula sentimental i vår ton och säga: Detta är Strauss' hem, och dessa sköna yppiga qvinnor, som ligga uti de röda schaggfåtöljerna äro hans baccantinor. Låtom oss säga vidare: Här är allt ljus, doft och njutning, och låtom oss så fortfara en stund bortåt i samma ton.

Vi skola beskrifva en muffbal och så dela vi ämnet i två delar; först balen och accessorierna härtill låna vi ur »tusen och en natt», sedan »muffen» och de nödiga attributerna få vi, då vi mot morgonsidan nyktert beskåda hvad som i natttrusets dimma oredigt och dunkelt skimrat förbi våra ögon.

Vi kommo särdeles lägligt. En vals har nyss slutat och vi kunna utan att störa någon leta oss fram till någon lämplig observationspunkt för fortsättningen af balen, som ännu ej på långt när nått sin höjd och glanspunkt.

En liten spiraltrappa på hvar sin sida om salongen för upp till läktaren, hvarifrån en korridor leder till schweitzeriet. Redan vid uppgången till denna trappa börjar nöjet. Trappan är mycket brant och belyses starkt nedifrån. Dernere stå flera herrar och skåda uppåt — förmodligen på dekorationerna i taket, hvilka verkligen äro sevärda. — Men det finnes så mycket annat sevärdt, jag höll nästan på att säga skönt, att iakttaga från denna plats nedanför trappan. — Nå, gud ske lof att han ändtligen gick sin väg, så att vi kunna få platsen för ett par sekunder. Här ställa vi oss nu och samtala med hufvudena starkt tillbakalutade.

Nu skall hon, den der lilla franska bondjant, uppför trappan. Hon ser på oss och småler. Hon gissar bestämdt hvarföre vi valt just den der platsen. Ett, två, tre, fyra, fem, sex, sju, åtta trappsteg. Nu äro hennes små förtju-sande fötter i jemnhöjd med våra ögon. Nu äro

vi blinda och döfva för allt hvad som försiggår omkring oss. Nu se vi endast uppåt. Det förefaller oss som om vi hade en paraply uppspänd öfver oss, så tydligt se vi — — men »tyst med det». — Å andra sidan ha vi dock redan sagt allt för mycket för att tiga med resten. — Två väl formade — väl uppfyllda blåa silkesstrumpor, — gud hvilka vador! — Ofvanför dem något hvitt, som börjar vid knäna med en spets och slutar litet ofvanföre — ja bara innantill, på yttersidan tycktes detta märkvärdiga plagg fortsätta så långt ögat kan se. — Och den som visade oss allt detta vackra var så omedveten om våra profana blickar att hon dröjde dubbelt så länge med trappstegen 8—16 som med de åtta första. »Lilla oskuld», hon anade kanske, att vi fråssade af att beskåda de behag, hon »aldrig i lifvet» skulle velat visa för någon.

Men förlåt mig, käre läsare, jag har narrat dig till att följa med mig ut till Alhambra kostymbal, och så ställer jag dig helt nonchalant vid en spiraltrappa. Det är alltså min pligt att söka godtgöra min försumlighet mot dig. Låt oss stiga upp för trappan och från läktarn åskåda dansen. Vår så god, punsch, om jag får be. Den är jemmerligt usel och vi kunna helt lugnt komma öfverens om att ingen går hit för varornas skull.

Nu spelar musiken upp, det är en polka. Om en böhmare — ty polkan är en böhmisk dans, icke polsk — sett denna dans, sådan den dansades dernere, skulle han svärligen igenkännt sin harmlösa nationaldans. Det är svårt att med

ord beskrifva polkan dernere. Man måste se den. Hvilka galna hopp, hvilka egendomliga fram- och tillbakarörelser samtidigt med dansandet, hvilka trefningar med ena handen under det den andra slingrar sig om lifvet på »moitiéen!». Det är en blandning af det groteska och det naiva, det komiska och det sentimentala, vällust och fräckhet och vi deruppe på läktaren veta icke sjelfva om vi skola förvånas öfver det rent oförskämda i dansen eller om vi skola skratta åt den komiska anblick, den erbjuder. Det sednare är det klokaste och derfor skratta vi.

Nästa dans är française. Såsom var att vänta antager hela dansen redan från början »Can-cans» egendomliga karakter. Att få någon ordning eller reda på de olika fem turerna är omöjligt. Man börjar den första med andra turens figuré och sedan fortsätter man på samma sätt genom fyra turer för att i den femte utföra en »rondo furioso», vida vildare än djefarnes dans i Blocksberget, då Göthe lät Faust ledas dit af Mephistofeles. — Inte behöfver man fara till Paris' »Bals champêtres» för att se eller lära sig denna dans, som, utgången derifrån redan de första dagarne af sin tillvaro vann verldsrykte. Den dansas lika bra här — kanske icke med fullt samma elegans som i Paris, — men dock med samma åsidosättande af anständigheten. Man kan icke gerna beskrifva cancan utan att blifva oanständig, redan då man nämner ordet »cancan» sårar man sedligheten. Vi få alltså låta dem, som ännu icke sett en française på en »muffbal», göra sig hvilka

föreställningar de vilja om denna dans, till verkligheten hinna de dock icke. Många anse »cancan» vara en tvetydig dans. Men vi, som nu åsett denna dans från läktarn på Alhambra, kunna försäkra att »cancan» icke kan tydas på mer än ett sätt.

För att skänka en behöflig hvila åt de af figuréen uttröttade spelas nu en långsläpig vals. Men, hvad se vi? Äfven åt valsen, denna den sedesammaste af våra danser, förstå »habituéerna» på dessa baler att förläna något anstötligt. Valsen har i alla tider varit känslornas dans, en dans, som tillåter en att blicka in i sin dams ögon, som medgifver en att vexla några ord utom den sedvanliga balkonversationen om väderleken och balsalongens utrymme. Min gud, så de dansade denna dans der nere under våra ögon! En ung och oskyldig flicka skulle ha blifvit förtviflad om hon blott för ett enda ögonblick nödgats dansa med någon af dessa allt för eldiga kavaljerer. En ungersven, som för första gången svängt om med någon af dessa qvinnor på det sätt som de dansade vals, skulle fått svåra anfåktelser under nattens lopp, då sinliga drömmar burit honom tillbaka i famnen på dessa valsande qvinnor på Alhambra. Det är både känslornas och känselns dans denna vals. Ah, man är så nära sin dam att man knappt kan andas, man känner knopparna på hennes »en gång så jungfruliga bröst», man känner värme utstråla från hennes väl formade mage, och så slutligen stöter man vid hvarje steg emot hennes knän.

Och känslornas vals? Ja visst, se huru dansörernas ögon brinna, hör huru de draga djupt efter andan. De äro lustiga danser, dessa, ute på Alhambra! Och hvilken konversation sedan! — Men ändtligen slutade valsen.

Nu inträder pausen. Ett välbehöfligt lugn blir rådande, hvarunder man hemtar krafter till nästa afdelning. — De äro mycket ansträngande dessa baler! Man samlar sig omkring borden på läktaren. Vi hafva nu god tid att betrakta de dansande och deras kostymer. Men ännu alltjemt äro vi vänligt stämda. Säg er sjelf att alltsammans är en dröm och låt drömgestalterna sväfva förbi er.

Se der ha vi de två systrarna — höga och ståtligt växta. Det är nu åttonde gången efter hvarandra vi sett dem i samma kostymer, om man nu kan kalla det kostym. De hafva svarta »mosquetaire»-handskar och röda sidensargesolfjädrar med svart foder. De hafva håret smakfullt kammadt, kolsvart, och med en röd ros uti. Och vackra äro de, o ja, allt för vackra! De bära svarta prinsessklädningar af siden utan en enda garnering på, men slutande sig, såsom voro de af tricot, efter deras junoniska former. De äro oskiljaktiga och båda balens drottningar. Man låter sin blick gerna dröja vid deras gestalter och förlåter dem att de äro här. Se blott huru behagsjukt de sträckt sig på hvar sin sammetsfätölj, så att man tydligt kan urskilja de små nätta fötterna i sina knappa, svarta skor, de underfullt formade benen deröfver och svarta — alltid

svart — strumpor. — Förbi oss går en annan dam i blårutig tunik med ljusblått sidenlif. Under klädningen, blått med hvitt, framskymtar underkjolens och de onämnbars hvita fina spetsar. Öfver den blå sidenhatten nedfaller en hvit fjäder och beskuggar ansigtet och skyler till någon del den farliga hektiska rodnad, som värmen, dansen och punschen lockat dit. Hon är mycket känd. Då hon visar sig höjas glasen på läktaren och ett sorl låter höra sig: »bravo Sola, charmant!» Och småleende nickar hon ett tack för hyllningen. — Der är en annan uti svart sammet och guld, med en rund hatt och enljus-rödrosenkrans rundtomkring. Huru ögonen blixtra, banden fläktade och blommorna dofta! »Har ni sett Guldsoffan? Kände ni inte igen henne?»

Der är en spanska med det praktfulla håret — detta ramsvarta hår, som först är lagdt i breda flåtor omkring hennes hufvud och sedan allteftersom dansen fortgår nedflyter i rika lockar på hals och nacke. Bakom den korta florslöjan lysa de glansfullt fuktiga ögonen. Hon envisas mycket med sin slöja. Hon äter glace, dricker, skrattar och pratar bakom slöjan. När hon dansar fasthåller hon slöjan med munnen; men — olyckligtvis för henne — rycker en närgången kavaljer bort hennes slöja i tanke att röfva en kyss af hennes körsbärsläppar. Han kysste henne icke. Ett fult sqvallrande sår befinner sig mellan hennes näsa och mun. — Afsöndrade från alla de öfriga varseblifva vi i ett hörn af läktaren två fruntimmer som skratta mycket bakom sol-

fjädrarna. De deltaga icke i dansen och rysa så fort de se någon herre närma sig dem. De äro två ärbara fruar, som af nyfikenhet förirrat sig hit. Måhända den ena af dem velat bevaka sin man, hvilken emellertid varit nog försigtig att i qväll afhålla sig från kostymbalen. Allt eger för dem nyhetens behag och då de äro säkra om att ingen känner igen dem, så skratta de af hjertans grund åt hvad de se och stanna kvar ännu en stund. Här finnas äfven flickor, som i det aldra längsta söka spela hederliga. Der är till exempel en med mörka ögon i turkisk kostym med en liten sammetsmössa och guldtofsar. Det är en liten drömmande figur med fint ansigte guldblondt hår och ögonbrynen ännu svartare än ögonen. Hon talar så anständigt, ja, nästan fint, men i något obehakadt ögonblick låter hon undfalla sig ord ur gatnymfspråket och då faller man ur alla orientens himlar. Hon är en gatnymf liksom alla de andra.

Musik — afdelningen numro två börjar och åter svänga alla om der nere. Men hvilka äro dansörerna? — I allmänhet särdeles respektabla män. Underlöjtnanter från olika regementen, hvilka aflagt allt det militäriska för aftonen till och med den ståtliga hållningen, kontorister, hvilka deremot lagt sig vinning om att se så mycket kontorist som möjligt ut; några artister, dels målare och dels aktörer; den unge grosshandlaren H., som tyckes gjort till sin lifsuppgift att visa sig på alla möjliga »muffar» och den ofvannämnde rödhåriga herrn, som ännu allt-

jemt ställer till breda; hvarhelst han visar sig. Han måste vara oxhandlare eller åtminstone handla med oxhudar om man får döma hans profession efter hans uppförande och utseende. Att det i qväll är kostymbal tyckes vara något som kavaljererna ej observerat; ty ingen enda af dem är kostymerad. Till och med ordet: »bal» har gått dem spårlöst förbi, blott en enda herre är i frack med hvit halsduk; men, om vi få döma af den ifver, hvarmed han skyndar sig undan mellan danserna, så tyckes han känna sig generad öfver sin elegans. — Tänk, hvilken bal, der man skäms att vara klädd i frack!

Klockan slår tu. Från orkestern ljuder nu sista tonerna, hvarpå balen afblåses och allt blir tyst. Gasen skrufvas ned innan ännu alla de fint smyckade damerna hunnit lemna den hastigt förödda balsalongen. Några begifva sig derifrån; men de flesta hemta sina kläder och stiga upp för spiraltrappan igen till våningen, der supéen serveras.

»Nackspielet» börjar!
Hvar skola vi få någon plats? På dörren till de enskilda rummen läsa vi öfverallt samma tråkiga och lakoniska inskrift: »upptaget». Nå vi få då finna oss i vårt öde och gå in i stora salen. Der finnes ett skåp vid ena väggen och ett pianino vid den andra. Ett stort bord midt i rummet och ett lika stort i ena hörnet, ett mindre i andra hörnet och ett litet i vrån vid fönstret. Värden på stället har, med erfarenhet af huru »animerade» dessa baler och supéerna der-

efter bruka vara, afägsnat alla speglar och skö-
rare föremål. Alla bord äro redan upptagna;
men vi lyckas få plats vid det stora bordet, der
den rödhåriga herrn redan tagit plats. Glädje-
flickor och underlöjtnanter sitta omkring det an-
dra bordet. Vid det mindre bordet se vi ett
kottteri kontorister och i vrån vid fönstret sitta
grosshandlaren H. och en Bocaccio, mot hvars
ben till och med fru Ö.Hz. äro smala. Det är
en vidrig syn denna korpulenta Boccaccio, men
grosshandlaren ser mycket förtjust ut.

Man äter, dricker, pratar och skämtar. Su-
péen är så dyr och dålig som man någonsin kan
önska sin värsta ovän att få den. Icke ens till
matsalen har man begifvit sig för varornas skull.
Man vill ha musik till anrättningen, men pianot
som fått tarmvred efter sista balen, får icke öpp-
nas. Men musik måste man ha och bråkmaka-
ren, oxhandlaren, är genast villig att tillfreds-
ställa sällskapet billiga fordringar i den vägen.
Han börjar med att hvissla en »bus»visa; men
då någon mera musikaliskt begäfvad bland löjt-
nanterna opponerar sig mot »kattmusiken», låter
han höra sin basröst:

»En gång blef jag kär i en tärna,

Hon var för oändeligt söt,

Med blickar som ville så geerna».

— Ut, ut!

— Kast' ut honom, vi vilja äta i fred!

Oxhandlaren reser sig från bordet. Han ser
ut att kunna trotsa en hel värld.

— Ut med honom! Kypare, kasta ut honom!

— Hvem skall kasta ut mig? Hvasa?
 Och i ett nu står kyparen på hufvudet och minst tolf glas ligga i små bitar på golfvet. Hans styrka gör en viss effekt och med bäfvan ser löjtnanerna den starke mannen närma sig deras bord. Det kan bli allvarsamt det der. — Lyckligtvis är löjtnant B. närvarande. Han stiger upp och går emot oxhandlaren. Med human ton uppmanar han bråkmakaren att draga sig tillbaka. Denne kastar en mönstrande blick på talaren. Hvad han ser liten och fin ut emot rödhåringen. Svaret på uppmaningen blir en örfil. — Stor sensation! — Allas ögon äro fästade vid löjtnant B., som ännu en stund synes vara obetslutsam. Men plötsligt, utan att oxhandlaren hunnit förbereda sig på något, lyfter B. denne högt från golfvet med den väl kända och ofta pröfvade styrka, som Francisca Corina, Clara Happé och Du Harry förgäfves sökt att försvaga. I nästa ögonblick är han vid dörren och strax derpå hör man oxhandlarens kropp slå emot förstugugolfvet nedanför trappan. Ett bravorop helsar löjtnanten då han efter denna »mandat» återvänder till sitt bord.

Kaffe och cognac!!

Cigarrerna tändas och man blir allt mera förtrolig. Man lefver en stund helt och hållet »en famille», det vill säga, hvar och en sysselsätter sig blott med sin flicka, tar henne i sitt knä, smeker henne och bryr sig icke det ringaste om de öfriga närvarande. Och det är ju lätt att förstå. Här i detta rum, vid detta sena klock-

slag finnes ingen sedlighet, som låter såra sig. »Enskildt rum» tyckes nästan vara obehöfligt. Militärer och kontorister äro så vänliga emot hvarandra, de förre tyckas nästan aldeles glömt den skilnad, de tro finnas emellan dem. Men musik måste de hafva och den här gången börja löjtnanterna, vida finare och i vida behagligare melodi än bråkmakaren nyss, uppstämman, accompanerade och sufflerade af flickorna:

»Es war ein Mal, Un Bonvivant
Und eine Dam de Cour,
Er war ein guter Courtisan
Und sie faite pour l'amour.»

Grosshandlaren i fönstervrån känner sig tilltalad af den förtroliga och goda anda, som råder i rummet. Han reser sig osäkert upp från bordet, närmar sig militärbordet, nickar välmening åt flickorna och proponerar brorskål med herrarna.

— Fisken! ropa knektarne och hafva mycket roligt åt den stackars H.

Det jäser starkt på kontoristsidan.

Kyparne komma nu med den requirerade »loppfrukosten», sillen, potatisen, ölet och bränninet. Jäsningen lägger sig för en stund. Sedan är det kontoristernas tur att utföra musik:

»Halfvan går, sjung hopp tra la la la etc.
Halfvan går, sjung hej tra la la la la,
Och den, som inte halfvan tar,
Han får ej heller tersen ta!»

— Tyst fiskar! rytes det från militärbordet.

— Ut med militärbrackorna, svara kontoristerna, hvilka känt sitt mod växa under frukosten.

Detta svar är en öppen krigsförklaring. Striden börjar. Skällsord genljuda, potatis och sillbitar hagla, flickorna bli rädda och gömma sig under borden, der den digra Bocaccio somnar. Källarmästaren visar sig i dörren i spetsen för en skara kypare. Sedan han gjort ett öfverslag huru mycket blifvit sönderslaget och på hvilkens räkning han skall sätta upp krigsomkostnaderna, ställer han sin trupp till militärernas förfogande och en sekund sednare äro samtliga kontoristerna utkastade. Flickorna våga åter krypa fram från sina gömställen och den korpulenta Bocaccio, som märkt att hennes kavaljer försvunnit, raglar osäkert mot dörren. Den bild hon nu företer är en bild af kvinnan i hennes djupaste förnedring. Hon är alldeles full, så berusad, hon kan bli. Baretten har hon lemnat under bordet, der hon nyss sof, håret hänger i svettiga testar ned öfver pannan, ögonen äro slöa och talgiga, kinderna röda af ruset och munnen halföppen och dreglig. Hon försöker ännu att le, den olyckliga. Kostymen har också råkat i olag, knapparne fram hafva gått upp så att hela bröstet syns. Den tafsa rummet nu erbjuder är mer än afskyvärd, den är ohygglig. Ohygglig därför att den stackars kvinnan just genom sitt bedröfliga utseende aflockar militärhopen den ena skrattsalfvan efter den andra. De finna nöje i denna syn. — Vi veta ju alla att våra officerare äro fina

karlar, bildade människor — och ändå hur oemotståndligt tränger sig icke på oss utropet: — — — — —
 — ja, ni kan ju själf fullborda meningen.

Bråkmakaren, oxhandlaren med det röda håret kände sig en smula förlägen i början, då han satt på det kalla förstugugolfvet; men snart hemtade han sig och skulle just gå upp igen, då två mycket artiga, men också storväxta kypare räckte honom hans öfverrock, hatt och käpp och voro nog förekommande att leda honom ända ut till Djurgårdsslätten. Här funderade han en stund och sin första tanke klädde han i följande ord:

— Jag måste in igen!
 Han väntade en stund till dess de utanföre posterade poliskonstaplarna aflöstes af tvenne nya. Då gjorde han sitt första försök. Djerft gick han rakt mot ingången.

— Har herrn biljett?

— Ja, naturligtvis, vill herrarne se den?

— Nej för all del, var så god och gå in!

— Ja, strax, jag skall bara gå in hit på gården ett litet tag, — och dermed tog han i låset till den lilla dörren, som är bredvid stora ingången — men o, ve — dörren var och förblef stängd. — Djeftar anamma!

— Det fins »beqvämlighet» inne i tamburen, dörren till höger, upplyste de tjenstvilliga konstaplarna.

— Jag ger fan i edra beqvämligheter, hväste

den rödhåriga och gick utåt slätten igen. Men han visste ännu en utväg. Bakporten kunde kanske vara öppen. Hastigare än denna tanke var han der. Stängd, ohjelpigt stängd! Men bredvid porten var en kärra upprest. Om man steg upp på denna skulle det kanske ej vara omöjligt att nå öfre kanten af porten och så svinga sig öfver. Det var en lätt sak. Han var visserligen temligen korpulent; men dock tillräckligt vig för att kunna stiga upp på kärran och nå öfre kanten af porten. Försigtigt såg han sig om. Ingen människa syntes till på gården och lätt såg det ut att komma ned på andra sidan porten, på hvars slår och handtag han kunde stiga. Ett, två och tre, nu var han uppe med öfre delen af kroppen. — Bara det inte kom någon nu!

Men det var just det, som hände. Först en liten qvinnoskepnad i svart och guld och så en annan lika liten Bébéfigur ur Juanita. Det var inte riktigt bra det der och vår man måste nu hala sig ned, så att han nu hängde på armbågarna. Som han egde god armstyrka föreföll icke ställningen honom så obehvä. Han riskerade icke att bli sedd; ty natten var mörk utanför gården, som deremot upplystes starkt från fönstren. Hvad kunde väl dessa varelser ha på gården att göra? Förmodligen blott hemta litet frisk luft — tänk huru oförsigtigt af dem! — och sedan skulle de säkerligen begifva sig upp igen. Nå ja, han fick väl vänta ett par sekunder. —
— Hu, Emelie, hvad det är kallt här!

— Ja, men snälla Anna, jag är aldeles tvungen! Jag kan ju inte få komma in deruppe för den der otäcka karlen, som alltid kommer emot mig, då jag skall in.

— Jag får bestämdt snufva i morgon.

— Å prat, det sofver du snart bort, kom i stället hit och håll mig sällskap. Nej, gå inte, jag törs inte vara ensam.

Tänk, om någon skulle se oss!

— Här är ju inte en människa och här är aldeles mörkt, se så sjäpa dig inte.

— Nå ja, men då få vi skynda oss. Har du — — —

— Söta voro de, förban — — nej förtjusande söta. Han skulle ej velat förlora sin obeqväma plats för allt i världen. Rädda och försigtiga traskade de båda flickorna omkring i sina små tunna sidenskor på den smutsiga snöslaskiga gården. De tittade djupt in i hvarje vrå som om de velat dit; men just i vråna hade man sopat upp snön i stora drifvor, som skulle uppslukat de båda flickorna ända till midjan.

— Det är aldeles omöjligt här nere Emelie, låt oss gå upp igen.

— O, jag kan inte, Anna, jag måste. Du får inte gå din väg. Jag är färdig på ögonblicket.

— Och med dessa ord rusade Bébévarelsen till porten. Hvad hon gjorde der, är svårt att säga; ty den ställning herrn uppe på porten innehade gjorde det omöjligt för honom att se rakt ned. Huru gerna han än ville måste han dock afstå från alla försök att iakttaga Bébé. Men den

andra, i svart och guld, kunde han observera. Hon drog sig åt ena snödrifvan i vrån. Huru väl hennes svarta figur aftecknade sig mot snön. Sakta lyfte hon upp klädningen. Hvad, svart inunder också? Derpå lutade hon sig ned något litet vändande ryggen åt porten. Sedan hon ett par ögonblick trefvat med händerna omkring lifvet, föll det sista svarta, det innersta, och nu visade sig för den ofrivillige åskådaren tvenne stora skära halfklot. Ja, den platsen han hade var verkligen värd den möda han gjort sig för att få den.

Plötsligt hörde han ett ljud rakt nedifrån. — Men hvad hade hon då för sig dernere? — Det måste han ovilkorligen ha reda på. Olyckligtvis för honom förstod han icke att gå försigtigt tillväga. Då han höjde sig upp för att kunna se bättre råkade han försätta hela porten i en olycksalig ruskning. Bébé lyfte genast på hufvudet och döm om hennes förskräckelse då hennes ögon mötte ett par andra ögon rakt ofvåföre sig.

— För Guds skull, Anna, bort härifrån, man ser oss.

— För fan, hvad jag bar mig dumt åt, men se nu *måste* jag in, om det än skulle kosta mig aldrig det. — Men hur?

Och nu kom det folk ut på gården också. En, två, tre, och ändå många fler. Platsen deruppe var nog bra nyss; men nu började den förefalla honom rätt riskabel. — Se så der ja, nu skulle de ut genom porten. Hvad behöfde

de väl gå denna väg, när de utan någon fara kunde begagna sig af den andra? Nedstigandet var icke så lätt som upplåttrandet varit och dertill hörde han att någon nu tog i låset på portens andra sida. Nästa sekund kände han en olycksalig ruskning och innan han visste ordet af, låg han rak lång på marken nedanför med något förfärligt iskallt öfver sig.

Den beklagansvärde oxhandlaren hade råkat få öfver sig innehållet af ett kylfat för glâce, som kyparen just ämnade bära bort.

Synden straffar sig sjelf. Han var visserligen värd vår medömkan, men han hade ju endast sig sjelf att tacka därför.

Skakande af köld efter den kalla öfversköljningen, genomvåt och dertill öfverhopad af kyparens allt annat än milda förebråelser reste han sig upp, fast besluten att ej mera, åtminstone icke denna qväll, söka komma in på muffbalen. Säkerligen har den rödhåriga oxhandlaren aldrig i hela sitt lif — hvarken förr eller sedan — varit så ödmjuk, som då han nu stel af köld knackade på en köksdörr och bad pigorna för gål och pina hjälpa honom att bli någorlunda torr igen, hvilket de också gerna gjorde.

Han lomade af hem och om ni icke har något emot det så lemna äfven vi nu »muffen» på Alhama.

Om det var första gången i ert lif, ni tillsammans med mig i qväll besökte en så kallad »muffbal», så är jag viss om att ni betänker er två gånger innan ni gör om besöket. Skulle ni icke tro edra egna ögon och öron, då ni haft mig till ciceron, gör då om besöket ensam och låt mig få veta huru balen tets sig för edra ögon. Det gifves bättre »muffbaler», det är sant, der det går vida mera städadt till; men det finnes äfven sämre — tyvärr flera till antalet, — hvilka trotsa all beskrifning. Jag valde en midt emellan bättre och sämre. Jag har beskrifvit den; men behåller mina tankar om dessa balers »befogenhet» för mig sjelf.

»Vi vilja ej säga något ord därför och ej något ord deremot» yttrar en berömd skildrare af Londonlifvet i sin resebeskrifning, och fortfar: »Vi konstatera ett faktum, och såsom trogna observatörer af — — lifvet genom alla phaserna af dess dag och natt skänka vi det, som ej kan förnekas, vår uppmärksamhet. Det »sociala onda» finnes till. De »nationella församlingsrummen» finnas till. Vi kunna fördömma dem eller ett ögonblick svärma i deras flyktiga glans — men finnas göra de! —»

Mera behöfver jag ej anföra. Jag behöfver ej ens säga mera. Jag öfverlåter åt läsaren sjelf att afgöra om våra »Bals champêtres äro ett »socialt ondt» och om våra »Ronelagh», »Chateau-rouge», »Mabille» eller »Chaumiére» äro några »nationella församlingsrum». — »Finnas göra de!» Har jag icke redan visat eder det?

IV.

»Entre nous.»

Ni vill måhända ej längre följa mig på mina besök i caféerna i vår goda hufvudstad; ni fruktar måhända att bli alldeles genomdemoraliserad af att så här vandra från det ena caféet till det andra. Men tröttna ännu icke, följ med ännu en gång. Nu beredes ju er ett, som jag förmodar, nytt nöje. Vi skola icke gå till de för er så vanliga ställena, der ni helt säkert kan allt utan till från stället egare ned till den älskvärda »fackman», som har äran och nöjet att servera er. Vi skola icke gå till konsertlokalerna, vi båda ha ju tröttats ut för längesedan, af alla slags orkestrar; icke till varietéerna, som numera fåfängt sträfva att bjuda oss något nytt; och icke till de elegantare kurtishålorna. Nej, intet af allt detta bjudes er nu. Vi skola smyga oss ut, när mörkret gjordt oss oigenkänliga, och begifva oss till ett ställe, der vi fåfängt skola söka våra bekanta, våra nobla och förnåma bekanta, och der vi ej behöfva frukta att sjelfva blifva igenkände af någon.

Och äfven om detta senare skulle hända, behöfver ni ej riskera något, man skall utan tvifvel tillskrifva vårt besök en yttring af vår egen-

domliga smak, som under njutningen af de chablonmessiga nöjen verlden har att erbjuda oss blifvit en smula blaserad; dessutom kunna ju ett par personer, sådana som vi, utan den ringaste risk för vårt anseende gerna tillåta oss extravaganser, som måhända skulle kunna medföra ohjelpelig skada för andra. Vi, författaren och ni älskvärde läsare, befinna oss i samma lyckliga ställning som den högt uppsatte något lefnadsglade statsmannen. Han kan om han är tongifvande tillåta sig snart sagdt hvad som helst och verlden skall, långt ifrån att tadla honom, söka att så mycket i dess förmåga står följa hans exempel. Voro vi deremot icke hvad vi äro, eller med andra ord, hade vi en låg och ringa ställning, der vi voro beroende af principalers och kamraters goda tanke om oss, då voro vi hopplöst förlorade, om vi satte i verkställighet det som åtminstone ännu så länge blott är ett löst förslag. Man skulle då peka fingret åt oss och hviska rundt omkring oss och hela verlden skulle tänka illa om oss.

Men nog med ord! På detta sätt blir ni ju så uppskrämd, att ni helt visst nekar att följa med längre. Ni anar något värre än hvad som kommer att föreslås er. Derfor, kort och godt:

Vill ni följa med till en bolagskrog?
 Vi behöfva ju aldrig nämna hvar vi hafva varit. Alla äro de sig så lika att om man sett en, man nog fåfängt söker efter något nytt på en annan. För den, som gjort till uppgift för sig att studera folklifvet i dess många skiftande

faser, erbjuda dessa ställen stora fält för studier. Men äfven för andra kunna de ju hafva sitt intresse dessa bolagskrogar och därför glömma vi dem ej bland våra bilder ur Stockholms café- och kroglif.

Det finnes väl ingen plats på jordklotet, der icke rangskilnaden gör sig gällande. Och hvar för skulle den då icke finnas äfven här? Bolagskrogen delas i tvenne afdelningar, en för de bättre kunderna och en för de sämre. Den senare kallas rätt och slätt »krog»; under det att den förra tilldelats den välmenta benämningen »gästrum», ja, i vissa fall kallas den till och med »källare».

I gästrummen ser det, om man ej har för stora pretentioner rätt inbjudande ut. Någon elegans finnes naturligtvis icke och ingen af kunderna gör väl heller anspråk derpå; men der råder en utomordentlig renlighet och snygghet. Vi behöfva alldeles icke känna oss på minsta sätt generade för att slå oss ned här en stund och göra våra iakttagelser.

Alla de gäster vi se här hafva förut stått utanför krogdisken innan de kommo till deras nuvarande grad af förfining, då de till och med känna sig befogade att klandra ett och annat i skänkrummet. Och än längre komma åtskilliga af dessa herrar att stiga. Flera af dem intaga måhända om några år sina middagar på ställen, som hvad anseende beträffar visst icke äro förmer än bolagskrogarne; men som dock icke bära det monopoliserade bolagets skylt ofvanför sin

port. Då komma de äfven att besöka Berns och Blanch oftare än söndagskvällarne. Ett och annat undantag bland dem går helt säkerligen ändå mycket längre och när han då afäter sin luculliska måltid på Grand eller Rydberg, skall han svårligen minnas den tid, då han i arbetarens grofva kläder kastade några kopparslantor på krogdisken såsom betalning för »en slät och en lurvig», som han förnöjd tömde under gladt prat med åkardrängar, gardister och andra krogkunder utan att det ringaste skämmas för kamratskapet.

Ännu äro de dock endast komna i andra stadiet och svårt är det att säga hvilka af dem, som komma att hinna längre, hvilka, som komma att stanna på dess nuvarande ståndpunkt, och hvilka, som komma att återtaga den blygsamma platsen der utanför krogdisken.

Gästerna här utgöras af handverkare, som dels på grund af större skicklighet i sitt yrke dels på grund af rent fysisk öfverlägsenhet lyckats tillvinna sig större veckoaflöning, och på grund deraf anse det vara under sin värdighet att vistas i krogrummet; af arbetsförmän, åkare-åldermän, stadsbuds-föreståndare, poliskonstaplar och ångslupsbefälhafvare, som för att upprätthålla sin reputation hos sina underhafvande anse sig tvungna att lefva på, åtminstone jemförelsevis, stor fot; af »byggmästare», »grosshandlare», kommissionärer, rättegångsombud och dekisher-rar, som här uppträda med samma nonchalanta oförskämndhet som de, från hvilka de stulit sina

lysande titlar, anse sig hafva rättighet att visa på de vida anspråksfullare ställena Grand hôtel, Rydberg, Anglais eller Kung Carl. Det sista slaget af Gästrummets kunder hör dock till den sortens folk, som man i det allra längsta bör undvika att formera bekantskap med.

Gästrummet är ett slag civilisationens vagga för dess kunder. Här lägges grunden till en kommande bildning. Om det som afhandlas i detta rum, de diskussioner för att ej säga disputationer om och öfver de mest brinnande sociala och politiska frågorna för dagen, samhällenas väl och ve, medborgarnes utvidgade rättigheter och inskränkta skyldigheter, riksdagsmännens och stadsfullmäktiges fauter (deras förtjenstfulla mått och steg anses förmodligen ej tariffva diskussioner), streckets nedsänkning, om allt detta hafva de i krogrummet varande föga eller ingen aning. Vi hafva härmed icke sagt, att icke man politiserar fullt ut lika mycket i krogrummet; men en märkbar skilnad gör sig dock lätt gällande mellan gästernas i krogrummet och gästernas i gästrummet kannstöperier. De förra låta sig nöja med att ledas, de låta tala för sig och på sin höjd kunna de inblanda ett och annat ja eller nej eller någon svordom i talet, om talaren lyckats draga dem med sig på sin tankeflykt. De senare deremot äro sjelfständiga män, som just nu tro sig fått ögonen öppna och därför börja tänka på egen hand. De ana icke att just de sjelfve, hur mycket de än tro sig tänka på egen hand, oändligt mycket lättare och säkrare låta

värfva sig af den förste bästa folkledare, som visår sig i deras väg.

Se här ett det mest eklatanta bevis på huru väl de förstå att uppfatta och bedöma saker och ting dessa herrår politici i skänkrummen på utskänkingsbolagets krogår. Det var just här i det rum vi nu sitta, som vi för någon tid sedan blefvo vittne till ett samtal om den viktigaste dagfrågan för tillfället. Man resonnerade med det ilsknaste allvar om ett stort tryckfrihetsmål. Resultatet af öfverläggningen, som varade flera qvållår å rad, under hvilka väl behöfliga tankställare inmundigades i ofantlig myckenhet, hade troligen blifvit rakt ingenting, om icke en fyndig spjufver beslutat sig att upptråda som situationens herre och ledare.

— Mina vånner! Låt oss komma till ett resultat!

— Bravo! (applåder.)

— Hvad skola vi nu ta oss till då?

— Vi? — Oss återstår ju ännu resolution!

— Hva' ä' de'? — Revolution?

— Resolution heter det! Det är något, som man kommer öfver ens om.

— Bravo, Bravo!!

— Då kommer vi öfverens om, att det är svinaktigt, att dom stämt Strindberg bårå för det han sagt att Högstedt och Lettström haft så billiga varor. De å bara kitslighet alltihop. Många andra ha skrivit att handlande haft dåliga varor, och ändå inte blifvit fast.

— Bravo! — — Men inte kan vi hjälpa det?

— Kan vi inte? Det vore väl fan också!
 Vi ska naturligtvis skicka en deputation!
 — Reputation? Hva ä de för någe?
 — Trindskalle! Deputation är det, som man
 skickar. Alla andra skicka deputationer, och der-
 för tycker jag, att vi också ska göra detsamma.
 Vi ska skicka en deputation, nej vi ska skicka
 två, en till Högstedt och en till Lettström och
 säga dom, att dom får ta tillbaks stämningen
 på Strindberg, för annars så — — —

— Bravo, Bravo!

Och alla de närvarande gjorde sig boxfär-
 diga.

Om deputationerna verkligen afgingo till her-
 rar Högstedt och Lettström, hafva vi oss ty värr
 icke bekant. *)

Vi få dock icke göra oss skyldiga till orätt-
 visa mot skänkrummet och dess gäster. Mån-
 get förnuftigt ord yttras äfven här, månet ord,
 som vore förtjent att höras af många bland dem,
 hvilka med djupaste förakt se ned till dessa
 ringa varelser, som ännu så länge tillhöra sam-
 hällets bottenvåning. De hafva ännu blott hun-
 nit första trappsteget af den höga och mödo-
 samma stege, på hvilken man »kommer upp sig»
 här i verlden. Vänta blott! Låt dem krafla sig
 till hälften, sedan har vanan lärt dem att gå

*) Ofvanstående episod är icke gripen ur luften. Den
 hände verkligen så som vi återgifvit den på en bolagskrog
 i närheten af Ladugårdslandstorg i Stockholm några dagar
 innan utslaget föll i tryckfrihetsåtalet mot August Strindberg.

lättare, steg för steg. Vi skulle kunna namnge många, som från denna låga nivå arbetat och stretat trappsteg för trappsteg till dess de kommit så högt, att de ej mera kunna se hvarifrån de kommit. Men vi skulle äfven kunna räkna upp många, som under sin kamp aldrig glömt från hvilken samhällsklass de härstamma, och hvilka just därför ännu kunna ömma för det otacksamma slägte, som kallas arbetare.

* * *

Skola vi dröja längre, eller skola vi gå vidare? Vi gå icke samma väg, som vi kommo. Hitåt, genom den här dörren komma vi till den lägre afdelningen af etablissementet. Det är krogrummet.

Här är alltid fullt hus. Man blir frestad att tro åtskilliga saker i strid mot höga vederbörandes åsigter, då man gör ett besök på ett af bolagets utskänkningsställen. Har bolaget verkligen bidragit att minska superiet inom hufvudstaden? Vi tro det näppeligen. — Hvarför har man gifvit bolaget monopol? — Är det icke lika gagneligt för samhället om 50 enskilde hafva hvar sin krog med vissa skyldigheter och åligganden, som om en enskild, eller ett bolag, har alla 50? — Icke minskas väl superiet härigenom. — Icke heller genom att arbetarne tvingas att vissa tider förtära sitt bränvin i hemmen, och då sker detta oftast i vida större quantiteter än

hvad som sker på krogen, och därför att denna hålles stängd just de tider, då arbetaren mer än annars känner behof af en styrkedryck.

Dock, dessa och andra frågor höra strängt taget icke hit. Andra än oss tillkommer det att framställa dem till dem, som vederbör. Vi äro komna hit icke för att fråga, utan för att i hastiga drag skizzera de intryck, vi erfara vid en titt i en bolagskrog. Alltså:

Här är alltid fullt hus. Krogrummet gifver ifrån sig en vederstygglig stank, som kommer oss att kippa efter andan, innan vi träda in. De råa bränvinsångorna och de oangenäma dofter, som de olika yrkesarbetarne medföra från sina arbetslokaler, blanda sig tillsammans till ett tätt, nästan ogenomträngligt luftlager, som fåfängt söker att bana sig ut i det fria; ty någon afledare för detsamma saknas. Lokalens utseende är allt annat än inbjudande. Allt här är så inrättningslikt som möjligt: de nakna väggarne, de gardinlösa fönstren, de obetäckta borden, de hårda trästolarne, ja till och med servisen. Men den snygghet, som man vanligen finner på inrättningar, saknas till stor del här. Golfvet är måhända af trä; men man kunde lika gerna antaga det bestå af tilltrampad svartnylla, så smutsigt är det! på borden afspegla utslagna öl- och bränvinssqvättar dagern utifrån och på stolarne synas leriga spår af grofarbetarnes kläder.

I all sin motbjudande vederstygglighet är dock krogrummet ett verkligt Eldorado för de gäster, som vanligen besöka detsamma. Tänk

blott med hvilken förtjusning en arbetare begifver sig till krogen. Den är dock något annat, något storartadt i jemförelse med det eländiga kyffe, han måste kalla sitt hem. Ett litet bås, der han och hans hustru, en sju eller åtta barn, en slägting och kanske dessutom en eller ett par inhysesshjon måste tillbringa de stunder af dygnet, de hafva ledigt. Tänk blott, hvilket ogrumladt lugn och hvilken trefnad arbetaren njuter den stund, han sitter framför sin sup eller ölbutelj på krogen. När han kommer hem, är det slut med hans lugn. Då måste han gråla, ja slåss kanske, med inhysesshjonen, hvilka kanske, och oftast är detta fallet, äro ett par allt annat än fredsälskande menniskor; med sin hustru, som kanske i öfverlastadt tillstånd anländt till hemmet utan att ha qvar så mycket som ett öre ens af hvad hon förtjenat under veckans lopp; med barnen, som uppresa sig mot föräldrarne. Undra icke på, om denne arbetares enda tröst är stunden i krogrummet efter arbetets slut.

Gardisternes paradis kan man också med allt skäl benämna krogen. De skynda hit för att åtminstone för en liten stund få vara sig sjelfva, få tala och tänka, med andra ord för att några ögonblick förgäta sin lifegenskap under disciplinen och drömma sig vara frie män med ett förstånd, som lär dem, att vi menniskor blifvit begåfvade med — *en fri vilja*. Att bönder känna sig riktigt hemmastadda i krogrummet är helt naturligt. Mot deras gästgifvargär-

dar och lönkrogar är och förblir alltid bolagskrogen något utomordentligt fint, ett eftersträfvansvärdt non plus ultra, som de minnas ännu länge sedan de lemnat hufvudstaden och dess lif bakom sig.

Vänta er icke något nytt af ett besök på bolagskrogen. Väl finnas här de, hvars öden voro värda att skildras, men en sådan skildring skulle falla utom gränserna för detta lilla utkast. Om vi förtäljde deras öden, som sitta här, skulle vi få mycket att göra. Nekas kan icke att dessa öden stå i nära sammanhang med deras vistande på krogen, antingen såsom orsak eller följd; men det oaktadt teckna vi endast en och annan typ sådan vi se den framför oss, och endast i det ögonblick vi se densamma. Typer saknas icke här, låt vara att de äro dussintyper.

Gestalten der borta i hörnet, hvad kan ha bragt honom till denna grad af elände, hvori han nu befinner sig? Han är icke just så mycket öfver medelåldern. Hans ansigte har regelbundna för att icke säga fina drag. Hans kläder, hvilka inom åtta dagar till skola vara omöjliga att skyla ens den allra eländigaste med, bära spåren af de sista ansträngningarne af dess egares försök att »hålla sig uppe.» För detta cyлиндern, bonjourens snitt, envisheten att ännu bära krage och manchetter, fast fötterna endast äro höljda af ett par trasiga guttaperkagaloscher, allt detta tyder omissskänneligt på »den bättre herrns» förfall. Men icke blott detta! tonen och orden, hvarmed han lyckades öfvertala frun innanför

disken att mot några gamla utslitna böcker lemna honom en sup och en smörgås, låter oss ana att bildning funnits, — om den också ej begagnats rätt — gömd någonstädes innanför hans slöa likgiltiga ögon. Önska icke att få veta hans historia! Kanske skulle ni blifva alltför mycket bedragen. Kanske skulle ni endast få höra en ångerfull syndares bekännelse om sitt eget lättsinne, der ni väntade att få en del af en roman. — Men kanske ni också kunde få höra den gamla sagan, kampen för tillvaron, berättad på ett nytt sätt. Måhända skulle ni få höra berättelsen om ett förfeladt lif, ett lif, offradt för en idé, eller måhända — olycklig kärlek. — Hvad vet jag? — I alla fall råder jag er att icke spörja efter hans öde. Den för detta bildade, numera förfallna, verldsmannen har i våra dagar sjunkit ned till en dussintyp, som man träffar när som helst och på hvilken krog som helst, och därför, ser ni, bör ni ej förvåna er öfver att träffa honom äfven här.

Dörren öppnas. Det är väl åtminstone tjugonde gången på samma minut, som detta inträffat. En annan typ — också dussintyp, några andra kunna vi ty värr ej erbjuda — inträder. En vederstygglig vrångbild af Guds skönaste verk: qvinnan! Här öfverträffas sagodiktarnes hexfantasier af verkligheten. Eller skulle man kunna tänka sig något vidrigare än denna tiggarekåring, som nu vid disken feberaktigt tömmer i sig så mycket bränvin, som hon kan få för de slantar, hon under dagens lopp tiggat ihop

En varelse utan tillstymmelse till förtjenster — endast brott, endast laster. Icke mäktig ens att kunna hysa känslan af ånger öfver ett förfeladt lif. Hvad hon varit? — Prostituerad, så till själ som kropp. En varelse, som från kanhända redan sitt fjortonde år ideligen dag för dag endast sjunkit. Nu tyckes hon vara omkring sextio år. Allt har hon gått igenom, allt har hon varit med om. Mot hvilket bud har hon icke brutit? Om man samlade all jordens uselhet, skulle hon, denna tiggarekäring, helt visst blifva samlingens perla. Krogrummet skulle ypperligt lämpa sig såsom expositionslokalen. — O, man skulle ordna samlingen herrligt. Tiggarekärningen på ena sidan om ingångsdörren och på andra sidan — —.

Åter öppnas dörren! Ja, der ha vi ju just hvad vi sökte. Pendenten till vår utställningsdekoration. Välkommen hit, värdiga motstycke till den nyss omtalade gästen i krogrummet. — Är ni människovän? — Gråt då; ty krogen eger förmågan att locka fram ens tårefloder vore de än aldrig så sorgfälligt gömda.

Den nu inträdande är en helt ung flicka, blott en 14 eller 15 år. Hon är klädd med denna obehagligt oordentliga nonchalance, som är så mycket gouterad af apelsinflickorna i Stockholm. För öfrigt är hennes klädsel den enda, som synes lämplig till hennes fräcka utseende. Det är visst icke någon af Pall Mall Gazette-artiklarnes oskulder. Hvarför kommer hon hit? Måhända för att sälja sina apelsiner till gästerna på stället. Eller kanske för att följa den gamla megärans

exempel. Vi önska dock tro det förra. Med stor förtrolighet närmar hon sig den gamla tiggarekåringen, af hvilken hon kanhända tror sig hafva något att lära; och med gränslös fräckhet börja de båda pendenterna samspråka. Den yngre skryter fräckt med att hon nyligen låtit inregistrera sig på »byrån», sedan det misslyckats för henne att vara »smygl-r», och den äldre påminner sig åtskilliga skabrösiteter från den tid, då hon ännu egde förmågan att locka herrar till sig. Och nu börja de båda att täfla om anseendet. Historier, som locka de andra gästerna att skratta och högljudt tillropa den unga flickan de gröfsta oförskämtheter. Hon svarar i samma ton, och för att få slut på stojet ser sig värden på stället nödsakad att så mildt som möjligt köra ut de båda f. d. qvinnorna. Ännu länge kan man höra deras skällsord utifrån gatan, till dess äntligen åsynen af en poliskonstapel förmår megärorna att aflägsna sig.

Bara en dussinsituation! Något annat söker man förgäfves leta upp på dessa ställen.

Men finnes då intet i denna samling af eländiga varelser, som kan åtminstone till någon liten grad förjaga det obehagliga intryck, man erfar af en stunds vistelse på detta ställe. — Åhjo det fins det visst det. Det fins till och med något, som är egnadt att väcka vårt intresse och låta oss glädjas öfver att allt i grunden ändå icke är så uselt som det måhända synes oss i början. Här kunna vi vara säkra om att alltid träffa några af den gamla goda, numera så små-

ningom bortdöende arbetarerasen. Verkliga arbetare, icke sådana, hvars manlighet dött bort på bönemöten eller föreläsningar i astronomi på arbetareinstitutet, icke sådana, som skrikit lungorna ut sig på massmötena vid Lill-Jans, och icke heller sådana, hvars krafter urlakats vid goodtemplarnes tékittlar. — Nej, se bara, med hvilket välbehag den sotiga karlen derborta låter lifselixiret rinna ned genom strupen. Var säker om att han är sig sjelf från hufvud till fot; både till kropp och själ. Han svänger i sig sin sup med en fermité, som kan komma en blåbandist att rysa; han svär, så att en läsare helt visst skulle tappa koncepterna. Resonnera med honom! Han har troligen aldrig sett en kyrka invändigt, har aldrig brytt sig om arbetareinstitut och astronomi. Politik? — »Den sk... jag i!» skulle han svara. Men lika fullt kunna vi vara öfvertygade om att han är en den skickligaste arbetare i sitt fack, förutsatt att han arbetar på beting. Den verkliga arbetaren är ingen dagsverkare. — Och så omenskelig är han icke heller. Med ett eget slags galanteri står han derborta i vrån och kurtiserar köksan, som villigt låter sig smekas af de sotiga senfulla armarna. I hennes tycke kan en sådan arbetare fullkomligt mäta sig med en gardist, ja till och med öfverträffa en sådan; han må vara i hur grann uniform som helst.

Kroppigan är också en varelse, som bjert afsticker mot eländet, som omgifver henne. En frisk, rödkindad bondtös, med kräftiga nakna ar-

mar, stora fylliga bröst och breda höfter, stark så att hon när som helst kan kasta ut en bullersam kund, om så behöfves, härdad mot alla kroggästernas grofheter och villig att tillmötesgå deras anspråk, om nemligen de, som framställa dem se någorlunda bra ut. Hon fordrar icke mycket, en stark kropp, som kan något, är allt hvad hon önskar. Och flera gånger om dagen ger hon sitt samtycke till denna roliga lek på de mest besynnerliga platser. I köket aldrig; men väl i källare, vind eller vedbod.

Gardister höra naturligtvis till krogrummets stamkunder och förläna detsamma en viss nimbus i en och annan oförderfvad landsortsbos ögon. Bönder och pigan på stället äro de magnet, som näst vätvarorna draga de baldé martis-sönerna till krogen. De förre låta de traktera sig och den senare traktera de sjelfva. Och lika tur hafva de på båda hållen. Uniformen imponerar på bönderna, och de kunna icke säga nej, om det också skulle kosta litet; på pigan imponerar också uniformen och hon kan heller icke gerna säga nej; henne kostar det ju rakt ingenting. Gardisterna stå alla i godt förhållande med krogpigana, och hon i lika godt med dem. Hon behöfver ej det ringaste genera sig. En hel pluton skulle kunna marschera, en och en i sender, genom hennes jungfruliga sofrum, utan att hon lyckades uppväcka en skynt af svartsjuka hos ens en enda af hennes uniformerade beundrare. Krogpigana är för dem ingenting annat än en »beqvämighet», när de druckit sig varma och

älskogskranka. Hon tröttnar icke och de möjliga följderna af umgänget med kasernernas invånare arbetar hon bort med de ansträngande göromålen under dagen.

* * *

Vi kunna dock icke längre härda ut i krog-rummets qvafva atmosfer. Vi behöfva frisk luft och då vi ju på det hela taget ej bör hafva någonting vidare att iakttaga, kunna vi saklöst vända detsamma ryggen. Måhända vi valde ett synnerligen olämpligt tillfälle för vårt besök; det hände ju ingenting af vigt medan vi voro der. Det är sant; men härpå kunna vi svara, att det ingalunda varit vår afsigt att leta upp något undantagsfall; ty någon särskild episod, värd att skildras, tillhör onekligen undantagsfallen såväl inom kroglifvet som öfverallt annars. Vi hafva dock hållit hvad vi lofvat. Vi hafva hastigt skizzerat hvad vi sågo, hvad man ser, när man hvilken stund på dagen som helst gör en titt in i en bolagskrog.

Och till er, som så välvilligt följt mig, framför jag ett ärligt menadt: »Tack för godt sällskap! Reflektera icke öfver hvad ni hört och sett; det tjenar i alla fall ingenting till.»

101

afskötselens. Hon tröttnar icke och de mö-
liga följerna af utgångset med kaserne-ns in-
vägnas arbetar hon bort med de ansträngande
görömläsa under dagen.

Le roi Henri III.

Det är den odrägligaste tidpunkten på hela
den guds långa dagen, och härmed hafva vi äf-
ven velat låta förstå att det är middagstid. So-
len har redan för en eller två timmar sedan pas-
serat höjdpunkten på sin bana och roar sig nu
med att bränna som hetast. Eleganta vårtoa-
letter synas i Kungsträdgården, och de, som af
försigtighetsskäl eller måhända också af andra
skäl ännu envisas med vinterrockar och vinter-
kappor få sig en stark och väl förtjent svett-
ning till straff för sin envishet.

Fram och tillbaka, oupphörligt fram och
tillbaka, aldrig i lifvet något annat, går man
femtio två söndagsmiddagar om året. Man är —
och kan ej heller gerna vara annat — döds-
trött af detta eviga promenerande af och an
i det ännu evigare »torget»; men man går dit
ändå. Solen gassar och man blir törstig. »för-
färligt» törstig. — Vattenkioskerna? — Nej, förr
dör man af törst. — Vattenbutiken? — Omöj-
ligt, det är söndag i dag och hvem som helst
sitter der vid sitt biliner eller selters — Victo-

ria?, eller kanske Blancs? — Lika omöjligt! Man kan saklöst exponera sig på promenaden; men man gör det icke en söndagsmiddag på ett offentligt ställe. — Nå »Henri III då? — Ja, det är verkligen vår enda resurs, dit gå vi!

På ena sidan om porten godtköpsfrukostar och på andra sidan ett kafé, hvars kunder visserligen ofta nog ätit sämre än vid »Henri III:s» bord; men hvilka dock ej för allt i världen skulle vilja tillstå att deras förmiddagskaffe följer ofvan på en »svensk frukost à nittio öre.

Le roi Henri III's salong är hvarke så stor eller så elegant, som man skulle kunna vänta sig af det klingande namnet. Grand, Rydberg, Opris, Cafe Anglais och en mängd andra öfverträffa Henri III i elegans. Ja, man kan till och med gå så långt att man djerfves påstå det Runan ej utan framgång skulle kunna täfla med sin högdragna kollega; åtminstone ser Runan vida nyare ut. När man träder in i den sal, der hans majestät Henri III ger, eller rättare låter gifva, audiens nära nog hela dygnet om, får man genast intrycket att denna audienssal en gång varit bländande. Då var taket hvitt, kronorna fria från flugsmuts, då reflekterade speglarne bättre än nu gaslågorna och väggarnes hvitt och guld, möblernas purpurschagg och marmorbordens hela polerade skifvor. Men det är nu länge sedan. Tobaksröken har målat väggar och tak bruna, sofforna ha blifvit nedsuttna och afnötna, marmorborden ha fått dunkla ytor, gardinerna ha blifvit urblekta och flugorna hafva occiderat

gaskronorna och förgyllningarna. Man kan icke föreställa sig att man befinner sig vid en stor monarks hof, man tror sig snarare ha kommit hit för att uppvakta en liten dussinfurste. Endast tvenne ting kunna här försona en med missräkningen: varorna och tidningarne.

Men det aristokratiska är dock icke helt och hållet bannlyst från »Henri III.» Hvad som saknas i elegans i audienssalen finna vi i så mycket rikare mått hos dem, som göra sig besvär att uppvakta det frånvarande majestätet, som låter sig representeras af en fröken, en portier och två ganymeder.

Kunderna på stället äro fint folk, personer, som i sitt yttre förstå att bevara och till och med förstora all den polityr, de förlorat invärtes. Vi kunna utan vidare indela dem i tre kategorier: löjtnanter, Jörgen och diplomater. Det är således gräddan af hvad vår hufvudstad har att uppvisa, vi träffa här.

Ah, dessa löjtnanter! Det är sannerligen en guds lycka att icke Henri III älskar att uppvaktas äfven af qvinnor. Hvilka djerfva ögon skulle icke då komma andra, blygare, att sluta sig, fina kinder skulle då betäckas af en drömd vällusts rodnad, jungfruliga barmar skulle då komma att höjas och sänkas i hastig takt och alla tidningarna skulle blifva nervöst sönderrifna af små retliga fingrar, som fått i uppdrag att distrahera deras sköna egarinnor. Och vore icke allt detta förlåtligt? Hvem kan väl begära att alla unga flickor skola vara så väl afvanda som

fröken der borta bakom disken? Hon är oemottaglig för alla såväl militära som civila intryck och icke ens löjtnant X, som vid vårt inträde graciöst ställer sig på hufvudet på disken med stussen i vädret, förmår att imponera på henne.

De flesta af militärerna äro civila, blott en och annan i uniform. Några kunna skryta med ståtlig, martialisk hållning, stora väl vårdade mustacher och ett så barskt utseende, som det någonsin höfves en militär i fredliga tiders ansträngande strapatser att visa. De andra deremot hafva en så junonisk stoppning, att det vattnas i munnen på de af kunderna, som icke äro militärer. Deras trånga byxor framvisa ben, så qvinligt fylliga och så qvinligt formade att icke ens den retande inåtböjningen vid knäet saknas. Högt hvälfver sig deras bröst och deras ögon kokettera med sådan kraft bakom pince-nez'en eller monoclen att man tviflar, om icke de till äfventyrs äro chansonetter eller demimondedamer i debardeurkostymer. Det är också icke endast växten de hafva gemensamt med de bättre prostituerade. Se bara den der herrn, för tillfället är han civil, han är stolt öfver att Stockholms unga damer sins emellan hviska, då de se honom på promenaden: »der går vackra Emil!» Och mer än en af dessa militärer lefver ju endast på hvad hans mor, hans syster eller — och nu är likheten fullkomlig — hans fästmö eller älskarinna kan skaffa honom. — Men vi få ej döma för hårdt. Af menniskor, som af fri vilja göra sig till lifegna under krigslagarne

blott af lust att få bära en grann uniform, kan man ej begära mycket, om ens något.

Mera aristokratisk än någonsin löjtnanterne kunna blifva det är den liberale literatören, en af Henri III:s stamkunder, Hur i herrans namn kan en liberal person se så genomkonservativ ut? Redan i hans dräkt visar sig denna motsägelse. Ytterst elegant är han; men långt ifrån modern. Liksom vicomte Soto har han stannat vid det mod, som klädde honom bäst, och därför bär han denna åtsittande rock, ett plagg, som synes enkom gjordt för att prydas med ett band i knapphållet. Den nedkammade luggen, de spetsiga, waxade mustacherna och den slöa blicken vittnar om aristokratiska böjelser. Hans smak är utprägladt konservativ, han är gourmand både af öfvertygelse och smak, af erfarenhet och vana. Hans sätt och språk äro äfven en aristokrats — och ändå — ändå kallar sig denne man liberal. Men hvori består då hans liberalism? Består den månne uti att skrifva rakt emot sina tankar i Nerikes Allehanda? Eller ligger den kanske i den envishet, hvarmed han fortfar att omfatta alla slags abnormiteter — vi mena naturligtvis endast i skrifvandet af svenska språket — men smaken för det abnorma har sedan urminnes tider tillbaka varit egen för de konungsligt sinnade. För öfrigt har han väckt ett visst uppseende genom sitt uppträdande, som mer än en gång synts egnadt att omfattas af ett allvarligt och stilla begrundande.

Elegantare och med ett betydligt större drag

af nobless i sitt sätt är mannen med idiotutseendet i soffan midt emot. Man kan lätt gissa sig till att han är en medlem af diplomatiska kåren. I hans klädsel finnes intet af detta jubel-snobberi, som utmärker de civilklädde löjtnanterna på »Henri III»; i stället tyckes det hvila en viss värdig elegans i hela hans uppträdande, hvilken ej kan undgå att imponera, om äfven för öfrigt hans fullkomliga brist på intelligent utseende måste tillvinna sig de öfriga kundernas »ilsknaste» medlidande.

Han är den intressantaste företeelsen på stället. Makligt sträcker han ut sig på schaggsoffan och — måhända på grund af en ovanligare sjelfkänedom — döljer sitt ansigte bakom »Journal Amusant» eller »Petit Journal», blott då och då tittande fram för att föra likörglaset till läpparne. Han är blasé, så som någon meniska kan bli det.

Hvad kan han väl tänka på der bakom tidningen? Kan han ens tänka någonting? Gör han måhända som vi? Vi hafva helt nyss gjort en påhelsning i »Gamla Stockholm». Tänk om vi med vår franska diplomat till ciceron skulle begagna oss af tillfället och göra en påhelsning — naturligtvis endast en fransysk visit — i »Gamla Paris!» — Och hvarför just det glada champagnefolkets hufvudstad? Jo, därför att denna äroch har alltid varit caféernas förlofvade stad. Hvem känner icke våra dagars Paris? Har man ej varit der, så har man dock alltid auktoriteter att stödja sig på, sådana som Felicien Champsaur

och Kaufmann. Våra dagars Paris har gjort vår diplomat der borta i soffan blaserad. Han vill numera ej bevärdiga den med en hågkomst ens. Men måhända skulle hans ungdoms Paris, Henry Murgers Paris kunna intressera honom så pass mycket att ett spår af lefnadslust åter kunde märkas i hans slöa blickar.

Låt oss tänka oss tillbaka till den tid, då han ännu endast sjuttonårig blandade sig med de glada sönerna från Quartier latin. Hvert skulle väl de begifva sig, om icke till Chaumière, det enda ställe i hela världen, der grisetterna ännu visade spår af den ryktbarhet, de en gång hade och som så ofta hänryckt och tjustat oss i många hundra goda och dåliga romaner. — Nu finnas grisetterna ej mera, ej ens i Paris.

* * *

Nu äro vi der! Vi betala vår entré och bli visade till ett af dessa undersköna Cabinets particuliers, der den vällustiga möbleringen så behagligt ger oss vederqwicklunge från den stora balsalens qvalm och sorl. Derute äro arbetare-blusen och studentens sammetsrock kavaljerernas baldrägt. Jubel och skratt, glasens klingande och de dansande sjelfva nästan öfverrösta den väldiga orkestern. Och hvilken dans! Om man dansade så nu, riskerade man att blifva förd till därhuset. Hur skulle man kunna igenkänna våra konventionellt sedliga danser i dessa groteska hopp och språng? Flickorna — kanske icke

sköna alla! men dock vackra och retande, o, ja, så retande -- kasta sig likt baccantinnor om halsen på sina kavaljerer, de böja sig bakåt öfver hans arm, som om de hölle på att dö af vällust, och i nästa sekund slita de sig blixtnabbt ur hans armar för att figurera emot honom, hvarvid de förstå att med raffineradt koketteri vrida och vända sig på tusen sätt, antaga alla möjliga och omöjliga attituder, då de än påminna om den brunstiga tigrinnan och än, ögonblicket derpå, om den mest sedesamma familjeflicka man gerna kan tänka sig. Och studenterna blifva dem på intet sätt efter, ingen gest eller rörelse är för mycket vågad för Aesculapii eller Apollos söner. Cancan öfvergår i den vildaste täflan, der hvar och en sätter en ära i att kunna kasta sina ben högre upp i luften än vis-à-vis'en. Snart har man skridit öfver gränsen för det anständiga. Då kommer den tjocka père Lahire, Chaumières ärevärdige monark, tränger sig in bland de rasande och håller ett salvelsefullt förmaningstal, förtydligadt af uttrycksfulla hänvisningar till dessa Sergents de ville, som hålla vakt vid ingångsdörren. Men de koketta grisetterna och de uppslupna studenterna skratta formligen ut den tjocka skinande värden, klappa honom förtroligt på magen, och rundt omkring honom ropa de dansande: Silence, père Lahire, taisez-vous, père Lahire — tills han slutligen aflägsnar sig, och dansen blir ännu vildare än förut.

Och låt den bli huru vild som helst. Det ligger i denna farliga dans något visst — man skulle kunna säga: graciöst — som aldrig försvinner, icke ens när dansen nått sin culminationspunkt. Till och med i de mest vågade ställningarna förstår grisetten att bibehålla det graciösa och studenterna att visa en chevaleresk smidighet, hvilken mer än alla böcker talar om den franska nationens sedan urminnes tider ärfda sinne för det sköna. »Fint, om äfven mycket lätt» borde egentligen vara deras karakteristiska valspråk. Chaumière's publik går hit för att dansa — dans är dess enda passion — Äta och dricka äro der bisaker. Chaumière vet knappast hvad vin vill säga. Man bjuder sin dam på vida enklare drycker och cigarrer, hvilka hon röker med samma passion som den äldste af studenterna. Här råder ingen blyg och tilljord förställning. Står man lugnt och betraktar dansen, känner man plötsligt en rund, mjuk kvinnoarm vidröra sin, och innan man ännu vet ordet af, befinner man sig redan i cankans Scylla och Carybdis och känner sig tvungen att deltaga deri lika ursinnigt vildt som trots någon af de andra dansande. Och när dansen nått sitt slut höres ett utmanande: »Ah, comme j'ai soif! J'ai eu tort de refuser tout a l'heure un verre de bierre, oh, j'adore la bierre» etc. Hvem skulle väl då vara nog oartig eller ens hafva mod nog att icke förstå meningen dermed? Nej, det har ingen i Chaumière. —

Ack Cbaumière finnes icke mera, grisetterna

icke heller, Pierrot och Pierrotte ligga döda på Père Lachaise, Balzac, Paul de Kock och Henri Murger äro äfven döda, och våra dagars Paris är icke detsamma som det Paris, som vår diplomat påminner sig från sin studietid.

När han icke besökte Chaumière, begaf han sig helt visst till det för något mer ansedda Chateau rouge. Här träffades det finansiella — vi mena det merkantila — Paris och loretterna af andra klassen. Kunde man väl då tänka sig något mera sagolikt och förtrollande än Chateau rouge, då der firades »un grand fête.» Ett fjerdedels hundratusental gaslägor inneslutna af brokigt färgade glaskupor upplyste den ofantliga trädgården, än sittande tillsammans för att med nära nog dagsljusets styrka upplysa den stora dansbanan, hvars tak himlen var, än spridda här och der i trädgården lik vilsekomna stjärnor, och än döljande sig nere vid marken lik underköna lysmaskar. Huru lätt lät man icke förläda sig att med sin sköna vandra från stjärna till stjärna, tills man slutligen nått en af lägsen punkt i trädgården, der man trodde sig kunna vara ostörd, åtminstone så länge som behöfdes för att gifva en kyss och få igen den med ränta.

Och Mabelle? Ja, den tid kommer snart, då man beskylles för att vara bra ortodox, om man tror att ett Mabelle verkligen funnits. Här var samlingsplatsen för loretterna af första klassen och les femmes entreteneues. Förtrollande väsen, dessa små pariserskor, deras ansigtsdrag så rena och fina, deras toaletter så eleganta, deras ge-

stalter så graciösa, så utomordentligt förtjusande, och deras goda smak, som tillåter dem att blanda med gnistrande juveler och de dyrbaraste spetsar, utan att en enda gång begagna sig af dem till öfverdrift. Och bredvid de rikt klädda damerna, synas grisetterna, hvars retelse ej ligger i dyrbara kläder och hvilka kanske just därför städe göra sig mera gällande än de förra. Och kavaljerna sedan. Noblare än här kan man icke finna i hela Paris. Alla strömma till Mabelle, ja det hör nästan till den goda ton att hafva varit der. Ah, dessa lejon, de äro rika och veta huru de på bästa sätt skola förminska ett fädernearf. De föra sina damer i de elegantaste ekipager till Mabelle, hit, der redan långt före revolutionen valspråket: »Liberté, fraternité, Egalité», gjorde sig gällande.

Och nu derifrån till Ranelagh i Bois de Boulogne, der man icke dansade under bar himmel utan i stora glänsande salar. —

Ah, gamla minnen, som blekna allt mer och mer!

* * *

Men han tänker ej på något af allt detta, vår franske diplomat. Förgäfves hafva vi uppeldat vår fantasi för att försöka meddela honom litet af den glöd, som genomträngde oss sjelfva vid tanken på dessa minnen från svunna decennier. Trött kastar han Journal amusant ifrån sig och låter sina slöa blickar fara kring salen.

Ett ögonblick dröja de vid frökens vid disken behagliga gestalt. Blott ett enda ögonblick; men detta ögonblick är mer än tillräckligt för rouéns oförsynta ögonkast. De hinna att med begärlighet afläda henne. De smeka med sinlig girighet rosenknopparne på hennes marmorhvita bröst, omsluta hennes sköna former och hinna drömma vällustiga drömmar om den sällhet hon kan bereda den, för hvilken hon offerar sig, med eller utan betalning. Allt detta hinner cynikerns blickar på detta enda ögonblick, i det nästa äro de åter ute på upptäcktsfärd. Intet föremål finnes, hvarvid de nu kunna haka sig fast. Ett föraktfullt leende börjar spela på hans läppar, alldeles som om de tankar han i förra ögonblicket hyste redan börjat äckla honom. Men så är icke förhållandet. Han endast fortsätter med uppjagandet af sin fantasi. Detta var ju endast en smakbit, endast något att reta aptiten med, ej något att tillfredsställa sin lusta med. Att famnas af qvinnor! O, hvilken konservativ njutning för denne diplomat, som, hur genomkonservativ han än för öfrigt sjelf är, dock alltid sträfvat efter realiserandet af plato-idén. Och häri inlägger han ej heller just någon liberalism; ty osedligheten i dess högsta potens har redan för årtusenden tillbaka blifvit förklarad föråldrad. Abnormiteterna äro äldre än människoslägtet, eftersom människorna lärt sig dem af djuren, från hvilka de härstamma.

Vår diplomat kallar dock det minst försökta nytt och härutinnan skulle knappast landsorts-

korrespondenten i soffan midtemot honom kunna gifva honom orätt.

Skola då hans blickar aldrig finna en plats behaglig nog för att de för mer än ett ögonblick skulle kunna hvila sig på den tröttande färdan bland bord och gäster. Ändtligen stanna de. Föremålet för diplomatens smickrande ögonkast är den vackre ganymeden, som serverat honom. Deras blickar mötas för ett ögonblick, och den unge mannen känner sig tydligen besvärad af det liderliga uttrycket i de ögon han såg riktas på sig. Ja, han är verkligen vacker denne kypargosse. En fin kvinlig hy, med små silkeslena fjun på öfverläppen: listiga bruna ögon under ett par djerft hvälfda ögonbryn; små rena händer. Fracken och benkläderna sitta väl och vid en blick på hans former vore man nära nog frestad att tro, det man hade en qvinna framför sig. Så tänker nog äfven diplomaten, ty hans blickar vilja ej vända sig från den hvilopunkt de nu fått. Ett oförskämdt cyniskt leende krusar hans läppar och man kan vara säker om att han nu ändtligen lyckats gifva sina tankar en länge efterlängtd sysselsättning. Efterhand antager hans ansigte ett allt mera idiotiskt utseende och blickarne blifva till den grad djuriska att befann man sig ej på Henri III, skulle hvar och en af de närvarande aflägsna sig. Men här är man van vid allt, redan namnet på stället antyder något som man icke talar högt om i sällskaperna.

Det är icke första gången, som vår diplomat

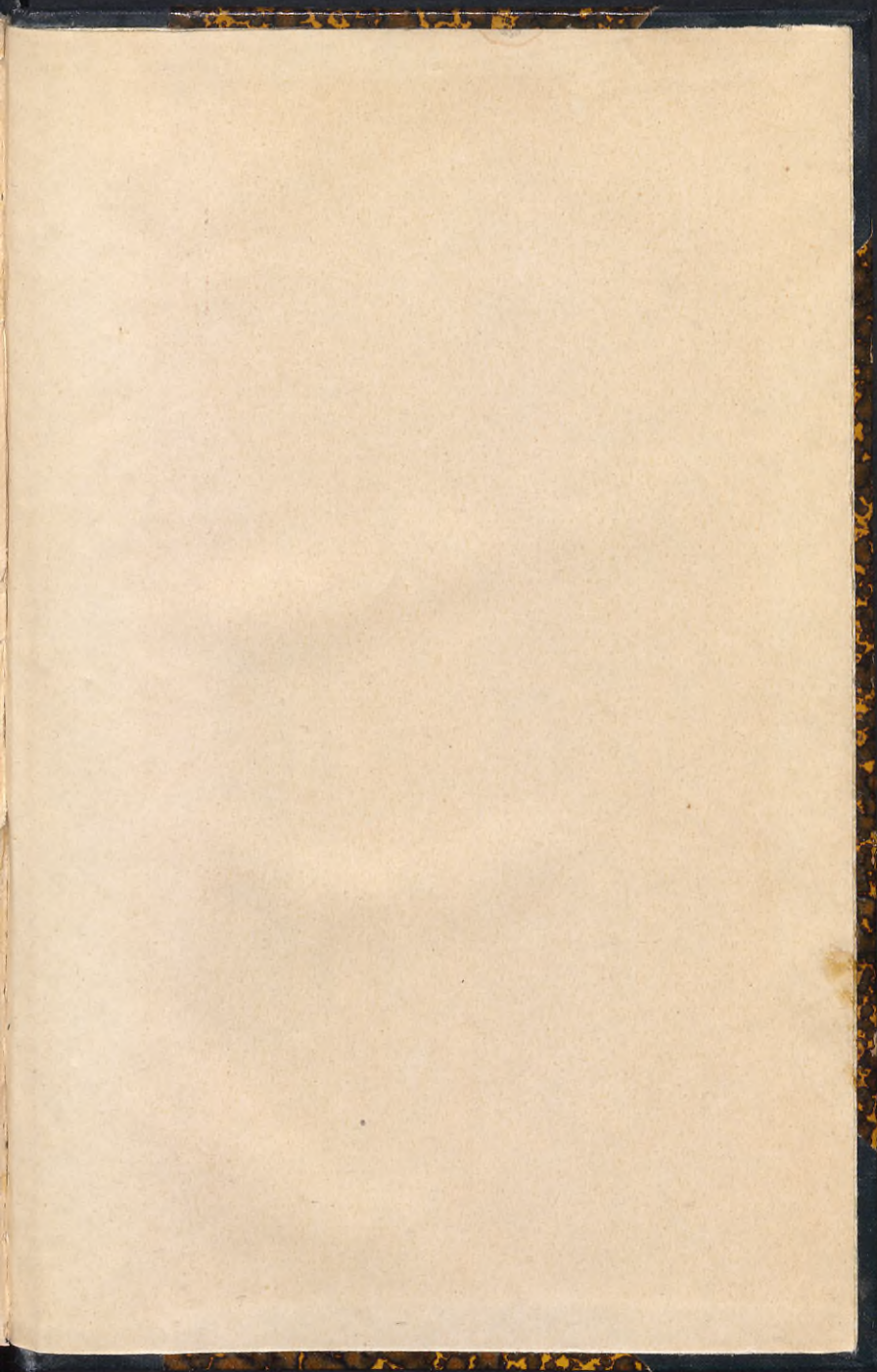
sitter i soffan på Henri III försjunken i betraktande af den vackre kyparen, liksom han ej heller är hvarken den förste eller ende som gör det. Och kyparen i sin ordning är utsatt för samma faror som en ung och vacker flicka skulle vara det i hans ställe.

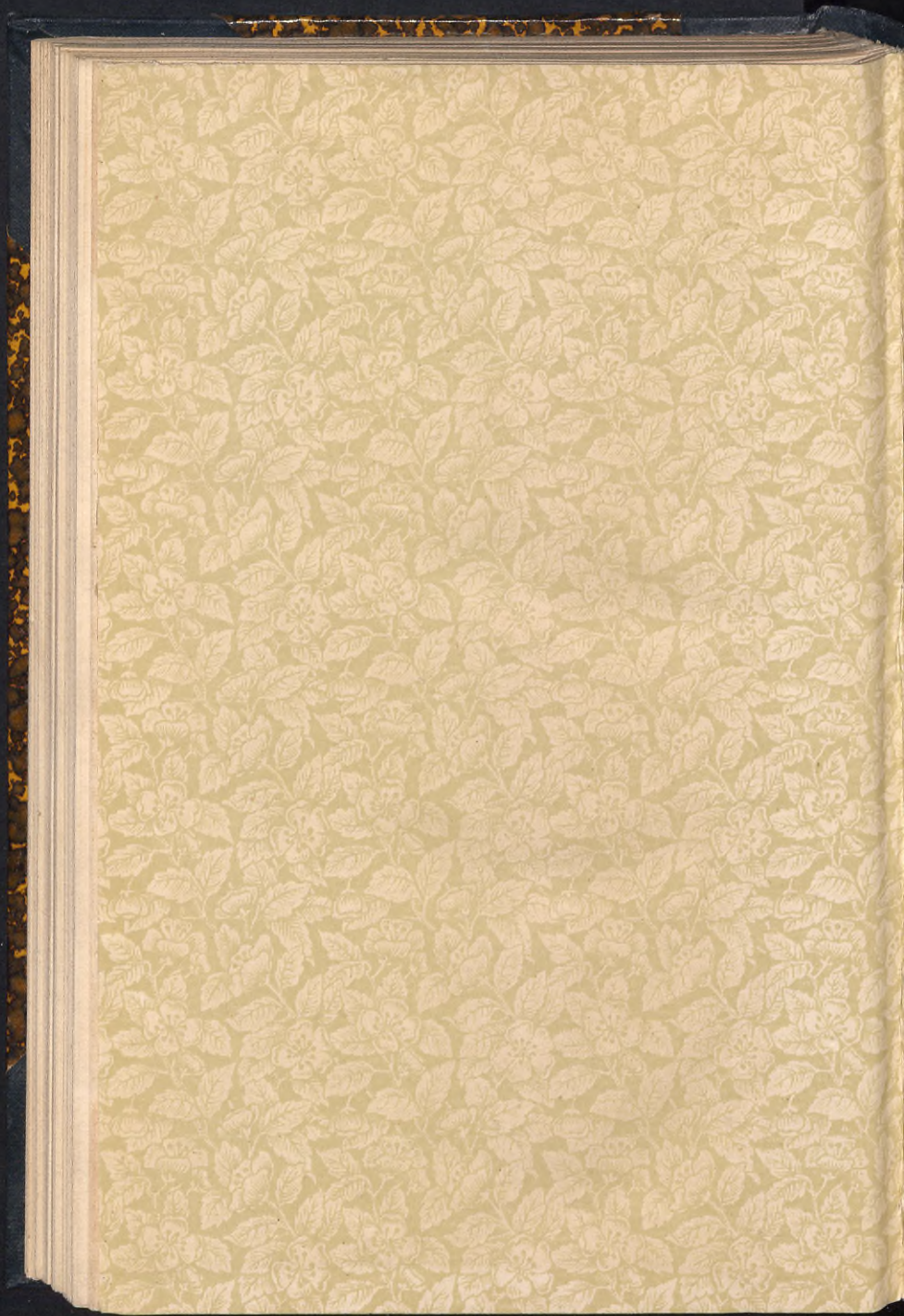
Det ligger något gammalt, maskstunget öfver Henri III och dess kunder; Något som ej tillåter den sunda friska naturen att trifvas derinne. Man tror sig qväfvas i denna abnorma atmosfär, och det fordras verkligen en rätt stor quantitet mod för att kunna vistas derinne så pass länge som vi behöft för att göra våra iakttagelser.

* * *

Så har då äntligen middagsstunden försvunnit. Vi begifva oss åter ut i torget, der folkströmmen nu börjar minskas något. Man begifver sig hem för att äta middag. Det är först mot aftonsidan, som torget lifvas igen. Då, om qvällen är lika herrlig som dagen varit varm, lockas man åter ut i torget, som nu befolkas af dem, som vänta att teatertiden skall inträffa, af dem, som använda torget till plats för ett rendez-vous, och af dem, som ännu tycka det vara för tidigt att börja med toddyn. Ännu en liten stund och de promenerandes led glesna betydligt. Strax börja teatrarne och omkring hälften strömmar antagligen dit. De som stämt möten här hafva träffats och begifva sig nu till ställen der de kunna vara mera ostörda. Och tiden för

toddyns, intagande är äfven snart inne och nu fyllas Berns och Blancs, Opris och Le roi Henri III med törstiga gäster, hvilka på det sistnämnda stället ej i gasskenet och genom rökmolnen kunna se huru väl den gamla audienssalen behöfde repareras.

6000195025

Göteborgs universitetsbibliotek

